

T.C
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK HAKLARININ GELİŞİMİNDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN YERİ
VE ÖNEMİ: “ANKARA ÖRNEĞİ”

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Aydan AYDINLIK

Niğde
Haziran, 2017

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ÇOCUK HAKLARININ GELİŞİMİNDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN YERİ
VE ÖNEMİ: “ANKARA ÖRNEĞİ”**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Aydan Aydınlık**

Danışman : Prof.Dr.Mustafa TALAS

Üye : Doç.Dr.Yücel CAN

Üye : Doç.Dr.Kasım KARAMAN

**Niğde
Haziran, 2017**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Çocuk Haklarının Gelişiminde Okul Öncesi Eğitiminin Yeri ve Önemi 'Ankara örneği'" başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 16/06/2017

İmza

Aydan AYDINLIK

Prof. Dr. Mustafa TALAS danışmanlığında Aydan AYDINLIK tarafından hazırlanan ‘ Çocuk Haklarının Gelişiminde Okul Öncesi Eğitiminin Yeri ve Önemi “Ankara Örneği”’ adlı bu çalışma jürimiz tarafından Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih:././..

Danışman: Prof. Dr. Mustafa TALAS

Üye: Doç. Dr. Yücel CAN

Üye: Doç. Dr. Kasım KARAMAN

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü yönetim Kurulu’nuntarih vesayılı kararıyla onaylanmıştır.

Tarih:././....

ÖNSÖZ

Platon'dan Locke' a muhtelif bakış açılarına sahip filozoflar ve düşünürler, tarih öncesinden beri, çocukların fiziksel ve ruhsal bakımdan sağlıklı yetiştirilmelerinin, toplumların geleceklere açısından ne kadar önem taşıdığını dile getirmişlerdir. Modern zamanlarda demokrasi, iktidarı seçen halk rejimini akla getirmesinin yanı sıra kendini sürekli güncelleyen bir hak talepleri zincirini de anımsatır. Çocuk hakları da kadın, işçi, mülteci hakları gibi işte bu demokratik haklar başlığında değerlendirilir. Tam da bu nedenle, çocukların haklarını koruma altına almak amacıyla anlaşmalar imzalanmıştır. Demokrasi ve cumhuriyet ilkeleri, toplumumuzda çağdaşlığın temelini oluşturarak; insanın merkezde olduğu, sosyal hukukun işlediği, insanca yaşamı beraberinde getirmektedir. 20. yüzyıldan bu yana çağdaş ülkeler bu demokratik kültürü toplumlarında yerleşik kılmak amacıyla birçok çalışma yapmıştır, yapmaktadır. Bu kültürün dayanağı, insan haklarına saygı, özgürlük ve adalettir. Çocuk hakları sözleşmesi, bu minvalde, demokratik kültürün çocuklara bakan yüzü ile geliştirilmiştir. Bir devletin çocuklarına verdiği önem, denilebilir ki uygarlığının ölçütlerinden olagelmıştır. Bu doğrultuda, dünyada ve ülkemizde çocuk haklarına büyük bir ilgi vardır. Çocuk sorunları beklemeyeceğinden, problemlere ulusal ve uluslararası acil önlemler alınmalıdır/alınmaktadır.

Empedokles, bir şiirinde “Sevgi doğuştandır.” diyor, o halde meseleye çocukların varoluşlarıyla birlikte ilk ihtiyaç duyduğu şeylerden birini, sevgiyi onlara vererek ilgili sosyal problemlerin çözümüne güzel bir başlangıç yapılabilir.

Çocukların hayatında sevgi açlığı en önemli sorundur. Çocukların nitelikli vatandaşlar olarak yetiştirilmesi, demokrasi ve insan hakları kültürünün dinamiğini oluşturur, zira yarının demokratik kültürünü devam ettirecek olanlar, bugünün çocuklarıdır. İnsan haklarına ve çocuk haklarına saygı, vatandaşın sorumluluğunda olduğu kadar, devletin de sorumluluğundadır. Bu minvalde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuğun yüksek yararı ilkesini gözetir. Çocuk hakları sözleşmesiyle çocuğun, yaşama, barınma, eğitim, güvenlik, isim hakkı, vatandaşlık, hak ve özgürlükleri, kimlik, kimliğinin korunması, düşünce, vicdan hakkı, inanç özgürlüğü, dernek kurma, özel yaşam dokunulmazlığı, işkenceden korunma, kötü muamele görmeme, cezalandırılmama vb. hakları uluslararası bir koruma altına alınır. Bu araştırma ile ülkemizdeki öğretmen ve öğretmen adaylarının çocuk haklarına bakışları ve Çocuk Hakları Sözleşmesini bilinç düzeyleri değerlendirilerek; ilgilenecek kurum ve kişilerin bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın planlanıp yürütülmesinde yardımcı olan danışmanım Sayın Prof. Dr. Mustafa TALAS' a, ilkeleri ve öğretileri ile yaşamımı hep olumlu yöne çeken, hayatımdaki tüm başarıları onun gözlerindeki gurur dolu bakışları görmek için yaptığım, ömrü boyunca en iyi arkadaşım olmayı başaran canım babam Mülhak AYDINLIK' a gönülden teşekkür ederim.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇOCUK HAKLARININ GELİŞİMİNDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN YERİ VE ÖNEMİ:
“ANKARA ÖRNEĞİ”**

Aydan Aydınlık
Sosyoloji

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa TALAS
Haziran 2017, 98 sayfa

Çalışmanın temel amacı, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının okul öncesi öğretmen adaylarının tutumlarından farklı olup olmadığını saptamaktır. Bu araştırmanın ikincil amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının ve okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını cinsiyete göre incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu ODTÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü lisans programı 1. ila 4. sınıflarına devam eden ve araştırmaya katılmaya istekli 66 öğrenci oluşturmuştur. Ayrıca, karşılaştırma yapabilmek amacıyla, Ankara ilinde, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli okullarda çalışan araştırmaya katılmaya istekli Okul Öncesi Öğretmeni (80 çalışan) araştırma grubuna dâhil edilmiştir. Böylece, araştırmanın çalışma grubunda toplam 146 katılımcı yer almıştır. Katılımcıların çocuk haklarına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla, daha önce Yasemin Karaman Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği (ÇHTÖ) kullanılmıştır. Bulgular, cinsiyetin Okul Öncesi Öğretim programına kayıtlı öğrencilerin ve okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerinde etkisi olmadığını göstermiştir. Ancak, OÖÖ lisans programına kayıtlı öğrenciler ile okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının farklılaştığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Hakları, İnsan Hakları, Çocuk İstismarı.

ABSTRACT
MASTER THESIS

**THE ROLE AND IMPORTANCE OF PRE-SCHOOL EDUCATION FOR THE
IMPROVEMENT OF CHILD RIGHTS: ANKARA EXAMPLE**

Aydan Aydınlık
Sociology

Supervisor: Prof.Dr. Mustafa TALAS

June 2017, 98 pages

The main aim of this study is primarily to determine whether the attitudes of preschool teachers towards child rights differ from those of preschool education students. The secondary aim of this study is to examine the attitudes of preschool teachers and preschool education students towards child rights with respect to gender. The research group of this study consists of 66 students from METU, faculty of Educational Sciences, Preschool Education department, who gave consent to join the study. Moreover, in order for comparison, 80 preschool teachers are included in the group. Thus, 146 participants in total are included in the research group. In order to examine the attitudes of the participants towards child rights, The Scale of Attitude towards Child Rights (SACR) is used, which is developed by Yasemin Karaman Kepenekçi (2006). Findings show that, among the students registered to preschool education and preschool teachers, gender does not have a significant effect on attitude towards child rights. However, it is found that the attitudes of the students registered to preschool education and preschool teachers differ with respect to child rights.

Key Words: Children's Rights, Human Rights, Child Abuse.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
ÖZET	6
ABSTRACT	7
İÇİNDEKİLER	8
TABLolar VE GRAFİKLER LİSTESİ	11
GİRİŞ	13
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMA ÖNBİLGİLERİ	17
1.1. Problem Durumu.....	17
1.2. Alt Problemler	18
1.3. Araştırmanın Önemi.....	18
1.4. Araştırmanın Amacı.....	19
1.5. Araştırmanın Sayıltıları.....	19
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	19
1.7. Tanımlar	19
2. BÖLÜM: İLGİLİ ALAN YAZINI	21
2.1. Hak Kavramı.....	21
2.2. İnsan Hakları.....	22
2.3. İnsan Haklarının Tarihçesi.....	24
2.3.1. İlkçağ 'da İnsan Hakları.....	24
2.3.2. Ortaçağ'da İnsan Hakları	25
2.3.3. Yeni Çağ'da İnsan Hakları.....	25
2.3.4. Yakın Çağ'da İnsan Hakları.....	26

2.4.Çocuk Hakları	28
2.4.1. Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi	31
2.4.1.1.1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi	33
2.4.1.2. 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi	34
2.4.1.3. 1963 Türk Çocuk Hakları Bildirisi	37
2.4.1.4. 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi	37
2.5. Çocuk Haklarına Dair Örnekler	38
2.5.1. Çocuk Yaşam Hakkı	38
2.5.2. Çocuğun Korunması Hakkı	40
2.5.3. Çocuk Gelinler ve Çocuk İntiharları Problemi	41
2.5.4. Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi	42
2.5.5. Çocuğa Özgü Adalet Sistemi	42
2.5.6. Çocuğun Sağlık Hakkı	43
2.5.7. Çocuğun İşkence ve Kötü Muamele Görmeme Hakkı	44
2.5.8. Çocuğun Silahlı Çatışma Ortamlarında Korunması Hakkı	44
2.5.9. Çocuk Hakları ve Eğitim	45
3. BÖLÜM: YÖNTEM	46
3.1.Araştırma Modeli	46
3.2.Evren ve Örneklem	46
3.3. Verilerin Toplanması	46
3.4.Araştırma Grubu	46
3.5. Veri Toplama Araçları	47

4. BÖLÜM 4: BULGULAR	48
5. BÖLÜM 5: SONUÇ VE ÖNERİLER	89
5.1.Sonuç	89
5.2.Öneriler	91
SONNOT.....	93
KAYNAKÇA	94
ÖZGEÇMİŞ.....	100

TABLolar VE GRAFİKLER LİSTESİ

Tablo 1: Araştırmaya Katılanların Kişisel Bilgileri	47
Tablo 2: OÖÖ Öğrencilerinin ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin ÇHTÖ'nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları	48
Tablo 3: Toplam katılımcıların %45,21'ini oluşturan OÖÖ Öğrencilerinin ÇHTÖ'nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları	51
Tablo 4: Toplam katılımcıların 54,79'unu oluşturan Okul Öncesi Öğretmenlerinin ÇHTÖ'nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları	55
Tablo 5: Toplam Katılımcıların 53,42'unu oluşturan Kadın OÖÖ Öğrencileri ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin ÇHTÖ'nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları	59
Tablo 6: Toplam katılımcıların 46,58'ini oluşturan Erkek OÖÖ Öğrencilerinin ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin ÇHTÖ'nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları	63

GRAFİKLER

Grafik 1: Soru 1'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	67
Grafik 2: Soru 2'ye Verilen Yanıtların Dağılımı.....	68
Grafik 3: Soru 3'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	69
Grafik 4: Soru 4'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	70
Grafik 5: Soru 5'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	71
Grafik 6: Soru 6'ya Verilen Yanıtların Dağılımı.....	72
Grafik 7: Soru 7'ye Verilen Yanıtların Dağılımı.....	73
Grafik 8: Soru 8'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	74
Grafik 9: Soru 9'a Verilen Yanıtların Dağılımı.....	75
Grafik 10: Soru 10'a Verilen Yanıtların Dağılımı.....	76
Grafik 11: Soru 11'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	77

Grafik 12: Soru 12'ye Verilen Yanıtların Dağılımı.....	78
Grafik 13: Soru 13'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	79
Grafik 14: Soru 14'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	80
Grafik 15: Soru 15'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	81
Grafik 16: Soru 16'ya Verilen Yanıtların Dağılımı.....	82
Grafik 17: Soru 17'ye Verilen Yanıtların Dağılımı.....	83
Grafik 18: Soru 18'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	84
Grafik 19: Soru 19'a Verilen Yanıtların Dağılımı.....	85
Grafik 20: Soru 20'ye Verilen Yanıtların Dağılımı.....	86
Grafik 21: Soru 21'e Verilen Yanıtların Dağılımı.....	87
Grafik 22: Soru 22'ye Verilen Yanıtların Dağılımı.....	88

GİRİŞ

Toplum, bireylerin birbiriyle ilişkilerinden oluşan ve bu ilişkilerden doğan grupsal örgütlenme biçimidir. En önemli yapı taşı bireydir. Bireylerin oluşturduğu en küçük birim ise “aile” olarak tanımlanmaktadır. Aile, topluma yeni bireyler kazandırırken, bu bireylerin gelişimi, eğitimi ve toplumda iyi bir birey olma yönündeki eğilimlerinden yine topluma karşı sorumlu tutulur. Psikolojik ve sosyolojik açıdan kendi benliğini çocukluk evresinde şekillendirebilmiş bir birey toplumu daha aydınlık yarınlara taşıyacaktır.¹ Bu çocukları topluma kazandıran, hayatlarına doğru değerler katan ve çok yönlü gelişimlerini destekleyen temel bir toplumsal birim ailedir. Aile, çocuğu en iyi şekilde yetiştirebilmeli ve ışığını evrene saçabilmesi için yol gösterici olabilmelidir. Tabi ki bu konuda yalnız değildir aile.

Devletin farklı kurumları bu süreci kaliteli eğitim ve eğitimsel katkılar sağlayarak desteklemelidir. Freud ve Sartre gibi düşünürler, bireysel varoluşun temelinin çocuklukta oluştuğunu ileri sürer.²³ İşte bu süreci olabildiğince güzel geçirebilme fırsatına erişmiş bir çocuk ailesine, devletine, milletine faydalı bir birey olabilecektir.

Toplum kendi içinde geliştirdiği rolleri üstlenebilecek bireyler arar. Bu bireylerle muhtelif edinimlerle toplumsal iş bölümünde kendilerine düşen görevleri yerine getirerek toplumun ayakta kalmasını sağlarlar. Meslek ediniminden sonraki süreç, Türk toplumunda, evlilik olması beklenir.⁴ Bir manada evlilik, toplumsal açıdan başka bir rolü üstlenme ve kanunlaştırma yükümlülüğü ile toplumda farklı bir kimlikle daha sorumluluk üstlenmektir. Çocuk yetiştirmesinde ailenin önemini vurgulamıştık. İşte bu yüzden eş seçiminde iyi bir baba, iyi bir anne arayışı eş seçimine yön verir.

Ne ilginçtir ki daha ebeveyn olmadan sadece içgüdüsel dürtülerle gelecekte sahip olunacak çocuk yıllar öncesinden düşünülmektedir. Evlilik kurumu, toplumun bireylerinin devridaimini sağlaması açısından, geleneksel toplumlarda daha da kutsallaştırılmıştır. Annenin henüz rahmine düşen embriyo ile bile duygusallaşarak açığa vurduğu annelik içgüdü, babanın sorumluluk duygusu hep bu amaca hizmet eder. Bu anlamda, sağlıklı psikolojiye sahip ebeveynler için, çocuğun geleceğini düşünmekten, yollarına çıkan engelleri en acısız şekilde atlatmasını sağlamaktan başka bir seçenek düşünülemez. Zira onlar için bu, hem içgüdüsel bir dürtü hem de sosyal bir sorumluluktur.

¹Aries, P. (1962). *Centuries of Childhood: Social History of Family Life* (s:78). Vintage Books, New York.

²Freud, A. (2000). *Çocuklukta Normallik ve Patoloji* (s:116). Metis-Ötekini Dinlemek Yayınları, İstanbul.

³Sartre, J. P. (2005). *Varoluşçuluk* (s:61). Nostalji Yayınları, İstanbul.

⁴Altuntek, S. (2012). *Türkiye Üzerine Yapılmış Evlilik ve Akrabalık Araştırmalarının Bir Değerlendirmesi* (s:92). Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Aileden sonra, çocuğun içine doğup büyüdüğü sosyal çevre, toplum da kendini ona karşı sorumlu hisseder. İşte tam da bu noktada toplumların gelişmişlik düzeylerine bakmak istiyorsanız, o toplumun çocuklara verdiği değere bakmanız gerekmektedir. Zira toplumsal gelecek kaygısı ve ortak ülkülerin iyileştirilerek elde edilmeye çalışılması, sağlıklı toplumların göstergelerinden biri sayılabilir. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ey yükselen yeni nesil, gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve sürdüreceksiniz." sözü ve hatta "Gençliğe Hitabe"nin tamamı bu kapsamda ele alınabilir.⁵

Zira bu gibi sözlerinde Atatürk, hem yeni nesle sorumluluklar yüklemiş, hem de Türk toplumuna yeni neslin, tayin edilen ulusal hedefler için ne derece önem taşıdığını dile getirmiştir. O halde, bu bağlamda, toplumlar, gelişmiş veya kültürel anlamda geri kalmış olarak nitelenebilir. Eğer bir toplumda çocuklara verilen değer üst düzeyde ise, o toplum, gelişmiş bir sosyal kültüre sahip toplum olarak nitelendirilebilir. Böyle yaklaşım ve öğretiler toplumu üst düzeye taşımak ülküsüne hizmet etmek için oluşturulmuştur.

Önceden belirtildiği gibi, ebeveyn ve toplumun tüm üyelerinin çocuklara karşı yüklenmiş oldukları ilk ödev, sevgi gösterisidir. Empedokles' in şiirinde belirttiği üzere, insan varoluşu itibarıyla sevgiye muhtaçtır. Sevgisiz ve hatta nefret tohumları ekilen beyinler, toplumda düzensizlik ve kaosun bekçileri olacak, sevgi ile sulanan fidanlar ise büyüdüklerinde her bir dalında topluma olumlu değerler katan gür ağaçlar oluşturacaktır. Ağaçlar orman olduklarında ise ülke kurucu babalar tarafından tayin edilen ülkülerini gerçekleştirmeye daha da yaklaşacaktır. Bu bağlamda topluma olumlu yön vermenin çözümünün ilk adımı ne kadar basittir aslında; çocuklara sevginizi hissettirmek.

Çocukların, çok yönlü gelişimlerinin yani; zihinsel, fiziksel, sosyal, bedensel ve duygusal gelişimlerinin sağlıklı bir çevrede sağlanabilmesi için bireyin ahlaki doğrularla hareket etmesi ve çocuklara bu doğrultuda yaklaşmasını sağlamak ve önlemler almak amacıyla çocuğun aile ve toplum içindeki yerini düzenleyen hukuk kuralları oluşturulmuştur. Hukuk kuralları toplumsal yaptırımlar ile fertlerin güvenli ve sağlıklı bir ortamda yaşayabilmelerine olanak sağlamayı hedeflemektedir. İşte bu yönüyle hukuk kuralları bir toplumda yer alan çocuklarla ilgili meseleleri hangi ölçütlerle barındırıyor ve insanın onur, özgürlük ve saygınlık düzeyine ne derece önem veriyorsa, o derece hukuki bir olgunluktan bahsedilebilir. Anlaşıyor ki hukuk kuralları, geleceğimizin şekillendirilmesinde ve biçimlenmesinde önemli ölçütte rol oynar.⁶

⁵ Erkal, M. (1981). *Atatürk ve Gençlik (s:45)*. Sosyoloji Konferansları. Türkiye.

⁶ Centel, T. (1997). *Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çalışan Çocuklar ve Türkiye (s:192)*. İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi, Ankara.

Çocuklarla ilgili yasa ve kurallarda yer alması zaruri ilkelerin temelinde, ebeveynlerin çocuklarına karşı yerine getirmesi gereken temel görevler yer alır. Demek ki ebeveynlerin çocuklarına yaklaşımı, sadece içgüdü ve sosyal sorumluluk algılarına bırakılmamış, hukuk tarafından da güvence altına alınmıştır. Bu kurallar, aynı zamanda, çocuğun toplumla uyum içinde yaşamasının hukuksal temelini oluşturur. Bu noktada koruyucu ve kollayıcı olan devletin benimsemesi gereken misyon; çocuğun güvenliğine yönelik anne babayı desteklemek ve denetlemenin yanı sıra çocukların kabiliyetleri paralelinde çok yönlü gelişimlerini garanti altına almak, onların sosyal ve ekonomik huzurunu da sağlamaktır.⁷ Refah düzeyi yüksek bir toplumda yaşam daha anlam kazanacaktır. Çünkü refah düzeyi ile birlikte bu ihtiyaçlar karşılandığı için huzur arayışı ve kendini güven altına alma ihtiyacı yerine, birey “topluma nasıl faydalı olabilirim” duygusunu yaşayacaktır.

Kanunlar tarafından güvence altına alınmış ve bu açıdan müreffeh bir toplumun, huzurlu aile örgütlenmeleri olduğu savunulabilir. Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde belirttiği gibi, huzurlu ve güvenli bir ortamda verimli çalışırsınız, huzurlu bir ortamda rahat yaşarsınız, huzur dolu bir evde mutlulukla uyursunuz.⁸ Çocukların; fiziksel yahut ekonomik şiddet ile hırpalanmış bir ailede mi, yoksa güvenli ve huzurlu bir ailede mi amaçlandığı gibi yetiştirilip yetiştirilmediğini düşündüğümüzde, şüphesiz, cevap "huzur dolu bir ailede" olacaktır. Ancak bu şekilde sağlam binalar, toplumla barışık ve verimli fertler yetiştirebiliriz. İşte tam da bu sosyal çevrenin sağlanabilmesi amacıyla, çocukların hakları devletler tarafından güvence altına alınmıştır ki ebeveyn ve sosyal çevreler çocuklara bu ortamı sağlamalarının aynı zamanda bir ödev olduğunu kanıksasınlar.⁹

Çocuğun yaşadığı toplum içerisinde hakları, yasal mevzuatın ilgili konusu içerisinde yer alır. Çocuk hukuku ise; özel hukuk, ceza, sosyal ve kamu hukuku ile uluslararası sözleşmelerde bulunan ve çocukların haklarını düzenleyen kuralların bütününden oluşur. Çocuk hakları ise; özel hukuk, sosyal kamu ve uluslararası hukukta yer alan kuralların çocuklara tanıdığı yetkileri içerir.¹⁰

Çocuk hakları; çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımlardan özgürlük ve saygınlık içinde, sağlıklı ve normal biçimde gelişebilmesi için hukuk kuralları ile korunan yasalarlardır. Çocuk hakları insan hakları hukukunun bir parçasıdır. Çocuk hakları, çocukların gelişme gereksinimleri nedeniyle özel insan haklarına sahip olması anlamına gelir. Modern zamanlarda çocuk hakları yasalaştırılarak devletler tarafından benimsenmiştir. Vasfı itibariyle değiştirilemez, fakat iyileştirilebilir yasalarla mevcudiyetini korur. Bu yasaların mevcudiyetinin yanı sıra uygulanabilirliği de çok elzemdir. Okuduğunuz bir kitabı hayata geçiremezseniz bilgi fazlalığı ile beyninizi gereksiz bir biçimde doldurmuş olursunuz. Çocuk hakları savunulması gereken ve ihlal edilmesine devletin ciddi önlemler alması gereken bir mevzudur. Dolayısıyla, çocuk haklarının varlığından ziyade var olduğu gibi uygulanıyor olması ve yasalarla kanunlarla ihlal edilmesinin önüne geçilebilmesi, toplumların gelişmişlik düzeyini gösteren ölçütlerdendir. Devlet, ulusal manada en büyük sosyal birimdir ve bizler yani bireyler bu devletin müsaade ettiği hak ve

⁷ Centel, T. (1997). *Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çalışan Çocuklar ve Türkiye (s:192)*. İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi, Ankara.

⁸ Erdem, A. R. (1997). *İçerik Kuramları ve Eğitim Yönetimine Katkıları (s:28)*. AH, İstanbul.

⁹ Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). *Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı (s:87)*. Milli Eğitim Dergisi, Ankara.

¹⁰ Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması (s:154)*. Pegem Yayınları, Ankara.

özgürlükler kadar yaşamımızı düzenleriz. Çocukluğumuz nasıl sağlam temellerle oluşursa, o derece faydalı olabiliriz. Henüz temel haklarından mahrum bir çocuk gelişimini olumlu yönde tamamlayamayacağı için toplumdaki rolü o derece agresif ve/veya pasif olacaktır.¹¹

Dilenen, çocuk yaşta evlendirilen, şiddete maruz kalan, cinsel istismara uğrayan çocuk sayısı arttıkça, o ülkede çocuk haklarının ne derece uygulandığı akıllarda soru işaretleri yaratmaktadır. Maalesef ki ülkemiz de bu manada çok iç açıcı rakamlara sahip değildir.¹²

Çocuk hakları hakkında toplumdaki bilinç düzeyinin yetersiz görüldüğü ve eğitimle desteklenmesi gerektiğine inanıldığı için okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hak kavramına bakış açıları ve bilinç düzeyleri araştırılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerini yetiştiren üniversitelerde çocuk hakları üzerine verilen eğitim düzeyini tespit etmek amacıyla, Okul Öncesi Anabilim Dalı öğrencilerine de gerekli anketler uygulanmıştır. Umulur ki bu araştırma yeni bakış açıları yaratır ve eğitime farklı değerler katar. Yapılacak olan yeni çalışmalara da ışık tutması dileğiyle.

¹¹ Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). *Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı (s:87)*. Milli Eğitim Dergisi, Ankara.

¹² Kılıç, A. (2012). *Çocuk Gelin Sorunu (s:27)*. Eğitim Dergisi, Ankara.

BÖLÜM 1

1.1 Problem Durumu

Devletler yerel uygulamalarında, enternasyonal kuruluşlar ise global girişimlerinde, çocukların yaşamsal faaliyetlerini en iyi şekilde geliştirebilecek fırsatları yaratmalı ve uluslararası zeminde, siyasi, sosyo-ekonomik ve toplumsal pozisyonunun derinlemesine incelenmesinde rol oynamalıdır. Rehabilitasyon merkezleri ve sevgi evleri ülkemizde bu alanda hizmet veren kuruluşlardır.¹³

Özellikle, milletlerarası kuruluşların yaptığı araştırmalar göstermiştir ki; oldukça artan oranda çocuk hak ihlallerinin olduğu gözlemlenmiştir.¹⁴ Görsel ve işitsel basında sık sık karşımıza çıkan manzaralar da ne yazık ki bu yöndedir. Hatta medya kuruluşlarının hak ihlallerine yaptığı vurgu diğer magazinsel basının çok çok gerisinde kalmaktadır. Toplumlara baktığımızda dilenen, cinsel istismara uğrayan, çaresiz ve kimsesiz çocuklar gözlemliyorsanız bu toplumların gelişmişlik düzeyini sorgulayabilirsiniz.

Bu anlamda çocukları koruma, kollama, yönlendirme ve gelecek sunma noktasında yandaş olan aile ve devletin rolleri tartışılmakta, tartışmalar sonucunda ise çocukların haklarının korunmasının ve müdafaa edilmesinin yalnızca ailelerinin tutumuna bırakılmayacak kadar büyük önem taşıyan bir tema olduğu ortaya çıkmaktadır.¹⁵ İşte bu noktada devletin fonksiyonel katkılarının olma zorunluluğu göz önüne bir kez daha gelmektedir.

Ebeveynlerin çocukları üzerinde geniş haklara sahip oldukları gerçekçiliğine karşın tartışmalı bir durum ortaya çıkar ki bu durum ise şuna işaret etmektedir; sonsuz-sınırsız yetkinin aileye bile verilemeyeceğidir.¹⁶

Ailenin sosyo-ekonomik durumu ile çocuklara uygulanan kötü muamele; ne acı ki birbiri ile paralellik içerisindedir.¹⁷ Ve bu paralel yapı doğrusaldır. Bu durumu iş istihdamı yaratılması ve sosyal politikaların geliştirilmesi bir nebze de olsa düzeltebilir. Yaşadığımız dönemde gitgide yukarıya doğru bir ivme gösteren çocuğun cinsel istismarı da bu sorunlara eklenmelidir.¹⁸ Araştırma sonuçları kayıp çocukların da içinde yer aldığı, verilerle sabitleşen çocukların cinsel istismarı; yüzdesel oranlamada oldukça yüksek sayısal verilere ulaşan bir kategoridedir. Kız-erkek ayrımı yapılmaksızın tüm çocukların psikolojik-yaşamsal-zihinsel ve sosyal hayatlarını etkileyen bu durum yadsınamayacak kadar büyük acı bir gerçekliktir. Bu bağlamda hak ihlallerini göz önüne alırsak, çocukların bakımının üstlenilmesi ve ayrım yapılmaksızın her çocuğun korunmasının toplumsal bir sorun olduğu ve toplumun bu sorunları taşıması gerektiğini kabullenmelidir. İşte bu bilinç düzeyi

¹³Tornacı, N. (2008). *SHÇEK'in Çocuklara Yönelik Hizmetinin Yeni Yüzü, Koşuş Yerine Ev Ortamı Çocuk Evleri-Sevgi Evleri. Koruyucu Aile Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı (s:78)*. Türkiye Klinikleri

Pediyatrik Bilimler Jurnalı, Ankara.

¹⁴Schoeman, F. (1980). *Rights of Children, Rights of Parents, and the Moral Basis of the Family Ethics (s:32)*. University of Chicago Journals, Chicago.

¹⁵Stephens, S. (1995). *Children and the Politics of Culture (s:55)*. Princeton University Press, Princeton.

¹⁶Franklin, B. (1993). *Çocuk Hakları (s:89)*. (Çev: Alev Türker). Ayrıntı Yayınları. İstanbul.

¹⁷Pelton, L. H. (1994). *The Role of Material Factors in Child Abuse and Neglect (s:112)*. Guilford Press, New York

¹⁸Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). *Çocuk İstismarı (s:56)*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi.

tam olarak kavranabilirse ancak o zaman daha ileri bir toplum düzeyine geçiş yapılabilir. Eğer tüm bunlar olanaksızlaşırsa işte o vakit toplumsal bir çöküş zemin hazırlanmış olur ki bu da o toplumu yitip bir kitleye dönüştürür.¹⁹

Bir başka sorun da küçük yaşlarda çalıştırılan çocukların sayısının oldukça fazla olmasıdır. Bu artışın bazı bölgelerde korkunç bir düzeye ulaştığı ve bu yörelerden kentlere göç ile tablonun dramatik görseleğe dönüştüğü acıyla izlenebilir. Çocukların içinde yaşamak zorunda olduğu koşullar çok güçtür ve acilen önlemler alınması zaruridir. Çocukların toplumsal refahına yönelik en son ve kapsamlı çalışma Çocuk Hakları Sözleşmesidir. Bu sözleşme 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiş ve 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni ilk imzalayan ülkelerden biri de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'dir. Bu çalışmalar çocuk hakları açısından son derece önem teşkil etmekte olup aydınlık yarınlar oluşturulmasına yönelik katkısı tartışılmayacak kadar büyüktür.²⁰ Bundan dolayı, böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacın bir gereği olan bu araştırma, olguya dikkat çekmek istemektedir.

1.2 Alt Problemler

- a) Çocuk haklarının bilinirliği öğretmen ve öğretmen adaylarına göre ne düzeydedir?
- b) Çocuk haklarının varlığı katılımcıların eğitim düzeylerine göre ne farklılıklar sunmaktadır?
- c) Çocuk haklarının varlığı katılımcıların görev yaptıkları okulların bulunduğu bölgelerin sosyo-ekonomik durumuna göre ne aşamadır?
- d) Çocuk Haklarına bakış açısı neler yapılarak genişletilebilir?
- e) Çocuk Haklarının öğrenilmesi ve uygulanmasında devlet birimlerine ne gibi sorumluluklar düşmektedir?
- f) Sivil toplum örgütlerinin Çocuk Haklarında katkıları ne düzeyde olabilir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu araştırma; Ankara ilinde görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve ODTÜ'de eğitim gören okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk hakları konusunda ne düşündükleri. Özel hayatlarında veya çalıştıkları kurum ve staj yaptıkları eğitim kurumlarında çocuk haklarının varlığını kabul edip etmedikleri, uygulamada ne derece yer verdikleri ya da imkan kısıtlılıkları nedeni ile uygulamada yaşadıkları güçlükler ve ortaya koyamadıkları çocuk haklarının bilinirlik düzeyleri konusunda bilgi vereceğinden önem taşımaktadır.

Araştırma sonucunda çıkacak veriler “çocuk haklarının” sunulan eğitimin kalitesi ile bilinç düzeyinin arttırılmasında, ihtiyaçların belirlenmesinde, iyileştirmeye açık alanların tanımlanmasında, bilinçliliğin artırılmasında izlenecek yol hakkında bilgi verecek olması açısından

¹⁹ Onur, B. (2005). *Türkiye'de Çocukluğun Tarihi (s:161)*. İmge Yayınları. Ankara.

²⁰ Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). *Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı (s:90)*. Milli Eğitim Dergisi, Ankara.

önemlidir. Eğitim kurumlarında çocuk haklarının korunmasına, desteklenmesine, uygulanmasına, geliştirilmesine katkı sağlayacağı ve yeni araştırmalar için yararlı olabileceği düşünülmektedir.

1.4 Araştırmanın Amacı

Çalışmanın temel amacı, okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarının, okul öncesi öğretmen adaylarının tutumlarından farklı olup olmadığını saptamaktır. Bu araştırmanın ikincil amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının ve okul öncesi öğretmenlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını cinsiyete göre incelemektir.

1.5 Araştırmanın Sayıltıları

1. Bu araştırmaya katılan öğretmen ve öğretmen adaylarının anket sorularına güvenilir ve samimi yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.
2. Kullanılan istatistiksel teknikler amaca uygundur.
3. Araştırmaya katılan öğretmenler ve öğretmen adaylarının sevak ve isteyerek katıldıkları varsayılmıştır.
4. Örneklem evreni temsil edecek özellikler taşımaktadır.
5. Anket formu araştırmanın amacı doğrultusunda, gerekli verileri toplamak için uygun bir araçtır.
6. Verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler amaca uygun olarak seçilmiştir.

1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Çankaya, Yenimahalle, Keçiören, Etimesgut ve Kızılcahamam ilçelerinde bulunan orta, üst ve alt sosyo-ekonomik düzeyleri temsil edeceği varsayılan devlet anaokullarında çalışan okul öncesi öğretmenleri ve ODTÜ’de öğretim gören okul öncesi öğretmen adayları ile sınırlıdır.
2. Bu araştırmada kullanılan anket, 22 madde ile sınırlıdır.
3. Bu araştırma, örneklem de belirtilen 80 öğretmen ve 66 üniversite öğrencisiyle sınırlıdır.
4. Araştırmada elde edilen veriler analizi, kullanılan istatistiksel yöntemlerle sınırlıdır.

1.7 Tanımlar

Çocuk: İnsan yavrusu olarak tanımlanan çocuk kavramı; bir anne-babanın doğmuş ve doğacak yavrularını temsil eder. Çocuk; hayatın doğuştan ergenliğe kadar süren dönemini yaşayan varlıktır.²¹

Çocuk Hukuku: Çocuk hukukunu; çocuğun bir suç karşısındaki durumunu tespit eden bütün hukuk kuralları oluşturur. Bu anlamda çocuk hukuku; özel hukuk, ceza hukuku, sosyal hukuk ve kamu hukuku alanındaki çocuk ve çocuk haklarına ilişkin kuralları kapsar. Sübjektif çocuk hukukunun, yani çocuk haklarının kapsamına ise, objektif çocuk hukukunun çocuklara tanıdığı hak ve mükellefiyetler oluşturur.²²

²¹ Sözlük, T. (2012). (s:189) TDK Yayınları, Ankara.

²² İnan, A. N. (1968). *Çocuk Hakları Beyannamesi İlkelerinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi* (s:78). Ankara

Çocuk Hakları: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde, Çocuk Hakları Sözleşmesinin ön sözüne, ilgili diğer sözleşmelere ve bu sözleşmeler üzerinde uluslararası bir uzlaşmayı sağlamaya çalışan Birleşmiş Milletler, UNICEF vb. kurumların yayınlarına baktığımızda, çocukların ilgi ve yardıma, özel güvence ve korumaya gereksinimleri bulunduğu düşüncesinin esas alındığını görmekteyiz.²³

Çocuk Hakları Sözleşmesi: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenen sözleşme 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Türkiye de dâhil olmak üzere yaklaşık 142 ülke sözleşmeyi imzalamış ya da onay ve katılma yoluyla taraf devlet durumuna gelmiş bulunmaktadır. Sözleşmenin içeriğinde çocukların hakları korunmakta ve sözleşmeyi imzalayan devletlerin bu sözleşmeye kesinlikle uymaları gerektiği belirtilmektedir.²⁴

Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi., Ankara.

²³Polat, O. (2002). *Çocuk Hakları Nedir (s:102)*. Analiz Yayınları, İstanbul.

²⁴Centel, T. (1997). *Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çalışan Çocuklar ve Türkiye (s:69)*. İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi, Ankara.

BÖLÜM 2: İLGİLİ ALAN YAZINI

2.1 Hak Kavramı

Türkçede, 'adalet; adaletin, hukukun, geleneğin gerektirdiği veya birine ayırdığı şey; doğru, gerçek, hakikat; iş, emek, zahmet karşılığı; dava veya iddiada gerçeğe uygunluk; pay, hisse; insaf anlamlarını dile getiren "hak" sözcüğü Arapça kökenlidir.²⁵ Hak kelimesi, günlük dile bakıldığında hem ahlaki söylemlerde hem de hukuksal alanlarda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Hukuki haklar, yasa ya da geleneklerden meydana gelerek, hukuk gücünü arkasına alır. Ahlaki haklar ise, ahlak ilkeleri sayesinde doğmuş ve ahlakın gücü ile desteklenmektedir.²⁶ Her iki alanda da bakıldığında hak, bireyin, kurumun ya da başka bir şeyin üzerinde gerekçelendirilmiş bir iddiayı ya da isteği ifade eder.²⁷

Hak, hukukun tanımış olduğu ve korumaya aldığı bir yetkidir. Hak kavramı, hem hukukun koruduğu çıkarları ele alırken hem de sahibine sağladığı korumadan yararlanma yetkisi vermektedir.²⁸ Her bireyin, özürsüz bir şekilde tam ve sağ doğması sonucunda elde ettikleri kazanımlar hak olarak ifade edilir. Aynı zamanda hak, söz konusu olan bireylerin bir şeyler yapmaya yetkisinin olduğunu belirlemektedir. Hak; bireye Tanrı için hareket ettiğine inanan ve yönetenleri de buna inandırılmış kralların ya da yasaların, gelenek gibi bir otorite tarafından verilmiş olan özgürlük ve ayrıcalıktır. Hak kavramından söz edebilmemiz için oluşmuş bir toplumsallık gereklidir. Hak kavramının dört anlamı bulunmaktadır. Bunlar şu şekildedir;

- Ahlaksal anlam: Belirli eylemlerin ya da faaliyetlerin diğer insanlara zarar vermeden gerçekleştirilebilmesidir.
- Siyasal Anlam: Vatandaşlık, seçme ve seçilme haklarıdır.
- Hukuksal Anlam: Hukuk sistemi içerisinde sahip olunan savunma, iddia, yasa önünde eşit olunmasıdır.
- Ekonomik Anlam: İş veya bir meslek sahibi olmak, mülk edinmek ve ticaret yapmak gibi haklardır.²⁹

Belirtilen hakların var olmasında bir anlam olması için hakkın yanında yetkinin, talebin ve soygunun da olması gereklidir. Bu yetki, hakkın özünde olan herhangi bir şeyi yapabilmesidir. Talep etme, hakkın sahibine olumlu ya da olumsuz bir talepte bulunma yetkisi verir. Saygı gösterilmesi ise, haktan yararlanma yetkisinin genel ya da birisine bağlı olarak tanınmasını istemek veya ona saygı gösterilmesini meşru bir şekilde beklemek demektir.³⁰

²⁵ Sözlük, T. (2012). (s:54) TDK Yayınları, Ankara.

²⁶ Turhan, M. (2007). *Anayasanın Hak Temelli Yorumu ve Anayasa Yargısı (s:287)*. Başkent Üniversitesi, Ankara

²⁷ Erdoğan, M. (2000). *Din İstismarı, Hukuk ve Temel Haklar (s:92)*. İslamiyat Journal, Ankara.

²⁸ Gözübüyük, A. Ş. (2006). *Anayasa Hukuku (s:23)*. Turhan kitabevi, Ankara.

²⁹ Güriz, A. (1996). *Hukuk Felsefesi (s:37)*. Siyasal Kitabevi, Ankara.

³⁰ Aral, V. (2012). *Toplum ve Adaletli Yaşam (s:56)*. Legal Yayınevi, İstanbul.

Hak kavramı, insanların isteklerini karşılanabilecek nitelikte olan devletin doğmasıyla yani örgütsel bir toplum girişimleriyle ortaya çıkmıştır. Devlet, insanların doğuştan gelen hak ve özgürlüklerinin varlığını kabul ederek bu hakların korunması görevini üstlenmiştir. İnsanlar, haklarının korunmasından ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasından memnun oldukları için devletin getirdiği bazı sınırlamalara razı olmuşlardır. Hak kavramı, devlet ile toplum arasında pozitif hukuk aracılığı ile güvence altına alınmıştır ancak topluma, yere ve zamana göre farklılık gösterebilir. Hak, hukuku yaratan temel taşlardan bir tanesi olmasının yanında hukuk da hakların korunması için varlığını sürdürmektedir.³¹

Hak, çeşitli kuramsal görüşler ile açıklanmaya çalışılmış bir kavramdır. Bu kuramlardan irade kuramına göre hak; hukukun sahip olduğu düzenin insanlara sağladığı irade kudretidir. Çıkar kuramına göre ise hak; hukuk düzeninin tanıdığı olduğu ve korumaya aldığı çıkarlardır. Bu iki kuramı tek bir çatı altında toplayan kurama göre ise hak; hukuk tarafından korunan ve faydalanılması hak öznesinin iradesine bırakılmış çıkar biçimidir. Bu tanıma göre hak; sahibi olan kişinin bir istekte bulunabileceği, ileri sürebileceği ve kullanabileceği bir durum varlığını içerir.³²

2.2 İnsan Hakları

Birleşmiş Milletlerin, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ilk maddede yer alan insan hakları kavramı, "Bütün insanlar özgür, onurlu ve eşit haklarla doğar." ifadesi ile dile getirilmiştir. Bireylerin, tarihi boyunca insan olma özelliğinden doğan temel haklarını kazanma ve koruma yönündeki mücadelelerinin temel dayanağı insan hakları olarak nitelendirilir. İnsanlar, devletten ve devletin yarattığı hukuktan önce var olan bazı haklara sahiptir. Ayrım yapılmaksızın tüm insanlara tanınan bu haklar, tarihin seyri içerisinde birçok belgede yer almıştır. İnsan hakları, bireylerin hürriyetini ve şerefini koruyup kollamaya yönelik, kurumsal, kanuni ve idari birtakım güvencelerle donatılmış hak ve özgürlüklerdir.³³

İnsan haklarını ilk defa bilimsel olarak tanımlayan ve sistemimize dahil eden kişi İngiliz filozof John Locke'dir.³⁴ Locke' a göre insanlar siyasi bir toplu yaşamı oluşturmadan önce tabiat şeklinde yaşam sürmekteydi. Sonrasında aralarında sözleşme yaparak devlet adı verilen örgütsel topluluğu meydana getirip, doğal yaşama aşamasında bireylere ait olan yargılama ve cezalandırma hakkını bu üstün kuvvete aktarmışlardır ve tarih boyunca pek çok mesafe kaydederek gelişmiş ve günümüzdeki özüne kavuşmuştur.³⁵

İnsan haklarının geçmişten günümüze olan gelişimi, devamlı ilerleme göstermiştir. Bu gelişimler her zaman hızlı bir şekilde devam etmemiştir, zaman zaman yavaşlarsa da statik bir yol izlemiştir. Tarihsel süreç olarak incelendiğinde insan hakları her zaman hukukun önünde yer alan bir unsur olmuştur. Hak taleplerinin ortaya çıkmasının ardından bu durum sözleşmelere ve bildirgelere yansımış, ardından da o hak talebini karşılamak adına belli başlı düzenlemeler yapılmıştır.

İnsan hakları, devlet tarafından güvence altına alınacak olsun ya da olmasın, belirli bir tarihsel aşama boyutunda, bireylerin onurlu bir yaşam sürdürmek için sahip olması gereken ve buna

³¹Aral, V. (2012). *Toplum ve Adaletli Yaşam (s:71)*. Legal Yayınevi, İstanbul.

³²Aral, V. (2012). *Toplum ve Adaletli Yaşam (s:80)*. Legal Yayınevi, İstanbul.

³³Uzak, A., & Altuntaş, M. (2007). *İnsan Hakları Nedir? (s:23)*. Başbakanlık Yayınları, Ankara.

³⁴Poulter, S. (1998). *Ethnicity, Law and Human Rights: The English Experience (s:78)*. Clarendon Press, Oxford.

³⁵Hobbes, T. (2006). *Leviathan (s:19)*. A&C Black, London.

her daim sadık kalması beklenen tüm hakları kapsar. İnsan hakları kaynağını özgürlükten almaktadır. Özgürlük, kişilerin hayatını kendi tercihlerine göre kurma çabası özellikle de siyasi otorite tarafından keyfi olarak engellenmemesi demektir.³⁶

İnsan hakları düşüncesi, modern devirde bireylerin siyasal, kültürel, ekonomik ve buna benzer baskılara karşı korunma ihtiyacından ortaya çıkmış bir kavramdır. Bu açıdan bakacak olursak, hakların zorunlu haklardan dolayı doğduğu düşüncesine varabiliriz. İnsan haklarının temel işlevinin insan gereksinimlerini karşılamak olduğu kabul edilmektedir. Doğal haklar anlayışı özellikle monarşist ve baskıcı yönetimlere karşı, özgürlüklerin güvence altına alınması anlamında ilerlemiştir. Doğal haklar, insanın doğuştan gelen ve herkes için eşit nitelikte olan haklardan bahsederek, siyasi ve sosyal düzenin bu hakları güvence altına alacak ve insan özgürlüğünü koruyacak niteliğe sahiptir.

İnsan haklarının gelişmesi ve eksiklerine rağmen günlük yaşamda belirli bir uygulama alanı bulmuş olması, çağımızın en önemli gelişmelerinden sayılmaktadır. İnsan hakları her ülkenin kendi özgün koşullarında gerçekleşmiştir ve bu nedenle her ülkede farklı düzeylerde düzenlemeleri bulunmaktadır.

Günümüzde, insan hakları; adalet, eşitlik, özgürlük, kardeşlik, güven, farklılaşma gibi haklar ve bu hakların bireylere yüklediği sorumluluklara dayanmaktadır. Bu kavramların içleri dolduruldukça daha da gelişecek ve varlığını sürdürecektir. Burada asıl önemli olan insanın bunlara değer vermesi ve sahip çıkabilmesidir.³⁷

Doğan, insan haklarını birebir ve iktidar ile ilişkiler içerisinde bireylerin kendi malı olarak, elinde bulundurduğu kurallar ile yönetilen ayrıcalıklar olarak tanımlar ve insan haklarının ana hatlarını şu şekilde sıralar.³⁸

- *Evrensellik*: Tüm insanların ve daha dünyaya gözünü açmamış insanların dahi sahip olması gereken haklardır.
- *Özgürlük*: Bireylerin özgür bir şekilde yaşamasını ve gelişmesini temele alır.
- *Eşitlikçi*: Doğuştan itibaren bütün insanlar eşit kabul edilir.
- *Barışçı*: Bütün insanların bir arada huzurlu yaşamaları için gereklidir.

Bütün insanlar için, insan hakları oldukça ciddi bir öneme sahiptir. Genel bir anlayış ile insan hakları, bütün bireylere tanınması gereken ideal hakların bütünüdür. Bahsedilen haklar, sadece insan olmak ile kazanılmıştır. İnsanlık onurunun bir gereği olarak sahip olunan haklara nitelik yönüyle dokunulamaz ve vazgeçilemez, aynı zamanda kişiliğe bağlı haklardır.³⁹

Mumcu bu haklardan şöyle örnekler verir:⁴⁰

- Hayat hakkı
- Kişi güvenliği hakkı
- İşkence yasağı hakkı

³⁶Göze, A. (2000). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler* (s:90). Beta Yayınları, İstanbul.

³⁷Ünal, Ş. (1997). *Temel Hak ve Özgürlükler ve İnsan Hakları Hukuku* (s:45). Yetkin Yayınevi, İstanbul.

³⁸Doğan, İ. (2001). *Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları* (s:191). Pegem Yayınları, Ankara.

³⁹Ünal, Ş. (1997). *Temel Hak ve Özgürlükler ve İnsan Hakları Hukuku* (s:81). Yetkin Yayınevi, İstanbul.

⁴⁰Mumcu, A. (1994). *İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri* (s:22). Savaş Yayınevi, Ankara.

- Konut dokunulmazlığı hakkı
- Din ve vicdan özgürlüğü hakkı
- Zulüm karşısında başka ülkelere sığınma hakkı
- Ülke yönetimlerine katılma hakkı
- Özel hayatın korunması hakkıdır.

Bireylerin sadece insan oldukları için bu haklara sahip olduğu düşünülürse, o zaman yalnızca bu haklar insanlara aittir. İnsan olmayan herhangi bir toplumsal veya kolektif yapının insan hakkına sahip olması düşünülemez. Çünkü bu hakların insanlara verilmesinin nedeni, bireylerin akıl sahibi olması avantajı ile tercih yapabilme özelliğine sahip olmasıdır. Bir kimsenin başka hiçbir özelliğine bakılmaksızın, sadece insan olması nedeniyle sahip olması gereken haklar, insan hakları kavramı ile ifade edilmektedir.⁴¹

2.3 İnsan Haklarının Tarihçesi

İnsan hakları her insanın hakkı ve eşit olarak teminat altına alanlarca dağıtılan haklarıdır. Var oluştan gelir ve sadece yok oluş ile gider düşüncesi kapsamında dönemde siyasi mücadele alanında yeni bir cephe oluşmuştur. Pozitif hukuk anlayışı sonrası kilise ve din adamlarının yanlış ve kendi çıkarlarına insanları yönlendirme etkisi arındırılmıştır. Başta İnsan Hakları Evrensel Bildirisi olmak üzere, eşitlik, saygınlık, her insan için yaşam ve sağlık hakkı dileyen tüm anlaşmaların ütopya olmaktan ileri gidemediği dünyanın birçok yerinde savaşların zulümlerin ve insan hakları ihlallerinin yaşandığına tanık olmaktayız. Bunun sebepleri arasında insan haklarının toplumlar tarafından tam olarak benimsenmemiş olduğunu açık bir şekilde ifade edebiliriz.

2.3.1. İlk Çağ'da İnsan Hakları

Tarih içerisinde ilk olarak Sümerler'in yazıyı bulması, hukuk düzenlemeleri yaparak ve çeşitli kanunlar çıkartarak pek çok hak ve özgürlüklerin insanlara verilmesinin önünü açmışlardır. Hükümdarların eşlerinin devlet yönetimine dâhil olması, evliliklerin sözleşmeler ile gerçekleşmesi, sözleşmelerin bozulmasıyla hatalı tarafın bazı yaptırımlara maruz bırakılması, suç işlenmesi durumunda ceza erklerinin devlet elinde olması gibi hükümler, insanlara ait olan hakların ilk temel taşlarının bu dönem içinde atıldığını meydana koyar.⁴² Kadim zamanda yaşayan Ortadoğuluların uyguladıkları önemli kanunlardan biri Hammurabi kanunlarıdır. Bu kanunun içeriğinde ailelerin hayatı güvenceye alınmış, miras ile konular belirlenmiş, toprakların mülkiyetleri ve toprak işletilmesinin yöntemleri ön plana çıkartılarak, toplumda sınıflandırma yapılmıştır.⁴³

Asur medeniyetinde ise ceza kanunlarının bazı istisnai durumların dışında cezaların kişiselliği ilkesi ve devletlerin ceza verme yetkileri kabul edilmiştir. Mısırlarda, ilk dönemlerde yazılı hukukun gelenekleri oluşmuştur. Bu gelişmeden sonra toplumlarda insanların arasında eşitlik kollayan bir düşünce hâkimdir ve kadın ile erkeğin eşitliğine ciddi bir önem verilmiştir.⁴⁴

⁴¹ Uzak, A., & Altuntaş, M. (2007). *İnsan Hakları Nedir?* (s:52). Başbakanlık Yayınları, Ankara.

⁴²Özbeç, Ö. (2004). *İnsan Hakları Evrensel İlkelerinin Avrupa Mahkemesinde Uygulanması* (s:312). Adalet

Yayınevi, Ankara.

⁴³Tosun, M. (1973). *Sümer, Babil ve Asurlularda Hukuk, Kanun ve Adalet Kavramları ve Bunlarla İlgili Terimler* (s:78). Belleten, Cilt: XXXVII, Sayı: 14. Ankara.

⁴⁴ Tosun, M. (1973). *Sümer, Babil ve Asurlularda Hukuk, Kanun ve Adalet Kavramları ve Bunlarla İlgili Terimler* (s:78). Belleten, Cilt: XXXVII, Sayı: 14. Ankara.

Yunan medeniyetinde, insana verilen değer çok üst seviyedeydi. İnsan, her şeyde bir ölçüt olarak kabul edilmekteydi. Solon, kanunların önünde eşit olma ilkesini medeniyetine getirmiştir. Aynı zamanda ideal bir toplumun ve devlet düzeninin sadece, halk yöneticileri ile, bu yöneticilerin de kanunlara bağlı olması ile sağlanmasını savunmuştur.⁴⁵

2.3.2. Orta Çağ'da İnsan Hakları

İnsan haklarının en fazla daraldığı dönemdir diyebiliriz. Hristiyanlığın etkisiyle adaletin, eşitliğin, zulme karşı çıkmanın fikirleri Avrupa'yı egemenliğine almıştır. Ancak Orta Çağ döneminde kilisenin son derece güç kazanması ile hak ve özgürlüklerin sınırları oldukça daralmıştır. Orta Çağ'da yaygın olan engizisyon mahkemesinin uygulamaları yüzünden insanların ciddi bir biçimde baskı içerisinde yaşamaları gerekmiştir. Dönem içerisinde olan ünlü yazar ve filozoflar ise düşüncelerini sadece kilisenin izin verdiği kadar ifade edebilmişlerdir.⁴⁶

1215'de yayınlanan Magna Carta Libertatum ile feodal beylerin haklarının korunması amaçlansa bile, kral yetkilerinin sınırlanması, can ve mal güvenliklerini sağlamaya dair hükümlerin olması, yargının kralın karşısına bağımsızlaştırılma çabaları ve bireylerin keyfi yakalamasının önlenmesi açısından insan haklarının gelişmesi için önemli bir tarihsel adımdır.⁴⁷

Dönem içerisinde yetişmiş bir diğer düşünür olan Jean Bodin de monarşi filozofu kabul edilmektedir. Egemenliğe dair kavramları ilk kez kullanmış ve bu kavramın teori haline gelmesini sağlamıştır. Bodin, egemenliğin sınırsız ve mutlak olduğunu fakat tanrı ve doğa kuralları, mülkiyet hakları, vergi verme ve anayasal prensipler ile egemenliğin sınırlandırılabilceğini savunmuştur.⁴⁸ Dönemin önemli diğer düşünürü olan Hobbes, bütün gelişen olayları doğal sebeplere bağlamaktadır. Doğal sebepler tüm alanlarda aynı şekildedir. Hobbes'a göre doğal hak, tüm bireylerin yaşamlarının korunması için kendine ait gücün kullanılmasıdır. Hobbes'un doğal yasaları ise; bireylerin şahsi yaşantılarına zarar getirecek durumlara yasak koyan ve akıl yoluyla meydana getirilen genel kurallardır.⁴⁹

2.3.3. Yeniçağ 'da İnsan Hakları

Bu çağda devlet anlayışı oldukça değişmiştir. Reform esasının, insancıl ve özgürlükçü kaygılar taşınmaması ile beraber, kan kaybetme pahasına da olsa vicdan ve inançlara dair özgürlüklerin gelişmesine aracı olmuştur. Kilisenin sahip olduğu gücü azaltmada reform, oldukça önemli bir role sahiptir. Ulus devlet yapısını kuran kişi Niccolo Macchiavelli'dir. Macchiavelli, Rönesans düşüncelerini antik çağ devlet görüşleriyle birleştirmiştir. Aynı zamanda din, ahlak ve hukukun devlete bağlı olduğunu, devletin gerektiği zaman bu kavramları araç olarak kullanmasını gerekliliğini savunmuştur.

⁴⁵Akkoç, A. (2014). *Yunan Demokrasisinin Kavramsal Yönü Ve Toplumsal Arka Planı (s:169)*. Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences, 16(1), Afyon.

⁴⁶Çotuksöken, B., & Babür, S. (1993). *Orta Çağ'da Felsefe (s:58)*. Kabalcı Yayınevi, İstanbul

⁴⁷İlal, E. (2011). Magna Carta. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 34(1-4), (s:33). İstanbul

⁴⁸Beriş, H. E. (2014). *Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme*. Gazi Üniversitesi SBF Dergisi, 63(1), (s:21). Ankara.

⁴⁹Çetin, H. (2002). *Modern Devletin Egemenlik (Kurucu İktidar) Döngüsü*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(5), (s:12). İstanbul.

16. Yüzyıl içerisinde monarşinin hâkim olduğu güçten dolayı, ciddi yazılmış belgeler bu yüzyılda yer almamaktadır. Bu dönemde kaleme alınan belgeler şu şekildedir;

- **Suebia Maddeleri:** 1525 senesinde Lotzer'in ezilen ve hakları sürekli yenilen Alman köylüleri için kaleme aldığı ve bu belgeyi de soylu kesime vermiştir. On iki maddeden oluşan belgede köylülerin isteklerine yer verilmiştir.⁵⁰
 - **Augsburd Din Barışı:** V. Karl ve abisi Ferdinand ile 1555 senesinde yayımlanan bir belgedir. 14 maddeden oluşan bu belge, halka mezhep özgürlüğü tanımaktadır.⁵¹
 - **Nantes Fermanı:** 1598 yılında Fransa kralı olan IV. Henry tarafından yayımlanan 28 maddeden oluşmuş bir fermandır. İçerik olarak Augsburg din barışı belgesine benzerlik gösteren bu ferman da halka mezhep özgürlüğünün verilmesini savunan bir belgedir.⁵²
 - **İngiliz Habeas Corpus Yasaları:** Çeşitli konular ile çıkartılmış olan yargı emirleridir.
- 17.Yüzyıl içerisinde yasadışı tutuklamaların önüne geçmek için başvuru bir merci olarak kurumlaşmıştır. Habeas Corpus'un en önemli türü, birey özgürlüklerine karşı kısıtlamaların önlenmesi için tutuklama yasallığını yargıya bağlayan Habeas Corpus'tur. 1679 senesinde çıkartılan bu yasa, sahip olunan hakları etkin bir şekilde kullanmak ve bunun sağlanması için kesin kurallar koymuştur. Habeas Corpus, bugün İngiltere ve Amerika sisteminde yer aldığı gibi uluslararası mevzuatlarda da yerini almıştır.⁵³
- **Haklar Bildirgesi:** 1689 yılında Kral II. James'in iktidarının düşmesiyle İngiltere'ye çağrılan Hollanda yöneticisi William ve eşi Mary'ye bazı şartlara tabi olarak krallık tacı verilmiştir. Bu şartları içeren belge ise haklar bildirgesidir.⁵⁴

2.3.4 Yakın Çağ 'da İnsan Hakları

18. yüzyıl felsefe bilimi, genel bir şekilde insanın şahsını, hayatını ve sosyal hayatın düzenlenmesini gündeme alarak gerek fikirlerin gerekse sosyal yaşantının ciddi değişimler yaşayacağı sürecin başlangıcı olmuştur. Bu yüzyıl sonlarında yaşanan Fransız İhtilali ve ardından yaşanan modernizasyon süreçleri, düşünsel manada etkilerini ve kaynaklarını aydınlanma felsefesinde bulur. Günümüzdeki anlamı ile insan hakları kavramı, 16. – 17. Yüzyılda Batı Avrupa'nın siyasal, ekonomik ve sosyal dinamiklerine bağlı olarak doğmuş ve bunu sistemleştiren kişi de Locke olmuştur.⁵⁵

Dönem içerisinde oldukça tanınmış düşünür olan Rousseau ise Locke gibi doğal durumları bireylerin mutlu olduğu durumlar olarak ele almıştır. İnsanların varlığı ve onların mutluluklarına oldukça değer veren Rousseau, bireylerin kültürel farklılıklardan, olumsuz durumlardan, özelleştirilen mülkiyetlerin meydana getirdiği eşitsizlikten arındırılarak nasıl yeniden yaratılması gerektiğini düşünmüştür.⁵⁶

⁵⁰Kolendo, J. (2008). *The Embassy of Masyos, King of Semnonnes and the Description of Suebia in Tacitus' Germania*. Palamedes: A Journal of Ancient History, (3), (s:42).

⁵¹OLGUN, H. (2005). *Protestan Ahlakiliği Sorunu ve Philip Melanchthon*. Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 2(1). (s:23).

⁵²Sutherland, N. M. (1988). *The Crown, the Huguenots, and the Edict of Nantes*. In *The Huguenot Connection: The Edict of Nantes, Its Revocation, and Early French Migration to South Carolina (s:231)*. Springer, Paris.

⁵³Feyzioğlu, M. (1995). *Anglo Sakson ve Anglo Amerikan Hukuk Düzenlerinde Habeas Corpus Kurumu*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 44(1-4), (s:62). Ankara.

⁵⁴Perry, R. L. (Ed.). (1964). *Sources of our Liberties (s:121)*. McGraw-Hill, New York.

⁵⁵Boucher, D. (1998). *Political Theories of International Relations (s:127)*. Oxford University Press, Oxford.

⁵⁶Çetin, H. (2002). *Liberalizmin Tarihsel Kökenleri*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari

Bu dönem, insan haklarına dair yayınlanan belgeler açısından oldukça zengin bir dönemdir. Bu belgeler şöyledir;

- **Virginia Yurttaş Hakları Bildirisi:** Bu belge, İngiliz haklar bildirisi örnek alınarak hazırlanmıştır ve 12 Haziran 1776 yılında imzalanmıştır.⁵⁷ Bu bildiri, sonrasında yayımlanacak olan insan hakları ile ilgili olan belgeleri ve Amerika Anayasasını ciddi bir biçimde etkisi altına almıştır. Bildiride geçen bütün maddeler, insan hakları gelişimi için tarihi niteliklere sahiptir. Bu bildiri içerisinde, bireylerin eşit derecede özgür ve bağımsız olduğunu, yaşam ve hürriyet haklarına sahip olduğunu, mutluluk ve güvenlik arama ve kazanma haklarının olduğunu üzerinde durulmuştur.
- **Haklar Bildirisi:** Bu bildiri ilk yazılı anayasa olarak kabul edilebilir. Amerika Anayasası'nın 1791 senesinde kabul edilen ilk on maddesi, bu haklar bildirisidir. Bu bildirinin en önemli özelliği, anayasada yer alan haklar olması ve kongrenin sahip olduğu yasalar dışında aykırı bir yasa çıkartmamasıdır.⁵⁸
- **Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi:** 1789 yılında kabul edilmiş, Fransa ulusal meclisi tarafından hazırlanmış bir bildiridir. Bu bildiri, yayımlandığı zamandan itibaren ciddi bir yankı yaratmıştır. Rönesans'ın ve aydınlanma döneminin tüm fikirlerinin bir özetidir. Akılcılığı temel felsefesine alan bu bildirinin içerisinde birçok çağdaş hukuk ilkesi yer alır. Aynı zamanda, evrensel ve anayasal bir niteliğe sahiptir. Bildiride, insanların özgür ve eşit olduğu, siyasi topluluk amaçlarının insanların vazgeçilmez haklarının korunması olduğu, özgürlük kelimesinin başka bireylere zarar vermeyecek şekilde her şeyin yapılması olduğunu, düşüncelerin ve inançların başka bireylere özgür bir şekilde iletilmesinin insana ait önemli haklardan olduğunu güvence altına almıştır.⁵⁹

Yaşanan bu gelişmeler neticesinde 20. yüzyılın ilk zamanlarında doğal hukuka dair yapılan açıklamalar ve doğal hukuk niteliğini giderek yitirmeye başlamıştır. Bütün bireyler için geçerli ve bireylerin onur ya da değerlerini korumaya yönelik ortak değer arayışları insan hakları hukukunda gelişmeler yaşanmasına öncü olmuştur. Bu arayışa girilmesinin nedeni ise II. Dünya Savaşı'nda birçok insanın hayatını kaybetmesi, bireylere ait olan hakların ezilmesi ve sosyal karışıklıkların da çıkma ihtimalidir. İnsanlara ait olan hakların devlet üstünde olan mercilerde ele alınmasının sebebi bu hakların geniş bir ölçüde ihlal edilmesi ve bu hakları korumaya alan organın ise devlet olmasıdır.

26 Haziran 1945 yılında imzalanmış olan Birleşmiş Milletler Anlaşması devlet üssü olan bir örgüt kurulmasına öncü olmuştur.⁶⁰ İnsan hakları, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde tam bir şekilde kendisini bulmuştur. Bildiri içerisinde, farklı belgelerde yer alan tüm hakları içeren ve yeni haklar elde edildiği görülmüştür. Bu bildiri, temellerini doğal hukuk yerine insan haklarından almaktadır.

Bildirinin amacı, rasyonalizm ve liberalizm faydacılığı ile Sovyet sosyalist düşüncelerini bağdaştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları komisyonu görevini

⁵⁷Çetin, H. (2002). *Liberalizmin Tarihsel Kökenleri*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari

Bilimler Dergisi, 3(1), (s:31). Sivas.

⁵⁸Göze, A. (2000). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler (s:166)*. Beta Yayınları, İstanbul.

⁵⁹ Göze, A. (2000). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler (s:121)*. Beta Yayınları, İstanbul.

⁶⁰Fassbender, B. (1998). *The United Nations Charter as Constitution of the International Community*. Column Transnational, 36, (s:529).

bırakmadan, bildiride yer alan hakların korunması için bağlayıcı görevini devam ettirmiştir. 18 sene devam eden çalışmalar sonrasında, ikiz sözleşme denilen iki sözleşme gündeme getirilmiştir. Bu sözleşmeler, 1966 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir.⁶¹ Fakat sözleşmelerin yürürlük kazanabilmesi için 35 ülkenin onayı gerekmektedir. Bu onayların 1976 senesine tamamlanmasından sonra sözleşmelerin yürürlüğe girmesi gerçekleşmiştir. Bu sözleşmeler;

- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara Dair Uluslararası Sözleşme
- Kişisel ve Siyasi Haklara Dair Uluslararası Sözleşmedir.

Bu sözleşmelerin içerdiği insan haklarının özellikleri ve içeriklerini denetlemek adına İnsan Hakları Komitesi kurulmuştur.⁶² Bu komiteye, üyeliği olan devletlerin onay vermesinden sonra kişisel ve devletlerarası başvurma hakkı verilmiştir.

İnsan haklarının geçmişten günümüze olan gelişmeler genel hatlarıyla bu şekildedir. Çalışmamızın devamında İnsan hakları içerisinde yer alan çocuk hakları incelenecektir.

2.4 Çocuk Hakları

Çocuk hakları, çocukları en savunmasız ve çaresiz varlık olarak kabul eden, özel durumlarını gözetilen bir kavramdır. Çocukların önemsenmediği, dikkate alınmadığı toplumlarda çocuk haklarına dair gelişmelerden bahsetmek söz konusu değildir. Bu nedenle çocuk haklarının korunması, gelişen veya gelişmeye devam eden ülkelerde önceliğe sahip olan bir sorun olarak karşımıza çıkar. Ancak bu konu hakkında farklı görüşlere sahip düşünürler mevcuttur. Hobbes'a göre çocuklara dair olan doğal bir hak yoktur ve çocuklar ebeveynlerinin sahiplikleri altındadırlar.⁶³

Locke ise çocukların doğal haklara sahip olduğunu ancak bu hakları kullanabilecek zihinsel düzeyde olmadıklarını ifade etmektedir.⁶⁴

Bu filozoflar, dile getirdikleri bu düşünceler doğrultusunda, ebeveynlerin çocuk üzerinde olan sorumluluklarını ve çocukların yeterli olgunlukta olmadıklarını savunurlar. Akyüz ise, doğal hakların birey saygınlığına ve hürriyetine sahip olmasında çocuk kadar toplumun da yararı olduğunu düşünür. Bu nedenle çocuk haklarının da insan haklarında olduğu gibi doğal hukuk ile pozitif hukuk anlayışı çerçevesinde ele alınabileceğini belirtir.⁶⁵

Çocukların da birer insan olduğu gerçeğiyle onlar için ayrı haklardan bahsetmek yadırganası bir durum olarak ifade edilebilir. Ancak konunun temeline inerek insan haklarının uygulanması, hayata geçirilebilmesi, sahip olunan hakların verilmesiyle yetiştirilen çocuklar ile mümkündür.

⁶¹ Fassbender, B. (1998). *The United Nations Charter as Constitution of the International Community*. Column Transnational, 36, (s:529).

⁶² Uyar, L. (2006). *Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları-İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi* (s:28). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

⁶³ Hobbes, T. (1999). *The Elements of Law, Natural and Politics* (s:84). Oxford University Press, Oxford.

⁶⁴ Archard, D. (2014). *Children: Rights and Childhood* (s:219). Routledge, Oxford.

⁶⁵ Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması* (s:121). Pegem Yayınları, Ankara.

Şiddet gören, aşağılanan, terk edilen, istismara uğrayan, eğitilmeyen çocuklardan oluşan bir sistemde sağlıklı, hoşgörülü, insan haklarına saygılı bireylerden bahsedilemez.⁶⁶

Çocuk hakları;

- Çocukların savunmasız ve kendini koruyamayacak kadar güçsüz olduklarından, her türlü zarara uğrayabilecekleri ve istismara maruz kalabileceklerini göz önünde bulundurarak, her kötü durumlardan korunmalarını,
- Hemen hemen her çocuğun eşit düzeyde yetişmelerini,
- Sağlık, barınma ve eğitim gibi ihtiyaçların çocukların yaşamların direkt etkileyici temel gereksinimlerini temin ve tesis etmeyi öngören haklar olarak tanımlanabilir.⁶⁷

Çocuk hakları felsefi ve hukuksal olarak iki yaklaşım içerisinde incelenmiştir. Felsefi yaklaşımın içerisinde çocuk hakları; refah hakkı, korumacı hakkı, yetişkin hakkı, ebeveynlere karşı haklar olarak dört maddeye ayrılır. Hukuksal yaklaşım içerisinde ise çocuk hakları; Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi içerisinde yaşam hakları, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları şeklinde incelenir.⁶⁸

Bu her iki yaklaşımı detayı bir şekilde ele alacak olursak felsefi yaklaşım içerisinde yer alan haklar şu şekildedir:⁶⁹

- **Refah Hakkı:** Bu hak içerisinde çocukların beslenmesine, barınmasına, eğitim görmesine ve tıbbi hizmetlerden faydalanmasına dair ihtiyaçların karşılanması yer almaktadır. Ancak dünya üzerinde yaygın olan yoksulluğun yok edilmediği sürece hükümetlerin çocukların bütün haklarını karşılaması pek mümkün değildir.
- **Korumacı Hakkı:** Bu hak çocukların ihmal edilmesinden, ilgisiz kalmalarından, uğradıkları kötü muameleden veya farklı bir şekilde oluşabilecek zararlardan korunmayı amaç edinen haklardır. Felsefi yaklaşım içerisinde korumacı haklarında çocukların yetişkinlere bağımlı olduğu ve haklarının da yok edildiği düşünülür. Buna bağlı olarak bu hakların kabul edilmesi ve uygulanması aşamasında ayrı bir hassasiyet göstermek gereklidir.
- **Yetişkin Hakkı:** Yetişkinlere tanınan hakların çocuklar için de geçerli olmasını savunan haklardır. Diğer haklara nazaran bu hak içerisinde yaş; ayrıcalık tanınması ya da ayrıcalık verilmesi için esas bir ölçüt olarak kabul edilmez. Yetişkinlerin haklarının çocuklara tanınması, çocukların sahip oldukları alanlarda özgürlüklerini ve güvenlerini artırır. Ancak çocuklar, yetişkinlere tanınmış olan hakların birçoğundan mahrumdurlar. Buna oy kullanmak, çalışmak, evlenmek araba kullanmak, özgürce seyahat etmek örnek olarak gösterilebilir.

⁶⁶Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). *Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı (s:72)*. Milli Eğitim Dergisi, 151(5), Ankara.

⁶⁷Konancı, E. (1987). *Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismarı ve İhmali (s:68)*. AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Eskişehir.

⁶⁸Polat, O. (2002). *Çocuk Hakları Nedir (s:32)*. Analiz Yayınları, İstanbul.

⁶⁹Polat, O. (2002). *Çocuk Hakları Nedir (s:33)*. Analiz Yayınları, İstanbul.

- **Ebeveynlere Karşı Haklar:** bu hak çocukların ergenlik zamanlarına gelmeden önce anne ve babalarına karşı bağımsız olmalarına imkân veren hak olarak tanımlanabilir. Ebeveynlere karşı olan bu haklar; çocukların ne yiyeceğine, ne giyeceğine, ne izleyeceklerine karar vermelerinden ciddi problemlere kadar pek çok konuda çocuklara karar verme hürriyeti tanımaktadır.⁷⁰

Hukuksal yaklaşım içerisinde ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuklara dair haklar bazı standartlar ile belirlenerek bir dönüm noktası yaratılmıştır. Bu sözleşme içerisinde tanımlanmış olan haklar bütün çocuklar için dil, din, ırk ayrımı yapılmadan geçerli kabul edilmiştir.

Sözleşme içerisinde tanımlanan hakların korunabilmesi ve uygulanabilmesi nedeniyle temel ilkeler de düzenlemeye alınmıştır. Bu ilkeler, ayrımcılıkların önüne geçilmesi ve çocukların da düşüncelerine saygı gösterilmesi olarak ifade edilebilir. Bu haklar şunlardır:⁷¹

- **Yaşam Hakkı:** Bütün canlılara has olan bir haktır. Yaşama hakkının elde edilememesi durumunda, diğer hakların da kullanılması söz konusu değildir. Bu hak, sözleşme ilkelerinin çerçevesinde ayırım gözetilmeden bütün çocuklara sağlanır. Çocuk Hakları Sözleşmesinin (ÇHS) 6. Maddeⁱ içerisinde her çocuk için temel yaşam hakkının bulunduğu ifade edilir. Yaşam hakkı, verilen ilk özgürlüktür. Verilmiş olan özgürlüğün somutlaştırılması da yaşam hakkının esasını oluşturur. Çocuğa dair fiziksel ve ruhsal bütünlüğün bozulamayacağı ilkesi ile yaşam hakkı arasında olumlu bir bağlantı vardır. ÇHS’de ilgili olan maddeler içerisinde yaşam hakkının esas unsuru olan yaşam için uygun olan ortamların sağlanması güvence altına alınmalıdır. Çocuklara yönelik koruma çalışmaları ve çocukların yaşamlarını devam etmelerine dair olan uğraşlar, onların geliştirilmesi için gösterilen çabalar ile eşit düzeydedir.

- **Gelişme Hakkı:** Çocukların gelişim sürecini tamamlanması sadece yetişkinlik dönemine hazır olması anlamını taşımaz. Bu süreç, aynı zamanda çocukların geçirdiği dönemi en sağlıklı şekilde tamamlaması anlamını taşır. ÇHS’ne göre devletler; çocuğun bütün gelişimlerinin, insan saygınlığının gözetilmesi ile uyumlu bir biçimde ele alarak önlem geliştirmesi gereklidir. Bu hak, devletler tarafından temel ilkeler çerçevesinde, çocukların yararları göz önüne alınarak, ayrımsız bir şekilde çocuklar için uygulanması açısından önemlidir. Çocuklar, doğdukları andan itibaren yetenekleri doğrultusunda gelişme hakkını ellerinde bulundurur. ÇHS içerisinde devletin, çocukların gelişmesi için gerekli olan çabaları göstermesi gereklidir ifadesi yer alır. Bu hakkın kullanılabilmesi için ise esas ölçüt çocukların yaşama hakkına sahip olmasıdır.

- **Korunma Hakkı:** Bütün çocuklar, ihmal, istismar ve bütün risklerden korunma hakkına sahiptir. Devletlerin, çocukları her türlü riskten korumaya yönelik önlemler alması gereklidir. ÇHS’nin 19. maddeⁱⁱ içeriğinde çocukların bütün ihmallerden ve istismarlardan korunmak için taraf devletler tarafından tedbir alması gerektiği yer almaktadır. Çocukların korunma sorumluluğu esas olarak ebeveyne aittir, eğer ebeveyn bu sorumlulukları haklara uygun olarak yerine getirmese devlet tarafından ebeveynlere gerekli desteğin verilmesi şartı vardır. Çocukların korunma hakkı kapsamına; ihmalden, istismardan ve sömürüden korunma hakkı, özgürlüklerinden

⁷⁰ Polat, O. (2002). *Çocuk Hakları Nedir (s:33)*. Analiz Yayınları, İstanbul.

⁷¹ Polat, O. (2002). *Çocuk Hakları Nedir (s:35)*. Analiz Yayınları, İstanbul.

mahrum bırakılmaya karşı korunma hakkı, engellilerin yaşama etkin katılımlarının sağlanması, çocukların bedensel ve zihinsel gelişimlerinde olumsuz etki bırakacak iş yerlerinde çalıştırılmasına karşı korunma hakkı başlıkları yer almaktadır.

• **Katılım Hakkı:** Çocukların dâhil oldukları konularda kendilerini ilgilendiren olaylar hakkında düşüncelerini dile getirme hakkı bulunur. Bu hak, çocukların şahsını ve fikirlerini anlatma hürriyetini ve esas sivil hakları içermektedir. Bu hakka, ÇHS'nin 12. Maddesindeⁱⁱⁱ yer verilmiştir. Çocukların sahip olduğu bu hakkın gerçekleşebilmesi için erişkin bireylerce desteklenip, bu haklar kapsamında gelişim seviyelerinde uygun olarak eğitim ve bilincin temin edilmesi gerekir. Çocuk hakları içerisinde temel sayılan bu hak, çeşitli toplumlarda farklı dönemlerde, hatta aynı toplumların içinde farklı sosyal tabakalarda farklı bir şekilde algılanmaktadır. Çeşitli algılarda din, coğrafya, eğitim unsurlarının aynı olmamasından kaynaklanan etkiler mevcuttur. Katılım hakkı, çocuk haklarına dair olan başka bildirgeler içerisinde yer almayıp, ilk defa ÇHS içerisinde gündeme gelen bir haktır. Bunun sebebi de çağın, yönetim şeklinin demokrasi olmasından kaynaklanmaktadır.

Neticede, bütün çocuklar yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarına sahiptir. Aynı zamanda sahip oldukları bu haklara ayırım gözetilmeden sahip olmaları oldukça önemlidir. Gelişim süreçlerinde bu hakların bilincinde olan ve sorumluluk sahibi olan çocukların yetişmesi, nesillerin sağlam temeller atarak ilerlemesini sağlayacaktır.

2.4.1 Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

Çocuk haklarının tarihsel gelişiminden söz edebilmek için eski çağlardan beri devamlı gelişim gösteren bir kavram olması gerekir. Ancak eski çağlarda günümüzde modern olarak çocuk hakkı kavramı gelişme göstermemiştir. Muhtelif yazarlar, çocukların eski çağlarda önem ve ilgi gösterilen bir varlık olmadığı görüşünü ortaya koymuştur.⁷²

Çocuklara karşı olan ilgi düzeyi toplumlara göre farklılıklar göstermektedir. Bu hem zaman hem de gelişmişlik düzeyi ile ilgili olan bir durumdur. İlkel toplumlara bakıldığında çocuk, ekonomi açısından fayda sağlayan bir varlık olarak görülmekteydi. Zayıflık gösteren ve güçsüz olan çocuklar toplumun dışına itilirdi. Devletler, kendine ait çıkarlar gözeterek çocuklara karşı olan ilgi seviyesi nedeniyle aileleri denetleyerek, çocukların korunmalarına yönelik faaliyetlere yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu sayede devlet, ailelerin sorumluluklarını gerçekleştirip gerçekleştirmediğini denetleyip, yasalar düzenlemeye başlamıştır.⁷³

Devletin oluşturmaya başladığı yasalar, Orta Çağ zamanında toplum içerisinde ayrımcılık olmasından dolayı eşitlik içerisinde uygulanmamıştır. Orta

Asya kültürüne baktığımızda ise bu dönemden günümüze aktarılan eserlerde insan sevgisinin yüksek olduğu kanısına varılabilir. Mutluluk veren bilgi anlamına gelen 11. yüzyılda kaleme alınmış olan Kutadgu Bilig, bütün insanların eşit olduğundan, insana dair sevginin de yüksek

⁷²Ishay, M. (2008). *The History of Human Rights: From Ancient Times to the Globalization Era* (s:276). University of California Press, California.

⁷³Duncan, G. J., & Brooks-Gunn, J. (2000). *Family, Poverty, Welfare Reform, and Child Development*. Child Development, 71(1), (s:189).

olduğundan bahseder.⁷⁴ Dede korkut hikâyelerinin içerisinde ise seneler öncesinde çocukların küçük olsalar dahi eşsiz bir kişiliğe, erişkinliğe sahip olduğuna vurgu yapılmıştır.⁷⁵ Bu hikayeler, çocuklara ve çocukların yetiştirilmesine ciddi bir önem verdiğini göz önüne serer.⁷⁶

Türklerin göçebe yaşam tarzından sonra yerleşik düzene geçmesi, çocukların daha çok ilgi gördüğü bir ortama sahip olmasını sağlamıştır. Ailesi ile daha fazla zaman geçiren çocuklar, aynı yaş grupları ile gelişimlerini sürdürmüştür. Akyüz, Türklerin, İslamiyet'ten önceki ilk devletleri olan Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar için çocukların korunmasına ve eğitilmesine dair farklı uygulamalar başlattıklarını ve çocukların erkek ya da kız olarak ayırt edilmeden sevgiyle büyütüldüklerini ifade etmiştir.⁷⁷

İslam'ın kabul edilmesiyle beraber İslam Hukuku uygulanmaya başlanmıştır. İslam'ın kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim içerisine çocukların korunmasına açık bir şekilde yer verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'in 31. Ayetinde^{iv} çocuklara yönelik olan haklar arasında esas olan yaşama hakkından bahsedilerek, çocuklara karşı zulüm edilmesinin suç olduğu belirtilmiştir.⁷⁸

Ülkemizde çocuk haklarına dair olan başlangıçlar Batılı oluşumlardan önceki zamana dayanır. Tanzimat döneminde çocuk hakları kavramı, birtakım aydınlar tarafından aynı insan hakları terimi gibi ifade edilmiştir. Türkiye'de çocuğun önemsinmesi ve çocuklara yönelik yapıların oluşmaya başlaması 19. yüzyıla denk gelmektedir. Bu doğrultuda, Tuna Eyaletinin Valisi olan Mithat Paşa, çocuklar için "Çocuk İslahevi" kurumuna yönelik tüzükler düzene koymuş ve bu tüzüklerin uygulanması için Dahiliye Nezaretine 1868 senesinde tüm valilik kurumlarına tamim vermiştir.⁷⁹

1872 senesinde Darü's-Şafakanın açılması ve çocuklara dair sosyal hizmet yürütmesi Osmanlı'da kurulmuş ve ülkemiz adına faaliyet göstermiş kurumlar açısından oldukça önemli bir gelişme arz etmektedir. Bu dönemde Türk esnaflarının çocuklarının, batı eğitiminden yoksun kalması sonucu Yusuf Ziya Paşa önderliğinde Gazi Ahmed Muhtar Paşa, Vidinli Tevfik Paşa, Sakızlı Ahmed Esad Paşa ve Ali Nâki Efendi tarafından Darü's-Şafaka, 30 Mart 1863'te Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiyye adıyla kurulmuştur.⁸⁰ Cemiyet, ilk olarak İstanbul'da bulunan Kapalıçarşı içerisindeki çırakların eğitilmesiyle faaliyet göstermiştir. Darü's-Şafaka, zamanla etkinlik alanını genişletmiş ve korunma gereksinimi olan çocuklara da hizmet sunmaya başlamıştır.⁸¹

Bu dönem sonrasında II. Abdülhamid dönemi bir hayli öneme sahiptir. Çocukların ve çocuk haklarının korunması için pek çok kurum ve kuruluş açıldığı bu dönemde ilk olarak Darü'l Aceze 1895 yılında faaliyete girmiştir.⁸² Çocukların korunmasını hedefleyen bu kurumun zaman geçtikçe diğer bir amacı da dilenen ve yoksul kimseleri korumak olmuştur.

⁷⁴Arat, R. R. (1979). *Kutadgu Bilig* (s:98). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

⁷⁵Arat, R. R. (1979). *Kutadgu Bilig* (s:99). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

⁷⁶Yalçın, S. K., & Şengül, M. (2004). *Dede Korkut Hikayelerinin Çocuk Eğitimi Açısından Öne Sürdüğü Değerler ve Ortaya Çıkarmak İstedığı Tip Üzerine Bir Değerlendirme*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), (s:214). Elazığ.

⁷⁷Akyüz, Y. (2008). *Türk Eğitim Tarihi* (s:78). Pegem Yayınları, Ankara.

⁷⁸Sarı, İ. (2016). *Kuranda Çocuk* (s:32). Nokta Yayınları, İstanbul.

⁷⁹Akyüz, Y. (2008). *Türk Eğitim Tarihi* (s:89). Pegem Yayınları, Ankara.

⁸⁰Soydan, A. (2003). *Darıüşşafaka Tarihinden Kesitler*. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, (3). (s:65).

⁸¹Soydan, A. (2003). *Darıüşşafaka Tarihinden Kesitler*. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, (3). (s:65).

⁸²Akyol, E. D. (2013). *Sultan II. Abdülhamid Döneminde Sosyal Politika Uygulamaları*. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, (7), (s:31).

Çocuk haklarının korunmasına dair atılan önemli adımlardan bir tanesi de ‘‘Darü’l Eytamlar’’dır. 1914 senesinde kurulmaya başlayan bu kurumlar kimsesiz çocukların bakılması ve meslek yaşatışına hazırlanması için kurulan örgüt kuruluşlarıdır. Bu kurum 1917 senesinin sonuna gelindiğinde ülke genelinde altmış beş rakamına kadar ulaşmıştır ve neredeyse on binden fazla çocuğun bakımı ve eğitimi karşılanmıştır.⁸³

1921 senesinde kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti, Cumhuriyet döneminde Atatürk tarafından 1934 yılında Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu olarak değişmiştir.⁸⁴ Bu adım Cumhuriyet sonrasında Türkiye için sancılı geçen dönemleri hafifletmiştir. Bu süreçte çocukların ihtiyaçların karşılanması ve düşünülmesi adına Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açıldığı gün olan 23 Nisan çocuklara hediye edilmiştir.

Çocuk haklarının ülkemizde Birleşmiş Milletler tarafından imzalanan ÇHS ile önemsendiği birçok aydın ve yazar tarafından dile getirilse dahi yaptığımız çalışma ile görüyoruz ki Türkiye içerisinde çocuk haklarına verilen önem eskilere dayanmaktadır.

Türkiye’nin tarih boyunca, çocukların bakılmasına ve korunmasına hassasiyet gösterdiği ortadadır. Kültürümüz içerisinde yer alan sevgi ve içtenlik çocukların haklarını ailenin içerisinde merkezi bir yere oturtmuştur. Ailesinin yanında olan ve büyüyen çocukların yanı sıra kimsesiz çocuklara ayrı bir hassasiyet gösterilmiştir. Bu nedenle çocuklara dair bakım kurumları, ıslah evleri kurulmaya başlamıştır. Bu sistem içerisinde ilk kurum 1822 senesinde kurulan çocuk ıslahevidir.⁸⁵

Evrensel ölçekte Çocuk Hakları’nın tarihi incelendiğinde, görülecektir ki çocuk haklarının korunmasına yönelik dört tarihi belge karşımıza çıkmaktadır. Bu belgeler,⁸⁶

- 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi
- 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi
- 1963 Türk Çocuk Hakları Bildirisi
- 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesidir.

2.4.1.1 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi

Çocuk haklarının korunmasına dair atılan ilk somut adım uluslararası alanda 1924 senesinde gerçekleşmiştir. Birinci Dünya Savaşından sonra savaşın gerçekleştiği Avrupa’da çocukların himaye edilmesi sorunu gündem haline getirerek çözüme kavuşturulması gereken bir konu olarak belirlenmiştir. Eglantyne Jebb’in yapmış olduğu ‘‘Çocukları Kurtarın!’’ çağrısı, iyi bir tepki görerek 1920 senesinde İsviçre’nin Cenevre şehrinde ‘‘Uluslararası Çocuklar İçin Yardımlaşma Birliği’’ adında örgüt kurulmasını sağlamıştır.⁸⁷

⁸³ Ünal, V. (2012). *Osmanlı’nın Son Dönemlerinde Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurulan Sosyal Hizmet Kuruluşları* (s:56). Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Dergisi, Sivas.

⁸⁴ Ünal, V. (2012). *Osmanlı’nın Son Dönemlerinde Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurulan Sosyal Hizmet Kuruluşları* (s:56). Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Dergisi, Sivas.

⁸⁵ Ünal, V. (2012). *Osmanlı’nın Son Dönemlerinde Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurulan Sosyal Hizmet Kuruluşları* (s:57). Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Dergisi, Sivas.

⁸⁶ Onur, B. (2007). *Çocuk, Tarih ve Toplum* (s:45). İmge Kitabevi, İstanbul.

⁸⁷ Van Bueren, G. (1998). *The International Law on the Rights of the Child* (s:87). Martinus Nijhoff Publishers. Boston.

26 Eylül 1924’de Milletler Cemiyeti Genel Kurulu tarafından ‘‘Çocuk Hakları Cenevre Bildirisi’ ortak bir kararla kabul edilmiştir. Fakat bu dönemde ikinci Dünya Savaşının baş göstermesi anlaşmanın kağıt üzerinde kalmasına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler Teşkilatı kurulduktan sonra, Ekonomik ve Sosyal Haklar Meclisinin bir organı olarak etkinliklerine devam eden Sosyal Sorumluluk Meclisi, 3 Nisan 1950’de gerçekleştirdiği toplantı esansında daha önceki tecrübelerden faydalanarak, Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesine yapılan eklemeler ile birlikte on üç olumlu, üç çekimser oy ile kabul etmiştir.⁸⁸

Yerel anlamda Çocuk Hakları da, eşzamanlı olarak, 26 Eylül 1924 senesinde kabul edilmiştir. Mustafa Kemal’in de onayından geçtikten sonra yürürlüğe giren bu anlaşmanın içeriği beş maddeden oluşmaktadır.⁸⁹

1. Çocuk, bedeninin ve ruhunun doğal bir şekilde gelişmesine imkân verecek şartlar içinde bulunmalıdır.
2. Acıkmış çocuk beslenmeli, hastalanan çocuk iyileştirilmeli, fikri geride kalan çocuk geliştirilmeli, terk edilmeye maruz kalan çocuk korumaya alınmalıdır.
3. Olası bir felaket zamanında ilkyardım öncelikle çocuklara yapılmalıdır.
4. Çocuklar, hayatını ileride kazanabilecek hale getirilmelidir ve her türlü istismara karşı korunmalıdır.
5. Çocukların yetenekleri hemcinslerin hizmetlerine adanacak ruh ve düşünceler içerisinde geliştirilmelidir.

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından iki kutba ayrılan dünyanın özellikle Amerika Birleşik Devletleri liderliğindeki Batı bloğu, kendisini demokratik normların koruyucusu ilan ettiğinden mütevellit, demokratik normlardan Çocuk Haklarını da Birleşmiş Milletler ile güvence altına almak istemiş ve 1959’da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi yayımlanmıştır.

2.4.1.2 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi

Birleşmiş Milletlerin imzalamış olduğu bu bildirinin hazırlanma aşaması kabul edilmesinden dört yüzyıl öncesine dayanmaktadır. 15. Yüzyılın son zamanlarına doğru, çocukları korumaya yönelik ilkeler ortaya çıkarılmıştır.⁹⁰ Ortaya çıkardığı bu ilkeler, hukuki niteliklere nazaran daha çok eğitim niteliği taşımaktadır.

Uluslararası anlamda çocuk ve çocuk haklarının korunması ve bir örgütün kurulması fikri ilk olarak 1894 senesinde Jules Jeune tarafından ortaya atılmıştır.⁹¹ Devletlerin ilgi duyup, uygulamasını yapmaya karar verdiği bu fikir kısa zamanda uluslararası platformlarda yer bulmaya başlamıştır.

⁸⁸Van Bueren, G. (1998). *The International Law on the Rights of the Child* (s:88). Martinus Nijhoff Publishers. Boston.

⁸⁹İnan, A. N. (1968). *Çocuk Hakları Beyannamesi İlkelerinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (s:19), Ankara.

⁹⁰Archard, D. (2014). *Children: Rights and Childhood* (s:53). Routledge, Oxford.

⁹¹Archard, D. (2014). *Children: Rights and Childhood* (s:55). Routledge, Oxford.

Birleşmiş Milletlerin kurulması ile beraber çocuk haklarına yönelik yapılan çalışmalar daha hızlı ve kapsamlı bir şekilde sürdürülmüştür. Bu konuda çocuk haklarına yönelik yapılan çalışmalar kapsamında ilk yapılan uygulama “Sosyal Sorunlar Meclisi” oluşturulmasıdır. Bu meclis çocukların korunması ile ilgili sorunları inceleme görevi ile donatılmıştır. Meclisin yaptığı ilk faaliyetlerden birisi ise çocuk hakları ile ilgili uluslararası alandaki ilk düzenleme olan Cenevre Çocuk Hakları Bildirisinin kapsamını ve maddelerini detaylandırma kararı almak olmuştur. Akabinde yapılan protokoller ve görüşmeler sonrasında 1959 yılında bildiri, genişletilmiş haliyle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda oy birliğiyle kabul edilmiştir.⁹²

20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen Çocuk Hakları Bildirgesi uluslararası alanda bağlayıcılık özelliği taşımaya bile devletler için konuya dair iyi niyetlerini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Çocuk Hakları Bildirisi bir önsöz ile beraber on ilkedan meydana gelir. Bildirinin önsözünde Cenevre Çocuk Hakları Bildirisine atıfta bulunulmuştur ve bu bildiri için bir öncekinin geliştirilmiş hali denilebilir. Bu Bildirgenin ilkeleri şu şekildedir;⁹³

• Bütün çocuklar, kendinin veya ailesinin ırk, renk, dil, din, cinsiyet, düşünce ayrımı yapılmadan istisnasız olarak bildirge içerisinde yer alan bütün haklardan yararlanma özgürlüğüne sahiptir.

• Çocuklara özel korunmalar sağlanmalıdır. Hürriyet ve sağlam bir beden, düşünce ve ruh gelişimini sağlayacak imkân ve kolaylık, kanunlarla ve tüm araçlarla sağlanmalıdır. Kanun hazırlanmasında göz önünde tutulacak unsur çocuk çıkarlarıdır.

• Çocuğun doğumundan itibaren bir isim ve vatandaşlık sahibi olma hakkı vardır.

• Çocuklar, sosyal güvenlik faaliyetlerinden faydalanmalıdır. Çocuk, sağlıklı olarak büyüme ve gelişme hakkına sahiptir. Bu amaçla çocuk ve annesi, doğumundan önce ya da sonra uygun özel bakım ve korunmaya hakkı vardır. Çocukların yeterli şekilde beslenmeye, barınmaya, dinlenmeye ve tıbbi olarak korunmaya hakkı bulunmaktadır.

• Bedenen, fikren ve sosyal olarak özürlü bulunan çocuk, durumunun getirmiş olduğu özel tedavi, eğitim ve ihtimamı görmelidir.

• Çocuğun kişiliğinin tam olarak gelişebilmesi için çocuğun sevgiye ve anlayışa ihtiyacı vardır.

• Çocuk mümkün olduğunca ebeveynlerinin sorumluluğunda, duygusal bağlılık, ahlak ve maddi güvenlik ortamında büyüme imkânına sahip olmalıdır.

• Çocuğun ilköğretim seviyesinde ücretsiz olarak ve mecburi bir şekilde eğitim almaya hakkı vardır.

• Çocuk, tüm şartlar içerisinde ilk kez korunan ve yardıma muhtaç olandır.

• Çocuklar, ihmellere, zulme ve istismara karşı korunmalı ve asla ticarete konu olmamalıdır.

Çocuklar erken yaşta çalıştırılmamalı ve izin verilmemelidir.

• Çocuk, ırk, din ya da insanların arasında ayrım yaratan durumların getirmiş olduğu muameleden korunmalıdır.⁹⁴

⁹² Van Bueren, G. (1998). *The International Law on the Rights of the Child (s:45)*. Martinus Nijhoff Publishers. Boston.

⁹³ Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku. Çocukların Hakları ve Korunması (s:109)*. Pegem Yayınları, Ankara

⁹⁴ Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku. Çocukların Hakları ve Korunması (s:109)*. Pegem Yayınları, Ankara

İnsanların çocuklara verebileceklerinin en iyisini vermenin gerekli olduğu için tüm bu gerekçeleri öne sürerek, layık olduğu hak ve hürriyetlerinden faydalanması için bu bildirge yayımlanmıştır. Türkiye'nin 1963 yılında yayımladığı Türk Çocuk Hakları Bildirisi de işte bu bildirgenin bu demokratik ve çocuk yanlısı ruhu ile, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından, özenle hazırlanmıştır.

2.4.1.3 1963 Türk Çocuk Hakları Bildirisi

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi'nin esasına dayanarak hazırlanan Türk Çocuk Hakları Bildirisi 28 Haziran 1963'de UNESCO Türkiye Milli Komisyonu 7. Genel Kurulu'nda onaylanmıştır. Türk Çocuk Hakları Bildirisi'nin kabul edilen maddeleri şöyledir;⁹⁵

- Kaliteli bakılma, yetiştirilme, eğitim, ilgi, sevgi ve yardım her Türk çocuğuna tanınmış bir haktır. Resmi ve özel olan tüm kurumlar çocuklara tanınmış bu hakkı ellerinde olan imkânlar ile gerçekleştirmek zorundadır. Zor durumda olan çocukların kurtarılması önceliklidir.
- 16 yaşına girmeyen hiçbir çocuk resmi öğretim hayatından alıkonulup katiyen çalıştırılmaz.
- Her ebeveyn çocuğunun iyi bir şekilde yetiştirilmesine, bakılmasına uygun olanakları sağlamakla yükümlüdür. Anne ve babanın yetersiz olduğu durumlarda bu görev ilgili devlet kurumlarına aittir.
- İlköğretimden sonra diğer öğrenim hayatına devam edemeyen çocukların farklı alanlara yönlendirilmesi muhtar, belediye başkanı ve milli eğitim idarelerinin görevidir.
- Sıkıntı durumunda olan çocukların kurtarılması, kendilerine uygun meslekler kazanmaları devletin bu amaca yönelik kurulmuş örgütlerin görevidir. Ancak bu kurumların daha da arttırılması gereklidir.
- Mevzuatta yer alan çocuklar ve bu çocukların korunmasına dair kanunlar, tüm hükümler ile ilgili makamlara uygulanmalıdır.

Ülkemizde Çocuk Hakları'nın tarihsel gelişimine etki eden bir diğer belge ise 1989 yılında tasarlanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesidir.

2.4.1.4 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Bu sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca 20 Kasım 1989 senesinde onaya sunulmuş, 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kongre, sivil ve siyasal alanlarda ekonomi, sosyo-kültürel hakların toplamı açısından Uluslararası İnsan Haklarının uygulamaya konulan çalışmalar arasında tektir. Bu anlaşma içerisinde devletler; sözleşme dâhilinde olan haklara saygılı olacaklarını imza ile kabul etmişlerdir. Aynı zamanda bu anlaşma günümüzde dahi en geniş haklara sahip, uluslararası alanda kabul edilmiş ve en geniş katılım görmüş sözleşmedir.⁹⁶

Dünya üzerinde aileleri tarafından terk edilmiş çocuklar yüz milyondan fazladır. Bu çocukların içinde kendilerine iş bulup çalışanlar başkaları tarafından sömürüye uğramaktadır. Bu da çocuk istismarını beraberinde getirmektedir. Çocukların birey olarak kabullenilmesi gerektiği ve çocuğun yararına olan ilkelerin temel ilke olarak değerlendirilmesi gerekliliği bu sözleşme sonrasında ortaya konulmuştur.⁹⁷

⁹⁵ Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku. Çocukların Hakları ve Korunması (s:109)*. Pegem Yayınları, Ankara

⁹⁶Örün, E., & Tatlı, M. M. (2012). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Göre Türk Çocuklarının Sağlık ve Sosyal Hakları Açısından Durumu*. Yeni Tıp Dergisi, (3), (s:29).

⁹⁷Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). *Çocuk İstismarı (s:37)*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi.

Sözleşme içerisinde geçen çocuk haklarını şu başlıklar altında toplanmıştır:⁹⁸

- Refah Hakkı: Bu hak tüm çocukların beslenmesini, hizmet görmesini, barınmasını ve eğitim gereksinimlerinin karşılanmasını sağlar.
- Korumacı Hak: Çocukların az ilgiden, ihmalden, tehlikeden ya da istismardan korunması için geliştirilmiş haktır.
- Yetişkin Hakları: Aynı zamanda yetişkin bireylerin sahip oldukları hakların çocuklara da ait olmasının gerekli olduğu savunulur.
- Anne ve Baba Hakkı: Çocukların reşit olmadan önce ebeveynleri karşısında daha fazla özgür olmaları gerektiğini savunur.

2.5 Çocuk Haklarına Dair Örnekler

2.5.1 Çocuk Yaşam Hakkı

Yaşam imkânı insanlar için en temel sermaye ve her olayın başlangıcıdır. Bu nedenle insanların sahip oldukları ilk ve temel hak, yaşam hakkıdır.⁹⁹ İlk olduğu için diğer bütün hakların öncesindedir ve ön şarttır. Yani varlıklara dair her olgunun temelinde olan yaşamın korunması, insanların değişmeyecek önceliğidir.

İnsanlar, yaşam haklarını korumak adına tüm tedbirleri almış bu amaçla devleti kurmuşlardır. Bu nedenle devletin amacı, insan hayatını koruyarak karşılaşılabileceği tüm tehlikeleri bertaraf etmektir. Yaşam hakkına yöneltilen tehlikeler tam anlamıyla giderilmemiştir. Yaşamın korunması amacıyla kurulan devlet neredeyse yaşam hakkını tehdit etme konumuna gelmiştir.

Devlet, saldırganlara karşı bireyi korur ve şayet saldırganlar, herhangi bir bireye saldırırlarsa aynı zamanda onları cezalandırır. Devlet bu işi yapmada etkili ve kararlıysa bu durum, bireylere, işlerine rahatsız edilmeksizin gitme imkânı ve hayatları açısından da sürekli bir şekilde korku duymaksızın hareket edebilme ortamı sağlayacaktır. Tüm bu işlevleri yerine getirmek için elbette ki devlet, kendi sınırları içerisinde bireyleri saldırılardan korumak için polis gücünü, sınırları dışından gelecek olan saldırılara karşı da silahlı güçler kullanmalıdır.¹⁰⁰

Yaşam hakkı medeni ve siyasi haklarla da ifade edilecek birincil kuşak haklarından olmakla birlikte doğal hukuk ile liberal öğretilerin norm haline getirilen formudur. Yaşam hakkı, AİHS’de düzenlenmesi yapılan ilk haktır. Bu hakkın ihlal edilmesi durumunda öteki hakların bir değeri kalmayacaktır.¹⁰¹ AİHM, yaşam hakkını incelediği tarihten itibaren hak kapsamını genişletmek ve çeşitli alanlara yaygınlaştırmak için geniş bir koruma alanı yaratmıştır.¹⁰²

⁹⁸Örün, E., & Tatlı, M. M. (2012). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne Göre Türk Çocuklarının Sağlık ve Sosyal Hakları Açısından Durumu*. Yeni Tıp Dergisi, (3), (s:29).

⁹⁹Savcı, B. (1980). *Yaşam Hakkı ve Boyutları* (s:78). Ankara Üniversitesi, Ankara.

¹⁰⁰Bal, M. A. (2003). *Modern Devlet ve Güvenlik* (s:54). IQ Kültür Sanat, İstanbul.

¹⁰¹Tacir, H. (2013). *Yaşama Hakkı Kapsamında Yaşamın Başlangıcı* (s:23). Hukuk Araştırmaları Dergisi, İstanbul.

¹⁰²Doğan, İ. (2001). *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları* (44). Pegem Yayınları, Ankara.

Yaşam hakkı, esasta devlet tarafından kişilerin öldürülmekten korunmasını sağladığı için pozitif olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bu sorumluluğun ulusal makamlarının bireyin hayatına son vermesine yardım edecek tedbirler almasını gerekli kılan negatif boyutunun da olduğu düşünülebilir. Bu durumda, yaşam hakkı öldürülmeme hakkı ile sınırlandırılmaz. Bununla beraber güvenliği ve özgürlüğü kapsar. Öldürülmemiş ancak hayatına dair tehlikelerin olması sebebiyle korkuyla yaşayan kişilerin yaşam hakkına sahip olduğu düşünülemez. Hukuka uygun bir şekilde savaş ve olağanüstü hallerde bile kısıtlanması mümkün olmayan yaşam hakkı, devletin kişiyi mutlak bir şekilde öldürmeme sorumluluğunu tanımaktadır.¹⁰³

Sözleşmede, yaşam hakkının ne zaman başlamış olduğu tartışma konusudur. Çünkü sözleşme, yaşamın ne zaman başladığına dair bir hüküm barındırmamaktadır.

Bu nedenle, mahkemenin bu konuda taraflara, takdiri bıraktığı görülür. Mahkeme, yaşamın ne zaman başlayacağına devletin, sözleşmeye göre ve günün şartlarına göre değerlendirilmesinin gerektiğini belirtir. Bunun nedeni, bilim ve hukuk alanlarında Avrupa devletleri arasında uzlaşma olmamasıdır. Ana rahmindeki ceninin tıbbi müdahale ile alınması ve gebeliğe son verilmesi şeklinde tanımlanan kürtaj, ülkemizde ve dünyada çeşitli görüşlerle ve yaklaşımlarla ele alınmıştır. Çeşitliliğin olması bu konuda ahlaki, siyasi, dini, sağlık ve hukuki anlamlarda çelişkiler doğurmuştur.¹⁰⁴

Yaşamın başlamasındaki hukuk sorunu, kendini kürtajın yaşam hakkıyla ilişkisini de beraberinde getirmektedir. Kürtajın, Sözleşmede 6., 8. Ve 10. Maddeleri olmakla birlikte diğer maddelerle ilgisi vardır. Mahkeme, hamileliğin ve hamileliği sonlandırmanın özel bir mesele olmadığını kabul etmiştir. Kürtaj, kadının özel yaşantısıyla yakın bir ilişkide olduğu gibi, ceninin baba aday ve kamu menfaatleriyle de ilişkisi vardır. Hukuki görüş farklılıklarının yanı sıra dinlerin yaklaşımları benzerlik taşır. Bütün dinler anne karnındaki çocuğun düşürülmesini yasaklamıştır.¹⁰⁵

Mahkeme, çocuğun yaşam hakkı korunmasının konusunda devletin yükünün ağır olduğunu kabul eder. Bu kapsama göre mahkeme önüne gelenlerin başında öğrenciler gelir. Mahkeme, öğrencilerin de savunmasız kişilerin yaşam hakkının korunmasında pozitif sorumluluklarının genişliğine vurgu yapmıştır. Çocuk yaşam hakkına koruma sorumluluğu gerektiren örneklerden bir tanesi Paşa ve Erkan Erol'un başvurularıdır. Olay şu şekilde örnek teşkil etmektedir:¹⁰⁶

“Tunceli’de bir köyde, askeri karakolun korunması için meraya yerleştirilmiş, etrafi çevrilmiş, karakol bilgilendirilmesi yapılan alana, dokuz yaşındaki başvuran güddüğü hayvanların peşinden giderek mayın döşeli topraktan mayını çıkartmak isterken mayını patlatmıştır ve hayatına protezle devam etmek zorunda kalmıştır.

¹⁰³ Savcı, B. (1980). *Yaşam Hakkı ve Boyutları* (s:78). Ankara Üniversitesi, Ankara.

¹⁰⁴ Tacir, H. (2013). *Yaşama Hakkı Kapsamında Yaşamın Başlangıcı* (s:23). Hukuk Araştırmaları Dergisi, İstanbul.

¹⁰⁵ Savcı, B. (1980). *Yaşam Hakkı ve Boyutları* (s:78). Ankara Üniversitesi, Ankara.

¹⁰⁶ Kızılyel, S. (2014). *Yaşam Hakkı: AİHM Kararları ve İdari Yargı Uygulaması* (s:89). Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara.

*Ceza davası açılrsa da idari mahkemede, köylülerin yeteri kadar uyarıldığı, tehlikeli bölgelerin çevrildiği buna rağmen önlemlerin aşularak mayınlı alanda uğraşıldığını belirten ve köydekileri uyaran kişinin çocuğun yaralanmasında anne ve babasının dikkatinin eksik olduğunu savunarak davayı reddetmiştir. Danıştay da bu kararı onaylamıştır. Fakat Mahkeme bu alanda hayvan otlatıldığı ve köy yaşamının yoğun bir şekilde sürdüğünü, çocukların yetişkinler gibi alınmış önlemleri kavramalarının zor olduğunu, mayınlı bölgede alınan tedbirlerin yetersiz olduğu gerekçesiyle çocukların yaşam hakları kapsamında pozitif yükümlülük gereklerinin yerine getirilmediğine karar vermiştir.*¹⁰⁷

Yaşam, yalnızca bireysel değil aynı zamanda kamusal bir olgudur. Toplumda yaşanan tüm insanların üzerinde toplumun da bazı haklarının olduğu ve bireyin kendisine olduğu kadar topluma karşı da yükümlülüklerinin olduğundan yola çıkılarak yaşam hakkı vazgeçilemez ve devredilemez kabul edilmiştir.

2.5.2 Çocuğun Korunması Hakkı

Çocukların, kendilerini güvende hissettikleri ve korundukları ortamlarda büyümeye ihtiyaçları ve hakları vardır. Çocuğa verilen hakların korunması, gelişmiş ve gelişen ülkelerin önde gelen sorunlarından. Toplumun gelişmesinde ve devamının sağlanmasında toplumun çocuğa verdiği değer, gelişim düzeyi ile aynı seviyededir.¹⁰⁸ Çocuğa dair sağlanacak olan koruyucu ortam, çocuğun fiziki ve zihinsel açıdan sağlıklı, güven veren ve saygın olarak istismar ve ihmal teşkil etmeyecek düzeyde olmalıdır.

Çocuk hakkı; bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, ahlak açısından özgür ve saygın; sağlıklı ve normal bir şekilde gelişmesi için hukuk kurallarıyla korumaya alınmış yararlarıdır.¹⁰⁹ Yetişkinlerin çocuğu yetersiz, faydasız görmesi ve yetişkinlerin isteklerinin çocuklar üzerinde gerçekleştirilebileceğinin düşüncesi ana problemidir.¹¹⁰

Bu konu hakkında kamu bilincinin oluşturulması en fazla bu anlayışın kırılmasıyla mümkündür. Koruyuculuğun oluşturulmasına dair sorumluluklar devlete ait olmakla beraber, toplumdaki diğer üyelere de birtakım görevler düşmektedir. Esas görev sorumluluktur. Toplumdaki tüm üyeler, çocukların şiddet, istismar ve sömürülerden korunması için ellerinden geleni yapmalıdır. Çocuk haklarının korunması, insanların saygınlığına, onuruna ve özgürlüğüne fayda sağladığı kadar topluma da fayda sağlamaktadır. Bu nedenle çocuk hakları da tıpkı insan haklarında olduğu gibi doğal hukuk, pozitif hukuk anlayışı ile değerlendirilebilmektedir.¹¹¹

Çocuğun korunması hakkı uluslararası insan hakları sözleşmesinde ortaya çıkmış sosyal bir insan hakkı olmakla beraber, Anayasa'da 50.maddesi içerisinde anayasal ödev şeklinde düzenlenmiştir. Ancak bu başlık altına yaşanmakta olan hakların ihlali, Türkiye'nin Çocuk Hakları

¹⁰⁷Kızılyel, S. (2014). *Yaşam Hakkı: AIHM Kararları ve İdari Yargı Uygulaması (s:89)*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara.

¹⁰⁸Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması (s:43)*. Pegem Yayınları, Ankara.

¹⁰⁹Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku. Çocukların Hakları ve Korunması (s:151)*. Pegem Yayınları, Ankara

¹¹⁰Gürdal, A.D., (2013). *Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk Sosyolojisine ve Sosyolojiye Bakmak*. The Journal of Industrial Relations & Human Resources, (4), (s:15).

¹¹¹Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). *Çocuk istismarı (s:43)*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi.

Sözleşmesi'ndeki sorumlulukları yerine getirmesinde gerekli olan fiziki altyapının, sorumlulukların ve duyarlılıkların üzerine yapılan çalışmaların yeterli seviyede olmadığını göstermiştir.¹¹²

2.5.3 Çocuk Gelinler ve Çocuk İntiharları Problemi

Dünya genelinde ve ülkemizde en önemli problemlerden bir tanesi çocuk yaşlarda yapılan evlilikler ve çocuk intiharlarıdır. Az gelişen ülkelerde fakir aileler, hane sayısını azaltma yoluna gitmek için oyun çağındaki kız çocuklarını kendilerinden yaşça büyük erkeklerle evlendirmektedirler. Zaman zaman bu çocuklar, erkeklerin ikinci veya üçüncü eşleri olmaktadır. Henüz oyun çağında olan ve eğitim hakları olan çocuklar bu küçük yaşlarda çocuk doğurup, koca baskısına maruz kalmaktadır. Ancak psikolojik olarak çöküntü yaşayan çocukların sonu intihara gitmektedir.¹¹³

Ulusal anlamda yapılmış bütün sözleşmelerde ve anlaşmalarda, reşit olmayan yani on sekiz yaşından küçük bir şekilde yapılan evliliklere çocuk evliliği, evlenmiş olan kıza da çocuk gelin denilir.¹¹⁴ Çocukların zorla evlendirilmesi ve çocuk gelinlerin intihar etmesi yaşam hakkının ihlal edildiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Yıllarca çocuk evliliklerinin önüne geçilememesi aynı zamanda çocuğun eğitim hakkını, sağlık hakkını ihlal etmektedir.

Kız çocuklarının erkenden evlendirilmesinde başlıca sebepler; geçim sıkıntısı, aileler arası yaşanan cinsel saldırı, evlenme dışı yaşanan gebelik, kocaya itaatin aşılmasıdır. Bizim toplumumuzda erkeklerin belirli bir düzeyde öğrenim görmesi, askerden sonra işini bulup evlenmesi yönündedir. Bu durum da erkeklerin ileri yaşlarına isabet edebilecek bir durumdur. Diğer yanda kızlar ise eğitimlerini aile baskısı sonucunda erken yaşta bırakabilmektedir. Kızları askerlik yapma ve çalışma hayatına katılma zorunlulukları olmadığı için evlendirilmesi gündeme gelmektedir. Bunlara ek olarak kız çocuklarının duygusal ve cinsel ihtiyaçlarının din ahlakına uygun bir şekilde karşılanması ancak evlilik ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle de kızlar erken yaşta evlendirilme yoluna gidilir.¹¹⁵

Bu problemle mücadele etmek için adımlar atılmalı ve çözüme kavuşturulmalıdır. Bu aşamada ilk olarak ortak bir dil oluşturulmalıdır. Kadın ve erkek eşitliğine dair tartışmalara son verilerek uzlaşma sağlanmalıdır. Medeni Kanun on yedi yaşına gelmemiş kızları, Çocuk Koruma Kanunu on sekiz yaşını doldurmamış olanları, Türk Ceza Kanunu ise on beş yaşını doldurmayan kızları çocuk gelin olarak nitelendirmektedir. Bu kanunlar arasındaki uyumsuzlukların giderilmesi gereklidir. Ortak bir görüşe varılarak en az 18 yaşını doldurduğu takdirde evliliklere izin verilmelidir.¹¹⁶

¹¹² Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması* (s:78). Pegem Yayınları, Ankara.

¹¹³ Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması* (s:23). Pegem Yayınları, Ankara.

¹¹⁴ Çakmak, D. (2009). *Türkiye'de Çocuk Gelinler* (s:20). Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu Hukuk Devletinde Kişisel Güvenlik, Bildiri Tam Metinler E-kitabı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

¹¹⁵ Yüksel-Kaptanoğlu, İ., & Ergöçmen, B. A. (2012). *Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, (2), (s:51).

¹¹⁶ Çakmak, D. (2009). *Türkiye'de Çocuk Gelinler* (s:20). Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu Hukuk Devletinde Kişisel Güvenlik, Bildiri Tam Metinler E-kitabı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

2.5.4 Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi

Bu terim, çocuk esenliği anlamında kullanılmaktadır. Esenlikten kasıt; yaş, olgunluk, anne-baba varlığı ya da yokluğu, çocuğun bulunduğu çevre ve tecrübeleri gibi birçok kişisel unsurlar ile belirlenmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesinde çocuğun yararı ilkesine dair belirli bir tanım yoktur ve sınırları çizilmemiştir. Fakat bu ilkeye dair belirli şartlar ortaya koyar. Bunlar;¹¹⁷

- Çocuk yararı ilkesi, özellikle evlat edinmesine ve rıza olunmasına rağmen çocukların ailelerinden ayrı kalması gibi belli eylemlerle belirleyici unsur olması gerekir;
- Çocuk yararı ilkesi, devlete at ya da özel kurumların, mahkemelerin, idari makamların ya da yasama organlarına bütün eylemlerle birincil olarak düşünülmelidir.
- Çocuğun yüksek yarar ilkesi belirlenirken çocuğa dair tüm haklar belirlemelidir. Çocuk istismarı, ihmali, sömürülmesi, şiddetlerine karşı önlemlerin alınması ve etkili olarak mücadele edilmesi için yasaların, politikaların, usullerin ve uygulamaların bulunduğu bir sistem çocuğun yararına dair oluşturulacak ilkede temel taş olacaktır. Tüm bu etkinliklerin gerçekleştirildiği esnada çocuğun yüksek yararı ilkesine gerekli saygının gösterilmesi gereklidir. Bunun için de risk altındaki çocuklara daha fazla ilgi gösterilmesini ve daha iyi korunmasını amaçlayan geniş bir koruma sisteminin parçası olarak çocuğun yüksek yararının belirlenmesi için mekanizmaların oluşturulması gereklidir.¹¹⁸

2.5.5 Çocuğa Özgü Adalet Sistemi

Çocuğa dair işleyen adalet sistemi yalnızca konu olarak değil hak öznesi olarak çocuklara haklarını verecek düzeyde olmalıdır. Yetişkinlerden farklı olarak çocuğa adanacak adalet sisteminin yeniden tanımlanması gereklidir. Ancak yetişkinlere kıyasla yetersiz kabul edilen çocuk görünmez kılınmıştır.

Çocuğa dair adalet sistemi uygulamaları, çocuk yüksek yararını gözetmeden işlerken; başlangıcının amacı çocuk yararına olsa bile sonuç olarak çocuk haklarına dair ciddi ihlaller ortaya çıkmaktadır. Çocuğun yararına ve rahatlığına odaklı sistemler bile yargıda çocukluk kavramını göze almayarak çocukların çocukluklarını koruma yükümlülüğüne dair esas güvenceleri yadsıyabilir ve çocuk suçluluğuna ilk olarak özgürlüğünden mahrum bırakabilmektedir.¹¹⁹ 2008'den beri çocuk adalet sistemiyle ilgili çocuk hakları için uğraşan hak temelli örgütler ve meslek örgütleriyle dayanışmada olan platformlar çocukların haklarına dair zihniyetlerde değişiklik yaratmak için çalışmalar yapmışlardır. Çalışmanın kapsamında çocuk ve adalet kavramlarının tartışılmasını hedefleyen araştırmalar yürütülmüştür.¹²⁰

¹¹⁷ Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması* (s:82). Pegem Yayınları, Ankara.

¹¹⁸ Archard, D. (2014). *Children: Rights and Childhood* (s:78). Routledge, Oxford.

¹¹⁹ Archard, D. (2014). *Children: Rights and Childhood* (s:114). Routledge, Oxford.

¹²⁰ Öktem, D. (2012). *Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi Literatür Taraması* (s:45). Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi, Ankara.

Çocukları özne olarak tanıyan ve onların birey olduğuna dair değerlere saygılı bir şekilde muhatap hakkı sergileyen adalet anlayışıyla bahsedilen yalnızca hukuk uygunluğu demek değildir. Ülkemizde çocuk adalet sisteminde 2000 yılından itibaren önemli adımlar atılmıştır. Çocuklar ile ilgili başlıca kanunlardan başlanarak mevzuatlar yenilenmiştir. Fakat bu alanlarda fark edilen problemler geçerli mevzuatın bile yeterli olarak içselleştirilmediğini ortaya koymaktadır.¹²¹

Çocuğun adalet sistemi içerisinde kabullenilebilir olması için bu alanda zihniyetin değiştirilmesi gereklidir. Çocukların maruz kaldıkları eylemler veya direkt kendi eylemler yüzünden ceza hukuku kapsamına dâhil olduğu düşünülerek işletilen süre zarfında, öncelikle eylemlerin çocuğa odaklı incelenmesini ve çocuk koşullarının göze alınmasını sağlayacak mekanizmaların oluşturulması önemlidir. Çocuk, herhangi bir suç durumunda kendini savunamıyorsa, karar verirken zorlanıyorsa mutlaka çocuğa destek verecek mekanizmalar oluşturulmalıdır. Çocuğa özgü oluşturulacak adalet sisteminde tüm düzeylerde ve birimlerde normal uygulamaların sağlanması, mevcut olan mekanizmaların çocukları suça karşı koruması ve suça uğramış çocukların yargılanma süreçlerinde destek verecek mekanizmaların geliştirilmesi için detaylı bir çocuk politikasının oluşturulması gereklidir. Bu eylem planı, çocuğa dair konuların toplumda ortak mesele olduğu bilincine göre aktif bir şekilde düzenlenmelidir.

2.5.6 Çocuğun Sağlık Hakkı

Çocuk Hakları Bildirgesi 24.maddesinde her çocuğun sağlık hizmetlerinden faydalanmaya hakkı olduğu belirtilmiştir. Çocukların hastalıklara karşı korunması devlet ve toplum güvencesinde olup, çocuklarda beslenmeye, aşılana, çevre temizliğine ve sağlık şartlarına dikkat edilmelidir. Hastalanmış çocuk devlet tarafından tedavi edilmelidir.¹²²

Çocukların refah hayat sürdüğüne dair en önemli gösterge; çocukların aşı oranları, sağlık hizmetlerine ulaşmada zorluk olmaması, sosyal güvenlik kapsamı dâhilinde olmak, gebelik döneminde ve doğum esnasında sonrasında sağlık hizmetlerinden faydalanma ve bebek ölüm hızı gibi göstergelerdir.¹²³

İnsan hakları belgelerinin sağlık hakkı kapsamında önemli öznelerden bir tanesi çocuktur. Birleşmiş Milletler, var olan doğum oranını ve bebek ölümlerinde düşüş sağlanmasını devlete görev olarak yüklemiştir.¹²⁴ Annelerin ve çocukların bakımlarının yapılması ve ihtiyaçlarının karşılanma hakları vardır. Tüm çocukların evlilik yoluyla ya da evlilik dışı doğmuş olsun, aynı sosyal güvencelerden faydalanma hakları vardır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin yaptırım gücü bulunmasa da sağlık hakkı hem ulusal hem uluslararası hem de hukuk alanında tanınması için atılmış önemli bir adımdır.¹²⁵

¹²¹ Öktem, D. (2012). *Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi Literatür Taraması* (s:69). Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi, Ankara.

¹²² Van Bueren, G. (1998). *The International Law on the Rights of the Child* (s:63). Martinus Nijhoff Publishers. Boston.

¹²³ Koç, I., Eryurt, M. A., Adallı, T., & Seçkiner, P. (2010). *Türkiye’nin Demografik Dönüşümü Doğurganlık, Aile Planlaması, Anne-Çocuk Sağlığı ve Beş Yaş Altı Ölümlerdeki Değişimler: 1968–2008* (s:48-49). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara.

¹²⁴ Durgun, Ö. (2011). *Türkiye’de Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme* (s:26). Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, (6).

¹²⁵ Durgun, Ö. (2011). *Türkiye’de Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme* (s:26). Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, (6).

2.5.7 Çocuğun İşkence ve Kötü Muamele Görememe Hakkı

İnsan yaşamını işkence ya da daha kötü bir davranışa uğramadan sürdürmeden sağlanması, gelişmiş ve demokratik toplumların önem verdiği değer yargılarından bir tanesidir. Kimsenin işkence ya da kötü muameleye maruz bırakılmaması devletin ana unsurunu oluşturmaktadır. İşkence ya da fena muamele görememe hakkı, özelliği açısından herkesin sahip olduğu bir haktır. Özellikle çocuklar, işkenceye, insanlık dışı muameleye ve cezaya tabii tutulmamalıdır. 18 yaşından küçük olan çocuklara işledikleri suçtan dolayı idam cezası verilemeyeceği gibi serbest bırakılma koşulu yoksa ömür boyu hapis cezası da verilmez. İşkence, ceza tayini için şiddete eşliği daha düşük olduğu için çocuklar emniyeti yüksek olan merkezlerde ya da çocuk evlerinde devletin kontrolü altında sorumluluğuyla kontrol altına alınmalıdır. Bu nedenle devletin, kanunlara ve düzenlemelere yenilik getirmesi gereklidir. Ülkemizde aile içinde, eğitim merkezlerinde, çocukların yaşam sürdürdükleri alanlarda çocuğa yönelik şiddet uygulandığına dair veriler bulunmaktadır.¹²⁶

2.5.8 Çocukların Silahlı Çatışma Ortamlarında Korunması Hakkı

Senelerdir savaş ortamlarına maruz kalan çocukların yaşamlarını yitirdikleri ortadadır. Çocukların hayatlarını kaybetmelerine sebep olan olayların durdurulması gereklidir. Silahlı çatışmalar ülke genelinde çocuk haklarını ihlal ettiği gibi ülkelerin farklı yerlerinde pek çok çocuğun ebeveynini kaybetmesine de neden olmaktadır. Bu konu ile ilgili yazılmış olan hukuk ne yazık ki çocukların mağduriyetini anlamaya ya da engellemeye yönelik değildir.

Birleşmiş Milletler çocuk hakları ile ilgili sözleşmede, çocukların silahlı çatışmalardan korunmasını ve silahlı çatışmaya dâhil olmasının engellenme yükümlülüğünü devlete vermiştir. Bu sorumluluklar;¹²⁷

- Silahlı çatışma durumunda ulusal hukukun çocukları da içine alan insani kurallara uymak ve uyulmasını sağlamak,
- On sekiz yaş altındaki çocukların çatışmaya direkt katılmasını engellemek için uygun olan tüm önlemlerin alınması,
- Silahlı çatışmalarda etki altında kalan çocuklara koruma ve bakımının sağlanması amacıyla mümkün olan tüm önlemlerin alınmasıdır.

Bu hususların göz önüne alındığında devlet çatışma süreçlerine dahil olabilecek çocukların korunmasına dair tedbirlerin alınması gerektiği ve yaşanmakta olan sosyal faaliyetlere dair geliştirilen tedbirlerin çocukları göz önüne alarak hassas yaklaşımlarla belirlenmesi gereklidir. Ülkemiz, devletin ilgili kurumlarında yukarıdaki maddelerle önlem olarak ilgili sözleşme hükümlerini ihlal edebilecek yöntemler sergilemektedir.¹²⁸

¹²⁶ Öktem, D. (2012). *Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi Literatür Taraması (s:69)*. Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi, Ankara.

¹²⁷ Centel, T. (1997). *Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çalışan Çocuklar ve Türkiye (s:47)*. İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi, Ankara.

¹²⁸ Kılıç, A. (2012). *Çocuk Gelin Sorunu (s:22)*. Eğitim Dergisi, Ankara.

2.5.9 Çocuk Hakları ve Eğitim

Çocuk, ait olduğu toplum yapısına, kültürüne, inancına ve ekonomisine göre değişken bir kavramdır. Bunun esas sebebi sosyal bilimlere göre çocuğun yaşının nerede başladığı ve nerede bittiği ile alakalı ortaya atılan çeşitli düşüncelerin olmasıdır. Çocuk hakları, kanun ve toplum normlarına bağlı olarak, dünyadaki bütün çocukların doğduklarında sahip oldukları fiziki, psikolojik, duygusal ve siyasi açıdan ele alındığı bir kavramdır.¹²⁹ Çocuğun kendisini geliştirmesi için gereken eğitim hakkını da bu gelişim hakları arasında değerlendirmek mümkündür.

Eğitim hakkı, temel hak ve özgürlüklerin sınıflandırılmasında bireylerin devletten ve halktan isteyebileceği hak olarak tanımlanır. Eğitim, kültürün oluşmasını, araştırılmasını, korunmasını, aktarılmasını, yaşatılmasını sağladığı için eğitim zamanla kültürle kaynaşmış ve bütünleşmiştir. İnsanlar arasında savunmasız olan çocukların haklarında ve bu hakların uygulanmasında önceden beri korunma ve beslenme hakları önde gelmektedir. Bu koşullar şüphesiz olarak çocuğun yaşaması ve gelişmesi için önemli şartlardır fakat bütün potansiyellerin gerçekleştirilecek şekilde gelişmesi için çocuğun en temel haklarından olan eğitim hakkına öncelik verilmelidir.¹³⁰

Eğitim hakkı, birçok uluslararası belgelerde tanımlanmış ve geçerli belgelerde güvenceye alınmıştır. Bahsedilen diğer haklarla birlikte bölünmezliği Çocuk Hakları Sözleşmesinde bahsedilmiştir.¹³¹ İnsan Hakları Bildirgesi'nin eğitim hakkı ile ilgili olan maddesinde her bireyin eğitim hakkı olduğu, ilk verilecek eğitimin zorunlu ve parasız olması gerektiği, teknik ve meslek alanında verilen eğitimlerden tüm öğrencilerin yararlanması, başarıya göre tüm öğrencilerin eşit olması gerektiği belirtilmiştir.

Çocukların eğitim haklarının gerektiği şekilde gerçekleştirilmesi günümüzde en önemli ve bir an önce çözüme ulaştırılması gereken problemlerden bir tanesidir. Çocuğa ait olan eğitim hakkının gerçekleştirilmesi için gereken yükümlülükler Anayasa başta olmak üzere ilgili mevzuatlarda bulunmaktadır. Bu hakka dair olan düzenlemeler anayasal ilkelere bağlanmıştır. Cumhuriyetin demokratik ve laik karakteri eğitim hakkına ait ana hatları çizmiştir.

İlköğretim, kız ve erkek ayırt etmeden bütün vatandaşlar için zorunlu ve ücretsizdir. Devlet, başarısı olan fakat maddi açıdan yoksun olan öğrencilerin eğitim hayatına devam edebilmesi için onlara burs ve çeşitli yardımlar sağlamaktadır. Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara ise topluma faydası olacak yardımlar yapmaktadırlar. Eğitim ve öğretim kurumlarında yalnızca eğitimle, öğretimle, araştırmalar ve incelemelerle ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Bu faaliyetler ne sebeple olursa olsun engellenemez.¹³²

Eğitim hakkı; cinsiyet, dil, din, ırk, renk, soy özelliklerinin yanı sıra çocukların yaş açısından ayrıma girmeden bütün insanlara tanınmış haktır. Çocuğun eğitimi gündelik yaşantısında önemli bir yer tutar. Çocuğun eğitiminin ve öğretiminin sağlanabilmesi için bireylerin ve insan haklarının üstünde koruyucu egemenliğe sahip kamu otoritesinin öncelikli ödevler arasında olması gereklidir.

¹²⁹İnan, A. N. (1968). *Çocuk Hakları Beyannamesi İlkelerinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi (s:198)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi., Ankara.

¹³⁰Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku: Çocukların Hakları ve Korunması (s:73)*. Pegem Yayınları, Ankara.

¹³¹Akyüz, E. (2001). *Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı*. Milli Eğitim Dergisi, (1), (s:151). Ankara.

¹³²Ataman, H. (2008). *Eğitim Hakkı ve İnsan Hakları Eğitimi (s:64)*. İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışma, öğretmen ve öğretmen adaylarının çocukların haklarına bakış açılarını, çocuk haklarının mevcut durumlarını ve arzu edilen gelişmeleri belirlemeyi amaçladığından “tarama” modeline uygun olarak düzenlenmiştir. Araştırma nicel bir özellik taşımaktadır. Araştırma ile OÖÖ öğrencileri ve Okul Öncesi öğretmenlerinin, araştırma evreninde, çocuk hakları ile ilgili bilgilerinin düzeyi tespit edilmesinin yanı sıra, bu duyarlılığın öğrenci/öğretmen ve kadın/erkek değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırma evreni Ankara ilindeki okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi öğretmen adaylarıdır. Örneklemi ise Ankara ili Çankaya, Yenimahalle, Keçiören, Etimesgut ve Kızılcıhamam ilçelerinden ”küme örneklem ve random” yöntemiyle seçilmiş farklı sosyo-ekonomik düzeydeki anaokullarında görev yapan Okul Öncesi öğretmenleri ve ODTÜ öğrencileriyle sınırlandırılmıştır. Bu seçim Ankara ilindeki okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarını temsil kabiliyeti olacağı düşünülerek yapılmıştır. Araştırma kapsamında 80 öğretmene ve 66 öğretmen adayına ulaşılmıştır.

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmanın alt problemlerine yanıt vermek amacıyla öğretmen ve öğretmen adaylarına Çocuk Hakları Araştırması için “anket” uygulanmıştır. Veri toplamada uygulamalar anketler araştırmacı tarafından bizzat okullarda gerçekleştirilmiştir. Okullarda öğretmen ve üniversitede öğretmen adaylarına kısa bir toplantıyla bilgilendirme yapılmış, anketler dağıtılmış ve 3 gün sonra toplanmıştır. Anketlerin dağıtılması, toplanması, verilerin bilgisayar ortamına aktarılması iki ay sürmüştür.

3.4. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı anaokullarında çalışan araştırmaya katılmaya istekli Okul Öncesi Öğretmeni (80 çalışan) oluşturmuştur. Ayrıca karşılaştırma yapabilmek amacıyla, ODTÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi’nin Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü lisans programı 1. ila 4. sınıflarına devam eden ve araştırmaya katılmaya istekli 66 öğrenci araştırma grubuna dâhil edilmiştir. Böylece araştırmanın çalışma grubunda toplam 146 katılımcı yer almıştır. Katılımcıların çalışma durumu ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılanların Kişisel Bilgileri

<u>Çalışma Durumu</u>	<u>Kişi Sayısı</u>	<u>(%)</u>
Çalışan	80	54,79
Öğrenci	66	45,21
<u>Cinsiyet</u>		
Kadın	78	53,42
Erkek	68	46,58

3.5 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” ile “Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle araştırmacılar tarafından hazırlanan katılımcıların cinsiyet ve çalışma durumuna ilişkin soruların bulunduğu bir kişisel bilgi formu bulunmaktadır. Katılımcıların çocuk haklarına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla daha önce Yasemin Karaman-Kepenekçi tarafından geliştirilen Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği (ÇHTÖ) kullanılmıştır.¹³³ Ölçek 5’li likert formunda hazırlanmıştır. Ölçekte çocukların yaşamsal, gelişimsel, korunma ve katılım haklarına ilişkin 22 madde bulunmaktadır. Bu ifadeler için “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Tamamen Katılmıyorum” tepki seçenekleri bulunmaktadır. İfadelere verilen tepkiler aynı sırayla 1, 2, 3, 4, ve 5 olarak puanlanmakta olup, ölçekten alınan puanın yüksek olması olumsuz tutumu göstermektedir. Ölçekteki ifadelerin 19’u olumlu, 3’ü olumsuzdur. Olumsuz ifadelere (2., 14. ve 15. maddeler) verilen tepkiler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak en düşük puan 22 ve en yüksek puan ise 110’dur.

¹³³Karaman-Kepenekci, Y. (2006). *A Study of University Students' Attitudes Towards Children's Rights in Turkey*. The International Journal of Children's Rights, 14(3), 307-318.

BÖLÜM 4: BULGULAR

OÖÖ lisans programı öğrencilerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin ÇHTÖ’ndeki her maddeye ilişkin katılım düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tablo 2’de OÖÖ lisans programı öğrencilerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin ÇHTÖ’ndeki her maddeye ilişkin katılımları frekans ve yüzde olarak sunulmuştur.

Tablo 2. OÖÖ Öğrencilerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin ÇHTÖ’nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları

Madde No	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
		F-	F-	F-	F-	F-	
		%	%	%	%	%	
1	18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum.	86	38	8	10	4	146
		58,9041	26,027397	5,4794521	6,8493151	2,739726	100
2	Çocuk hakları konusunda özel bir uluslar arası sözleşme hazırlanmasına gerek yoktur.	8	15	13	49	61	146
		5,47945	10,273973	8,9041096	33,561644	41,780822	100
3	Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınmalıdır.	107	31	5	2	1	146
		73,2877	21,232877	3,4246575	1,369863	0,6849315	100
4	Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır.	104	32	3	7	0	146
		71,2329	21,917808	2,0547945	4,7945205	0	100
5	Çocuğun en temel hakkının “yaşama hakkı” olduğuna inanıyorum.	114	26	2	4	0	146
		78,0822	17,808219	1,369863	2,739726	0	100
6	Annesinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların anne-babasını görme hakkı vardır.	121	22	3	0	0	146

		82,8767	15,068493	2,0547945	0	0	100
7	Devletler farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlamalıdır.	69	57	12	7	1	146
		47,2603	39,041096	8,2191781	4,7945205	0,6849315	100
8	Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.	102	42	1	1	0	146
		69,863	28,767123	0,6849315	0,6849315	0	100
9	Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir.	75	37	22	9	3	146
		51,3699	25,342466	15,068493	6,1643836	2,0547945	100
10	Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korumalıdır.	116	23	4	3	0	146
		79,4521	15,753425	2,739726	2,0547945	0	100
11	Evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	115	28	3	0	0	146
		78,7671	19,178082	2,0547945	0	0	100
12	Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilme hakkı vardır.	72	48	22	4	0	146
		49,3151	32,876712	15,068493	2,739726	0	100
13	Devlet engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri almalıdır.	115	23	4	3	1	146
		78,7671	15,753425	2,739726	2,0547945	0,6849315	100
14	Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır.	4	8	8	63	63	146
		2,73973	5,4794521	5,4794521	43,150685	43,150685	100
15	Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur.	10	9	9	50	68	146
		6,84932	6,1643836	6,1643836	34,246575	46,575342	100

16	Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum.	100	39	2	2	3	146
		68,4932	26,712329	1,369863	1,369863	2,0547945	100
17	Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum.	120	24	1	1	0	146
		82,1918	16,438356	0,6849315	0,6849315	0	100
18	Çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanıyorum.	128	15	1	2	0	146
		87,6712	10,273973	0,6849315	1,369863	0	100
19	Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.	131	12	1	2	0	146
		89,726	8,2191781	0,6849315	1,369863	0	100
20	Çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanıyorum.	132	12	1	1	0	146
		90,411	8,2191781	0,6849315	0,6849315	0	100
21	Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorundadır.	120	26	0	0	0	146
		82,1918	17,808219	0	0	0	100
22	Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum.	117	25	3	0	1	146
		80,137	17,123288	2,0547945	0	0,6849315	100

Tablo 2 genel olarak incelendiğinde, OÖÖ öğrencilerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin ÇHTÖ' ndeki maddelere verdikleri tepkilerin dağılımlarının, en çok tamamen katılıyorum ve katılıyorum seçeneklerinde yığıldığı, ters maddelerde (2., 14., ve 15.) ise hiç katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerinde toplandığı görülmektedir.

OÖÖ öğrencilerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin yanıtlarının öğrenci/öğretmen değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek üzere, araştırmaya katılan kadın ve erkek katılımcıların yanıtlarıyla Tablo 3 ve Tablo 4 hazırlanmıştır.

Tablo 3: Toplam katılımcıların %45,21’ini oluşturan OÖÖ Öğrencilerinin ÇHTÖ’nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları

Madde No	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
		F-	F-	F-	F-	F-	
		%	%	%	%	%	
1	18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum.	46	13	3	5	1	66/146
		69,696969	19,696969	4,545454	7,575757	1,515151	100
2	Çocuk hakları konusunda özel bir uluslar arası sözleşme hazırlanmasına gerek yoktur.	3	6	5	24	28	66/146
		4,545454	9,090909	7,575757	36,363636	42,424242	100
3	Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınmalıdır.	57	9	0	0	0	66/146
		86,363636	13,636363	0	0	0	100
4	Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır.	53	12	1	0	0	66/146
		80,303030	18,181818	1,515151	0	0	100
5	Çocuğun en temel hakkının “yaşama hakkı” olduğuna inanıyorum.	58	7	0	1	0	66/146
		87,878787	10,606060	0	1,515151	0	100

6	Annesinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların anne-babasını görme hakkı vardır.	62	4	0	0	0	66/146
		93,939393	6,060606	0	0	0	100
7	Devletler farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlamalıdır.	35	29	2	0	0	66/146
		53,030303	43,939393	3,030303	0	0	100
8	Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.	56	10	0	0	0	66/146
		84,848484	15,151515	0	0	0	100
9	Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir.	42	16	7	1	0	66/146
		63,636363	24,242424	10,606060	1,515151	0	100
10	Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korunmalıdır.	60	5	1	0	0	66/146
		90,909090	7,575757	1,515151	0	0	100
11	Evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	60	5	1	0	0	66/146
		63,636363	7,575757	1,515151	0	0	100
12	Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına	42	22	2	0	0	66/146

	yerleştirilme hakkı vardır.						
		63,636363	33,333333	3,030303	0	0	100
13	Devlet engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri almalıdır.	61	4	1	0	0	66/146
		92,424242	6,060606	1,515151	0	0	100
14	Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır.	0	2	3	28	33	66/146
		0	3,030303	4,545454	42,424242	50,00	100
15	Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur.	0	1	1	31	33	66/146
		0	1,515151	1,515151	46,969696	50,00	100
16	Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum.	45	20	1	0	0	66/146
		68,181818	30,303030	1,515151	0	0	100
17	Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum.	60	6	0	0	0	66/146
		90,909090	9,090909	0	0	0	100

18	Çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanıyorum.	64	1	1	0	0	66/146
		96,969696	1,515151	1,515151	0	0	100
19	Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.	66	0	0	0	0	66/146
		100,00	0	0	0	0	100
20	Çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanıyorum.	66	0	0	0	0	66/146
		100,00	0	0	0	0	100
21	Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorundadır.	64	2	0	0	0	66/146
		96,969696	3,030303	0	0	0	100
22	Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum.	62	2	1	0	1	66/146
		93,939393	3,030303	1,515151	0	1,515151	100

Tablo 4: Toplam katılımcıların 54,79'unu oluşturan Okul Öncesi Öğretmenlerinin ÇHTÖ'nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları

Madde No	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
		F-	F-	F-	F-	F-	
		%	%	%	%	%	
1	18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum.	42	25	5	5	3	80/146
		52,500000	31,250000	6,250000	6,250000	3,750000	100
2	Çocuk hakları konusunda özel bir uluslar arası sözleşme hazırlanmasına gerek yoktur.	5	9	8	25	33	80/146
		6,250000	11,250000	10,000000	31,250000	41,250000	100
3	Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınmalıdır.	50	22	5	2	1	80/146
		62,500000	27,500000	6,250000	2,500000	1,250000	100
4	Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır.	51	20	2	7	0	80/146
		63,750000	25,000000	2,500000	8,750000	0	100
5	Çocuğun en temel hakkının "yaşama hakkı" olduğuna inanıyorum.	56	19	2	3	0	80/146
		70,000000	23,750000	2,500000	3,750000	0	100

6	Annesinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların anne-babasını görme hakkı vardır.	59	18	3	0	0	80/146
		73,750000	22,500000	3,750000	0	0	100
7	Devletler farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlamalıdır.	34	28	10	7	1	80/146
		42,50000	35,000000	12,500000	8,750000	1,250000	100
8	Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.	46	32	1	1	0	80/146
		57,500000	40,000000	1,250000	1,250000	0	100
9	Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir.	33	21	15	8	3	80/146
		41,25	26,25	18,750000	10,000000	3,750000	100
10	Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korunmalıdır.	56	18	3	3	0	80/146
		70,000000	22,500000	3,750000	3,750000	0	100
11	Evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	55	23	2	0	0	80/146
		62,500000	28,750000	2,500000	0	0	100
12	Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına	30	26	20	4	0	80/146

	yerleştirilme hakkı vardır.						
		37,500000	32,500000	25,000000	5,000000	0	100
13	Devlet engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri almalıdır.	54	19	3	3	1	80/146
		67,500000	23,750000	3,750000	3,750000	1,250000	100
14	Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır.	4	6	5	35	30	80/146
		5,000000	7,500000	6,250000	43,750000	37,500000	100
15	Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur.	10	8	8	19	35	80/146
		12,500000	10,000000	10,000000	23,750000	43,750000	100
16	Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum.	55	19	1	2	3	80/146
		68,750000	23,750000	1,250000	2,500000	3,750000	100
17	Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum.	60	18	1	1	0	80/146
		75,000000	22,500000	1,250000	1,250000	0	100

18	Çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanıyorum.	64	14	0	2	0	80/146
		80,000000	17,500000	0	2,500000	0	100
19	Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.	65	12	1	2	0	80/146
		81,250000	15,000000	1,250000	2,500000	0	100
20	Çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanıyorum.	66	12	1	1	0	80/146
		82,500000	15,000000	1,250000	1,250000	0	100
21	Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorundadır.	56	24	0	0	0	80/146
		70,000000	30,000000	0	0	0	100
22	Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum.	55	23	2	0	1	80/146
		68,750000	28,750000	2,500000	0	1,250000	100

OÖÖ öğrencilerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin yanıtlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek üzere, araştırmaya katılan kadın ve erkek katılımcıların yanıtlarıyla Tablo 4 ve Tablo 5 hazırlanmıştır.

Tablo 5: Toplam Katılımcıların 53,42’ünü oluşturan Kadın OÖÖ Öğrencileri ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin ÇHTÖ’nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları

Madde No	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
		F-	F-	F-	F-	F-	
		%	%	%	%	%	
1	18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum.	46	22	5	5	0	78/146
		58,974359	28,205128	6,410256	6,410256	0	100
2	Çocuk hakları konusunda özel bir uluslar arası sözleşme hazırlanmasına gerek yoktur.	5	9	7	24	33	78/146
		6,410256	11,538461	8,974358	30,769230	42,307692	100
3	Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınmalıdır.	57	17	3	1	0	78/146
		73,076923	21,794871	3,846153	1,282051	0	100
4	Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır.	55	18	2	3	0	78/146
		70,512820	23,076923	2,564102	3,846153	0	100
5	Çocuğun en temel hakkının “yaşama hakkı” olduğuna inanıyorum.	61	14	1	2	0	78/146
		78,205128	17,948717	1,282051	2,564102	0	100

6	Annesinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların anne-babasını görme hakkı vardır.	65	12	1	0	0	78/146
		83,333333	15,384615	1,282051	0	0	100
7	Devletler farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlamalıdır.	37	31	6	3	1	78/146
		47,435897	39,743589	7,692307	3,846153	1,282051	100
8	Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.	55	22	1	0	0	78/146
		70,512820	28,205128	1,282051	0	0	100
9	Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir.	40	21	12	4	1	78/146
		51,282051	26,923076	15,384615	5,128205	1,282051	100
10	Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korumalıdır.	62	14	2	0	0	78/146
		79,487179	17,948717	2,564102	0	0	100
11	Evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	61	16	1	0	0	78/146
		78,205128	20,512820	1,282051	0	0	100
12	Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına	39	25	12	2	0	78/146

	yerleştirilme hakkı vardır.						
		50,000000	32,051282	15,384615	2,564102	0	100
13	Devlet engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri almalıdır.	61	13	2	2	0	78/146
		78,205128	16,666666	2,564102	2,564102	0	100
14	Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır.	2	5	5	33	33	78/146
		2,564102	6,410256	6,410256	42,307692	42,307692	100
15	Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur.	5	4	5	28	36	78/146
		6,410256	5,128205	6,410256	35,897435	46,153846	100
16	Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum.	53	22	1	1	1	78/146
		67,948717	28,205128	1,282051	1,282051	1,282051	100
17	Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum.	64	13	1	0	0	78/146
		82,051282	16,666666	1,282051	0	0	100

18	Çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanıyorum.	68	9	0	1	0	78/146
		87,179487	11,538461	0	1,282051	0	100
19	Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.	70	7	0	1	0	78/146
		89,743589	8,974358	0	1,282051	0	100
20	Çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanıyorum.	70	7	1	0	0	78/146
		89,743589	8,974358	1,282051	0	0	100
21	Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorundadır.	64	14	0	0	0	78/146
		82,051282	17,948717	0	0	0	100
22	Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum.	63	13	2	0	0	78/146
		80,769230	16,666666	2,564102	0	0	100

Tablo 6: Toplam katılımcıların 46,58'ini oluşturan Erkek OÖÖ Öğrencilerinin ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin ÇHTÖ'nin Maddelerine İlişkin Katılımlarının Frekans (F) ve Yüzde (%) Dağılımları

Madde No	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
		F-	F-	F-	F-	F-	
		%	%	%	%	%	
1	18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum.	40	16	3	5	4	68/146
		58,823529	23,529411	4,411764	7,352941	5,882352	100
2	Çocuk hakları konusunda özel bir uluslar arası sözleşme hazırlanmasına gerek yoktur.	3	6	6	25	28	68/146
		4,411764	8,823529	8,823529	36,764705	41,176470	100
3	Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınmalıdır.	50	14	2	1	1	68/146
		73,529411	20,488235	2,941176	1,470588	1,470588	100
4	Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır.	49	14	1	4	0	68/146
		72,058823	20,588235	1,470588	5,882352	0	100
5	Çocuğun en temel hakkının "yaşama hakkı" olduğuna inanıyorum.	53	12	1	2	0	68/146
		77,941176	17,647058	1,470588	2,941176	0	100

6	Annesinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların anne-babasını görme hakkı vardır.	56	10	2	0	0	68/146
		82,352941	14,705882	2,941176	0	0	100
7	Devletler farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlamalıdır.	32	26	6	4	0	68/146
		47,058823	38,235294	8,823529	5,882352	0	100
8	Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.	47	20	0	1	0	68/146
		69,117647	29,411764	0	1,470588	0	100
9	Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir.	35	16	10	5	2	68/146
		51,470588	23,529411	14,705882	7,352941	2,941176	100
10	Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korumalıdır.	54	9	2	3	0	68/146
		79,411764	13,235294	2,941176	4,411764	0	100
11	Evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	54	12	2	0	0	68/146
		79,411764	17,647058	2,941176	0	0	100
12	Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına	33	23	10	2	0	68/146

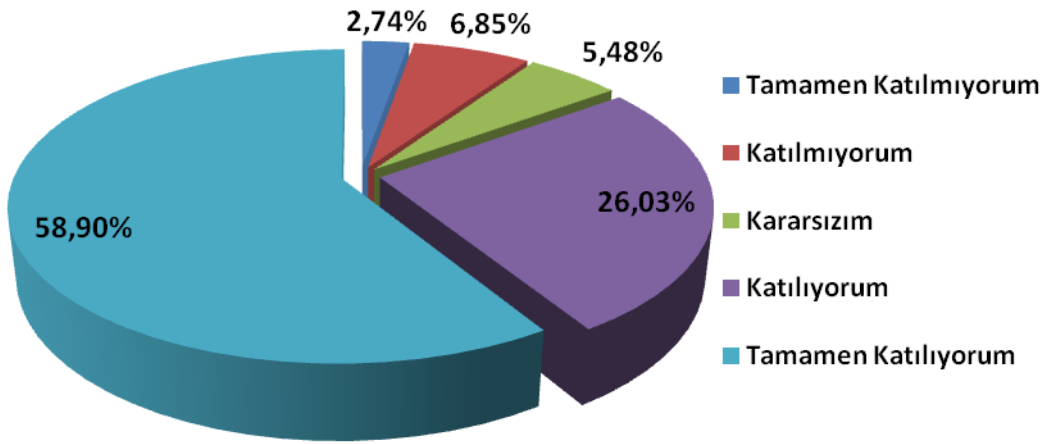
	yerleştirilme hakkı vardır.						
		48,529411	33,823529	14,705882	2,941176	0	100
13	Devlet engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri almalıdır.	54	10	2	1	1	68/146
		79,411764	14,705882	2,941176	1,470588	1,470588	100
14	Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır.	2	3	3	30	30	68/146
		2,941176	4,411764	4,411764	44,117647	44,117647	100
15	Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur.	5	5	4	22	32	68/146
		7,352941	7,352941	5,882352	32,352941	47,058823	100
16	Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum.	47	17	1	1	2	68/146
		69,117647	25,000000	1,470588	1,470588	2,941176	100
17	Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum.	56	11	0	1	0	68/146
		82,352941	16,176470	0	1,470588	0	100

18	Çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanıyorum.	60	6	1	1	0	68/146
		88,235294	8,823529	1,470588	1,470588	0	100
19	Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.	61	5	1	1	0	68/146
		89,705882	7,352941	1,470588	1,470588	0	100
20	Çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanıyorum.	62	5	0	1	0	68/146
		91,176470	7,352941	0	1,470588	0	100
21	Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorundadır.	56	12	0	0	0	68/146
		82,352941	17,647058	0	0	0	100
22	Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum.	54	12	1	0	1	68/146
		79,411764	17,647058	4,411764	0	1,470588	100

Soru 1: 18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	4	2,7	2,7
Katılmıyorum	10	6,8	9,6
Kararsızım	8	5,5	15,1
Katılıyorum	38	26,0	41,1
Tamamen Katılıyorum	86	58,9	100,0
Toplam	146	100,0	

18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum.

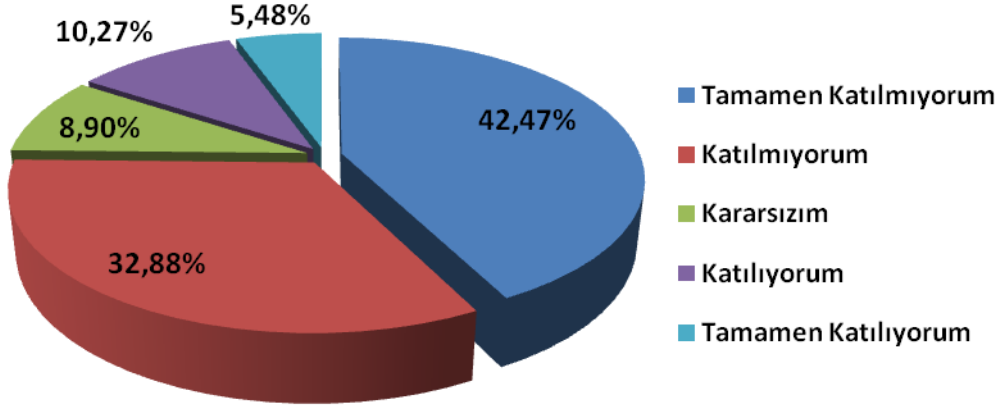
Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin %58,90'lık bir bölümü "18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum" görüşüne tamamen katılıyorum yanıtını verirken, %26,03'ü katılıyorum, %5,48'i kararsızım, %6,85'i katılmıyorum, %2,74'ü tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %85'lik bir bölüm 18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanmaktadır.

Soru 2: Çocuk hakları konusunda özel bir uluslararası sözleşme hazırlanmasına gerek yoktur.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	62	42,5	42,5
Katılmıyorum	48	32,9	75,3
Kararsızım	13	8,9	84,2
Katılıyorum	15	10,3	94,5
Tamamen Katılıyorum	8	5,5	100,0
Toplam	146	100,0	

Çocuk hakları konusunda özel bir uluslararası sözleşme hazırlanmasına gerek yoktur.

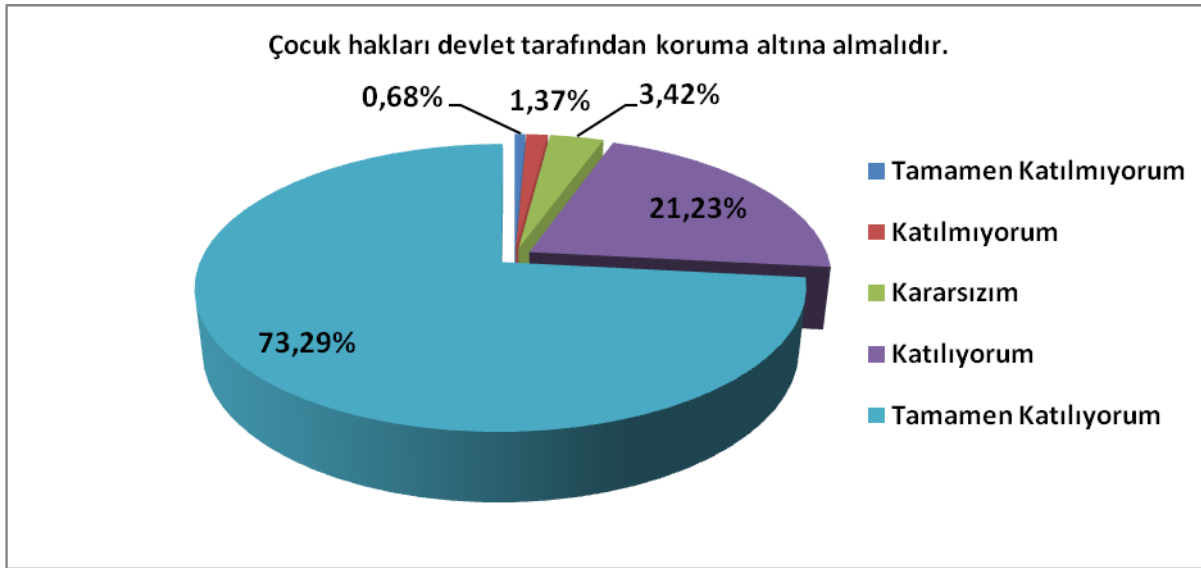

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin %42,47'lik bir bölümü "Çocuk hakları konusunda özel bir uluslararası sözleşme hazırlanmasına gerek yoktur" görüşüne tamamen katılmıyorum yanıtını verirken, %32,88'i katılıyorum, %8,90'ı kararsızım, %10,27'si katılıyorum, %5,48'i tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %75 lik bir bölüm çocuk haklarına yönelik uluslararası bir sözleşme yapılmasının gerekli olduğunu düşünmektedir.

Soru 3: Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınmalıdır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	0,7	0,7
Katılmıyorum	2	1,4	2,1
Kararsızım	5	3,4	5,5
Katılıyorum	31	21,2	26,7
Tamamen Katılıyorum	107	73,3	100,0
Toplam	146	100,0	

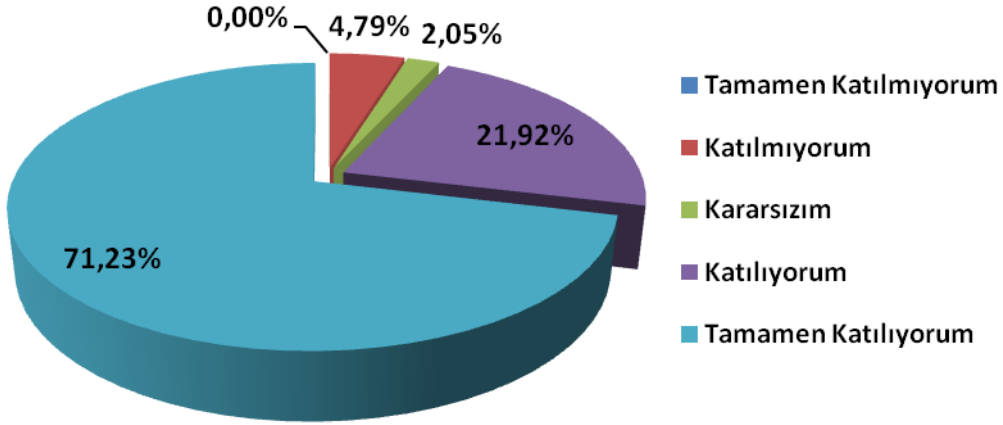
Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınmalıdır” görüşüne %73,29’u tamamen katılıyorum, %21,23’ü katılmıyorum, %21,23’ü katılıyorum, %3,42’si kararsızım %1,4’ü katılmıyorum %0,68’i tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %95’lik bir bölüm Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınması gerektiğine inanmaktadır.

Soru 4: Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Katılmıyorum	7	4,8	4,8
Kararsızım	3	2,1	6,8
Katılıyorum	32	21,9	28,8
Tamamen Katılıyorum	104	71,2	100,0
Toplam	146	100,0	

Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır.

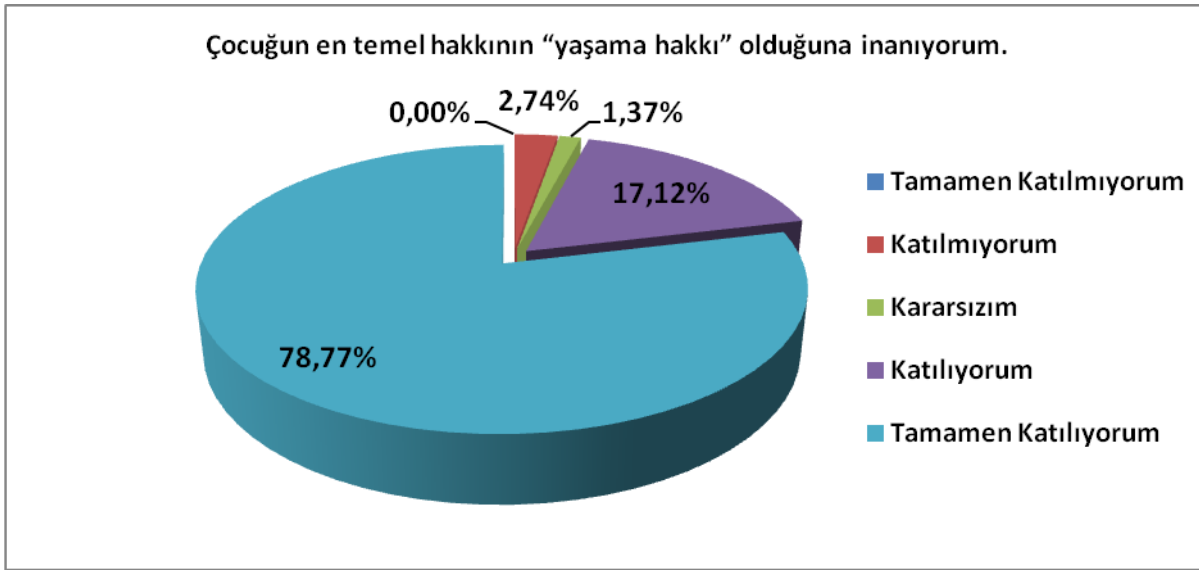

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır” görüşüne ; %71,23’ü tamamen katılıyorum, %21,92’si katılıyorum, %2,1’i kararsızım, %4,79’u tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %92’lik bir bölüm Devletlerin, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmaları gerektiğine inanmaktadır.

Soru 5: Çocuğun en temel hakkının “yaşama hakkı” olduğuna inanıyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	4	2,7	2,7
Kararsızım	2	1,4	4,1
Katılıyorum	25	17,1	21,2
Tamamen Katılıyorum	115	78,8	100,0
Toplam	146	100,0	

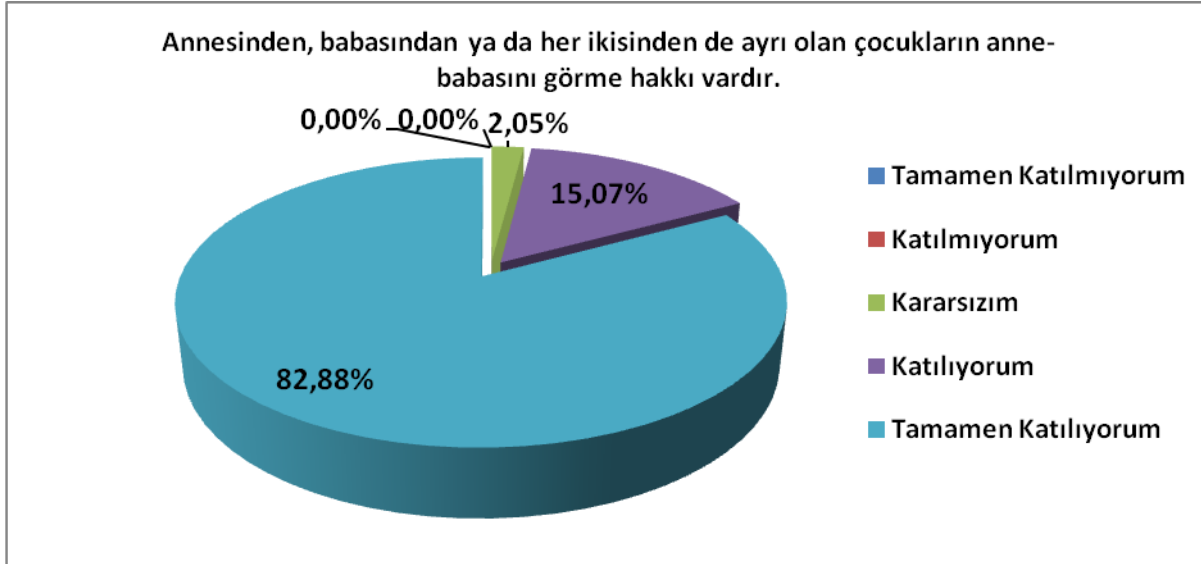

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Çocuğun en temel hakkının “yaşama hakkı” olduğuna inanıyorum” sorusuna %78,77’si tamamen katılıyorum, %17,12’si katılıyorum, %1,37’si kararsızım, %2,74’ü katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %97’lik bir bölüm; çocuğun en temel hakkının “yaşama hakkı” olduğuna inanmaktadır.

Soru 6: Annesinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların anne-babasını görme hakkı vardır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	0	0	0
Kararsızım	3	2,1	2,1
Katılıyorum	22	15,1	17,1
Tamamen Katılıyorum	121	82,9	100,0
Toplam	146	100,0	

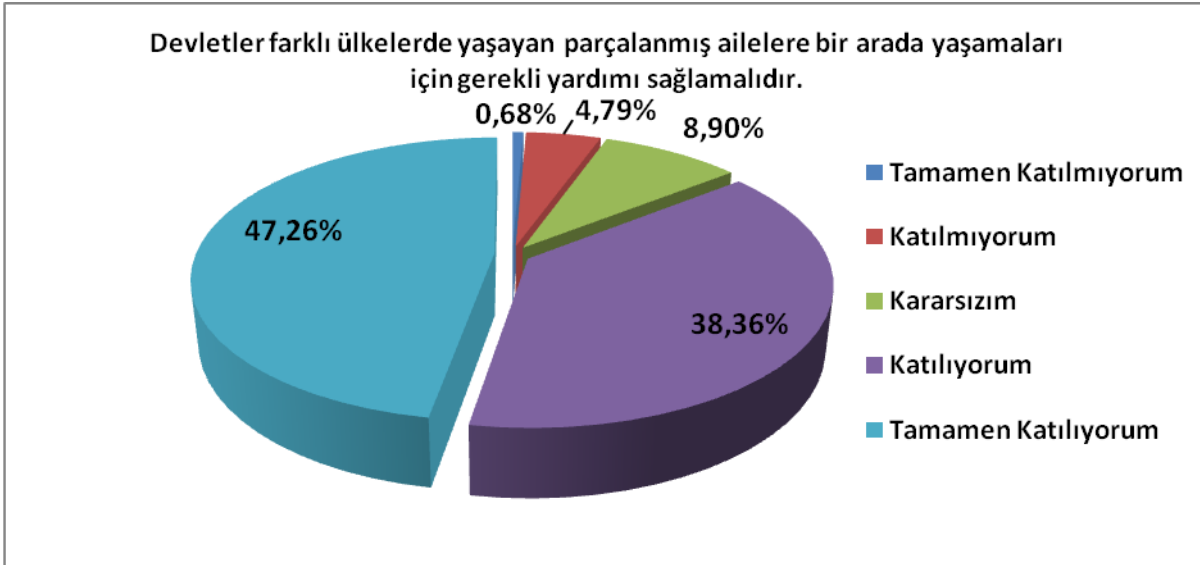

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Annelerinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların anne-babasını görme hakkı vardır.” görüşüne, %82,88’i tamamen katılıyorum, %15,07’si katılıyorum, %2,05’i kararsızım yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %99’luk bir bölüm; annesinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların anne-babasını görme hakkı olduğuna inanmaktadır.

Soru 7: Devletler farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlamalıdır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	0,7	0,7
Katılmıyorum	7	4,8	5,5
Kararsızım	13	8,9	14,4
Katılıyorum	56	38,4	52,7
Tamamen Katılıyorum	69	47,3	100,0
Toplam	146	100,0	

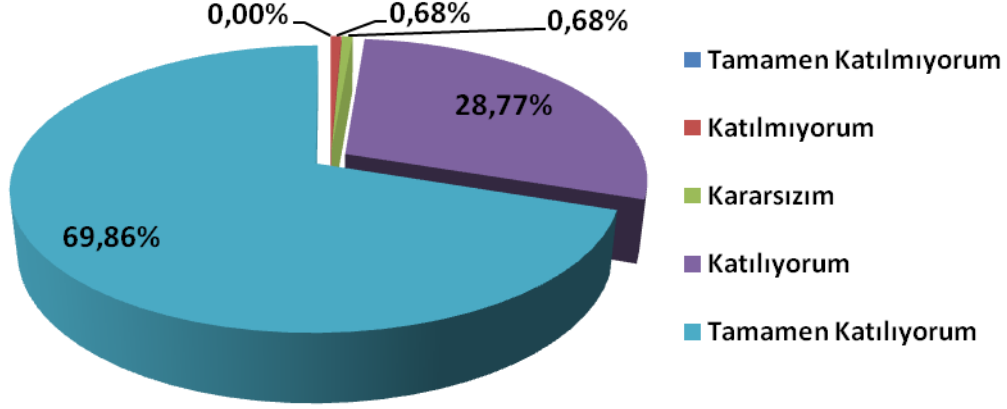
Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Devletler farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlamalıdır.” görüşüne %47,26’sı tamamen katılıyorum, %38,36’sı katılıyorum, %8,90’ı kararsızım, %4,79’u katılmıyorum, % 0,68’i tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %86’lık bir bölüm; Devletlerin farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere, bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlaması gerektiğine inanmaktadır.

Soru 8: Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	1	0,7	0,7
Kararsızım	1	0,7	1,4
Katılıyorum	42	28,8	30,1
Tamamen Katılıyorum	102	69,9	100,0
Toplam	146	100,0	

Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.

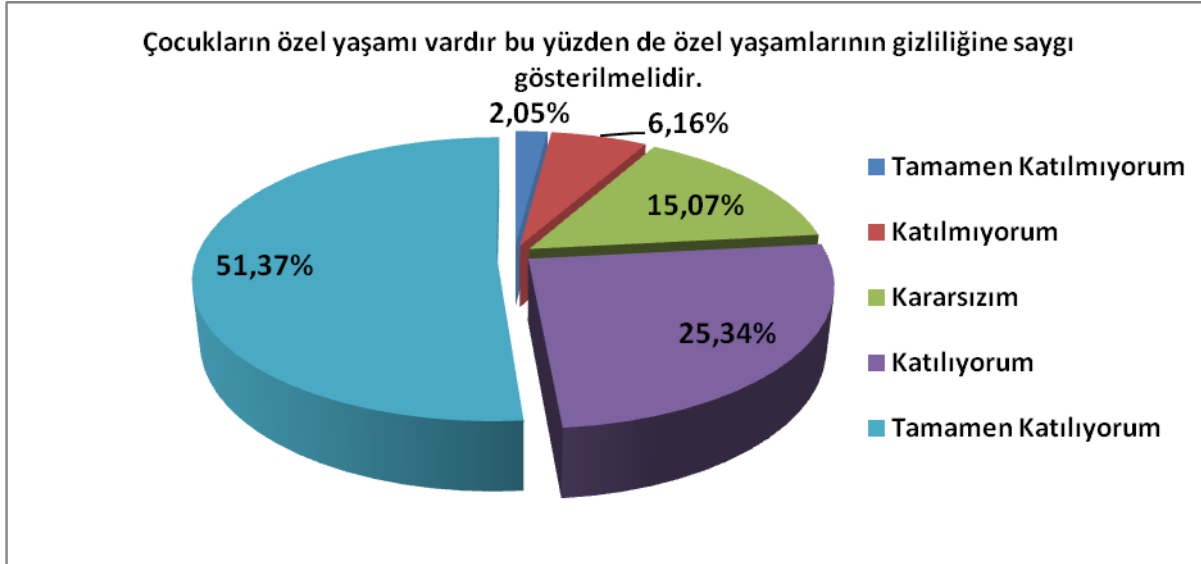

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.” görüşüne, %69,86’sı tamamen katılıyorum, %28,77’si katılıyorum, %0,68’i kararsızım, %0,68’i kararsızım yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %99’luk bir kısım; çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünmektedir.

Soru 9: Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	3	2,1	2,1
Katılmıyorum	9	6,2	8,2
Kararsızım	22	15,1	23,3
Katılıyorum	37	25,3	48,6
Tamamen Katılıyorum	75	51,4	100,0
Toplam	146	100,0	

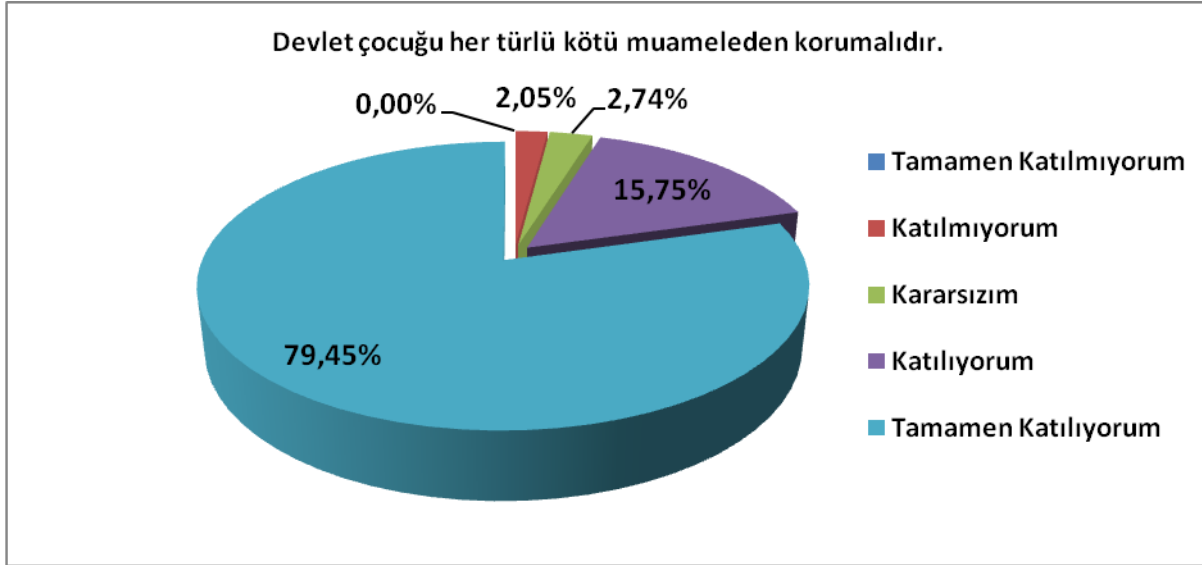

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir.” görüşüne; %51,37’si tamamen katılıyorum, %25,34 katılıyorum, %15,07’si katılmıyorum, %6,16’sı katılmıyorum, %2,05’i tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %92’lik bir bölüm; Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir ilkesine inanmaktadır.

Soru 10: Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korumalıdır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	3	2,1	2,1
Kararsızım	4	2,7	4,8
Katılıyorum	23	15,8	20,5
Tamamen Katılıyorum	116	79,5	100,0
Toplam	146	100,0	

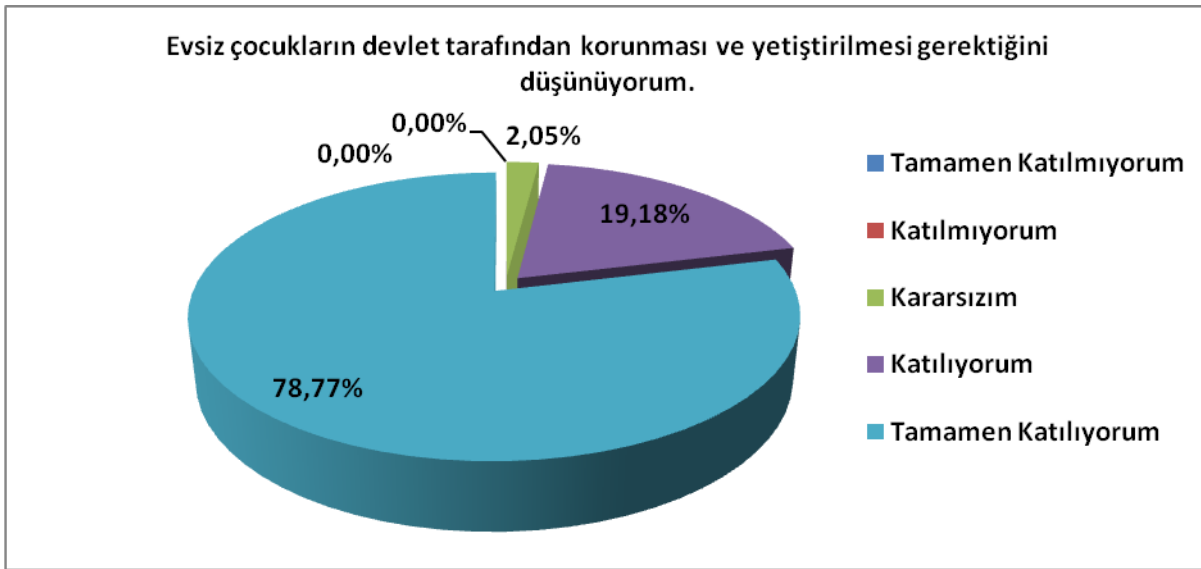

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korumalıdır.” görüşüne; %79,45’i tamamen katılıyorum, %15,75’i katılıyorum, %2,74’ü kararsızım, %2,05’i katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak; Araştırmaya katılan %95’lik bir bölüm; Devletin çocuğu her türlü kötü muameleden koruması gerektiğine inanmaktadır.

Soru 11: Evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	0	0	0
Kararsızım	3	2,1	2,1
Katılıyorum	28	19,2	21,2
Tamamen Katılıyorum	115	78,8	100,0
Toplam	146	100,0	

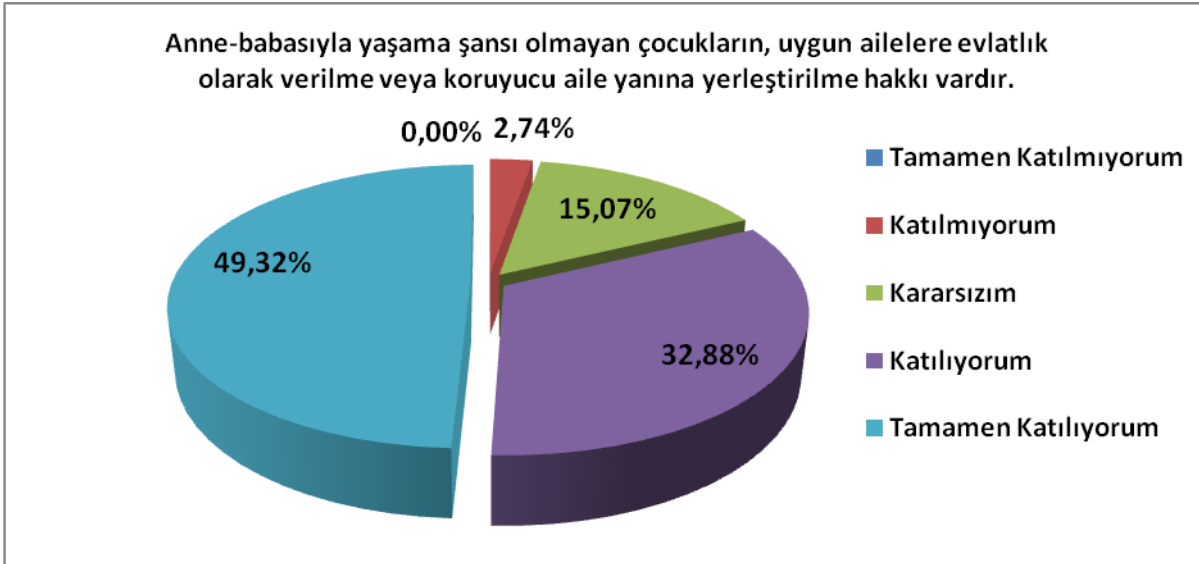

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” Görüşüne, %78,77’si tamamen katılıyorum, %19,18’i katılıyorum, %2,05’i kararsızım yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %99’luk bir bölüm; evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Soru 12: Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilme hakkı vardır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	4	2,7	2,7
Kararsızım	22	15,1	17,8
Katılıyorum	48	32,9	50,7
Tamamen Katılıyorum	72	49,3	100,0
Toplam	146	100,0	

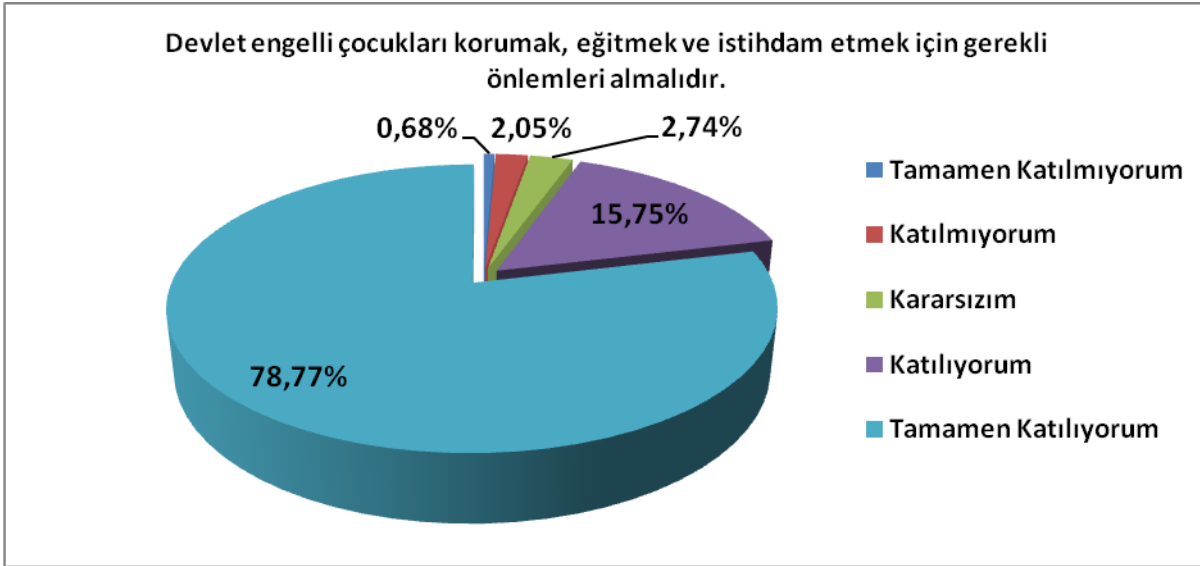

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilme hakkı vardır.” görüşüne; %49,32’si tamamen katılıyorum, %32,88’i katılıyorum, %15,07’si kararsızım, %2,74’ü katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %82’lik bir bölüm; Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilme hakkı olduğuna inanmaktadır.

Soru 13: Devlet engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri almalıdır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	0,7	0,7
Katılmıyorum	3	2,1	2,7
Kararsızım	4	2,7	5,5
Katılıyorum	23	15,8	21,2
Tamamen Katılıyorum	115	78,8	100,0
Toplam	146	100,0	

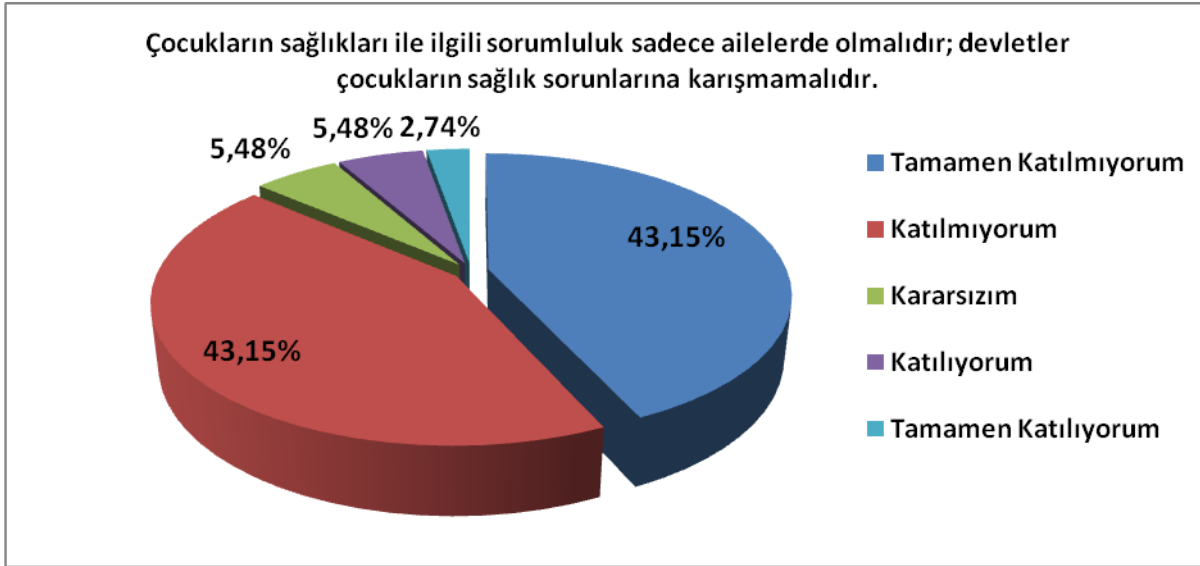

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Devlet engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri almalıdır.” Görüşüne %78,77’si tamamen katılıyorum, %15,75’i katılıyorum, %2,74’ü kararsızım, %2,05’i katılmıyorum, %0,68’i tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan 95’lik bir bölüm; Devletin engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri alması gerektiğine inanmaktadır.

Soru 14: Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	63	43,2	43,2
Katılmıyorum	63	43,2	86,3
Kararsızım	8	5,5	91,8
Katılıyorum	8	5,5	97,3
Tamamen Katılıyorum	4	2,7	100,0
Toplam	146	100,0	

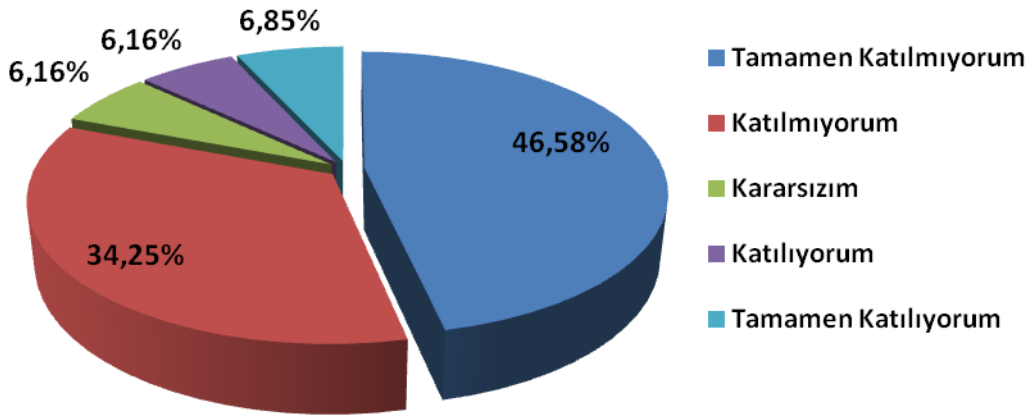
Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır.” Görüşüne %43,15’i katılmıyorum, %43,15’i tamamen katılmıyorum, %2,74’ü tamamen katılıyorum, %5,48’i katılıyorum, %5,48’i kararsızım yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %88’lik bir bölüm “Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır” görüşüne katılmamıştır.

Soru 15: Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	68	46,6	46,6
Katılmıyorum	50	34,2	80,8
Kararsızım	9	6,2	87,0
Katılıyorum	9	6,2	93,2
Tamamen Katılıyorum	10	6,8	100,0
Toplam	146	100,0	

Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur.

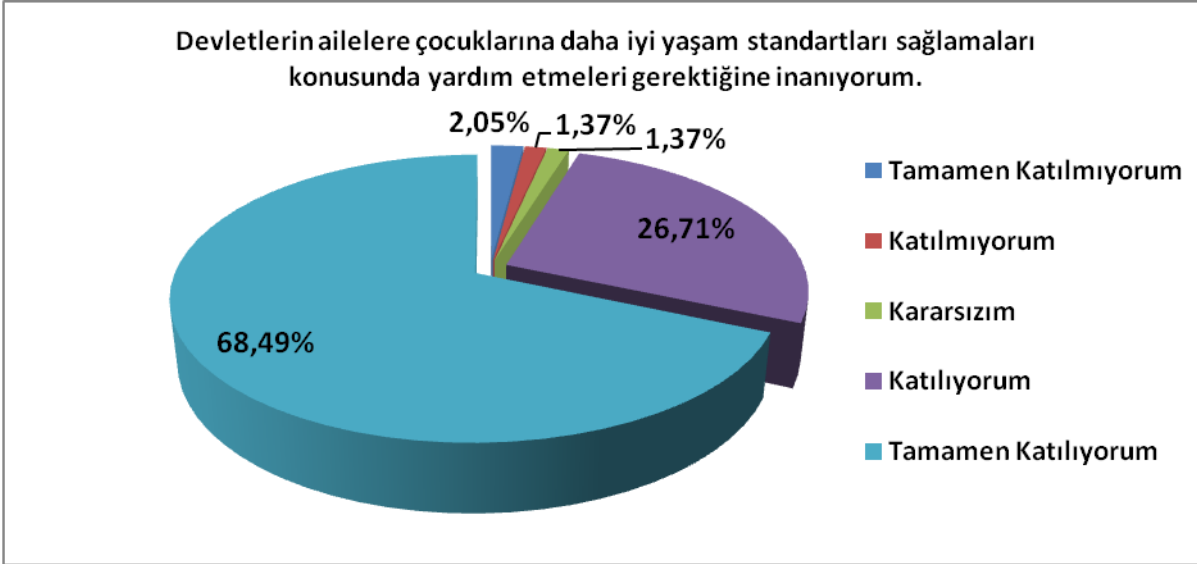

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin "Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur." Görüşüne; %46,58'i tamamen katılmıyorum, %34,25'i katılmıyorum, %6,85'i tamamen katılıyorum, %6,16'sı katılıyorum, %6,16'sı kararsızım yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak, araştırmaya katılan %80'lik bir bölüm "sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur" görüşüne katılmamaktadır.

Soru 16: Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	3	2,1	2,1
Katılmıyorum	2	1,4	3,4
Kararsızım	2	1,4	4,8
Katılıyorum	39	26,7	31,5
Tamamen Katılıyorum	100	68,5	100,0
Toplam	146	100,0	

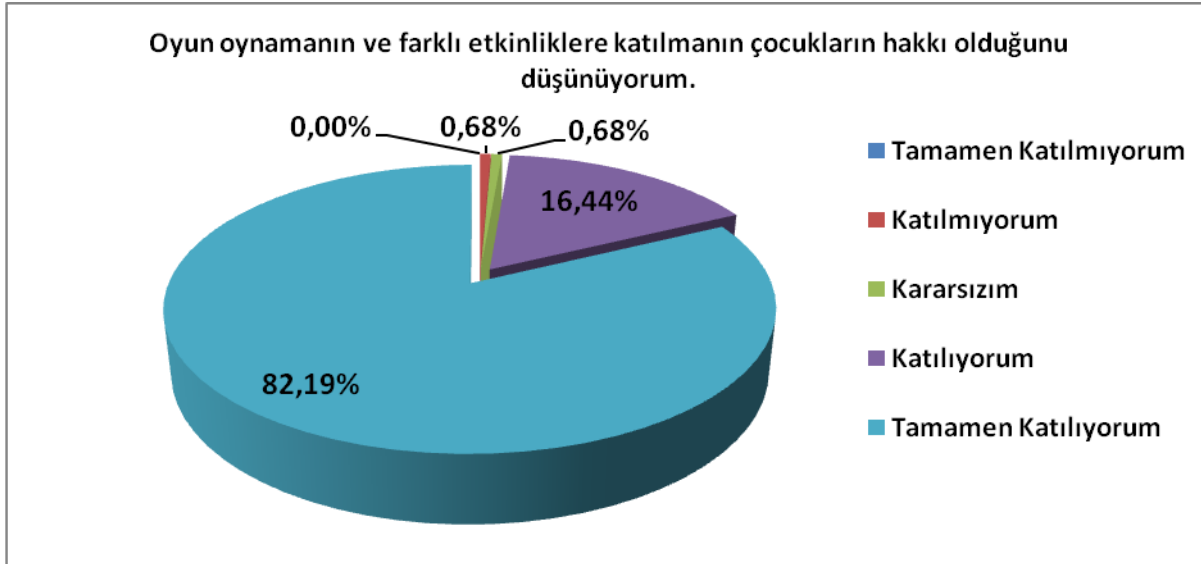

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum.” Görüşüne; %68,49’u tamamen katılıyorum, %26,71’i katılıyorum, %1,37’si kararsızım, %1,37’si katılmıyorum, %2,05’i tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %94’lük bir bölüm devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanmaktadır.

Soru 17: Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	1	0,7	0,7
Kararsızım	1	0,7	1,4
Katılıyorum	24	16,4	17,8
Tamamen Katılıyorum	120	82,2	100,0
Toplam	146	100,0	

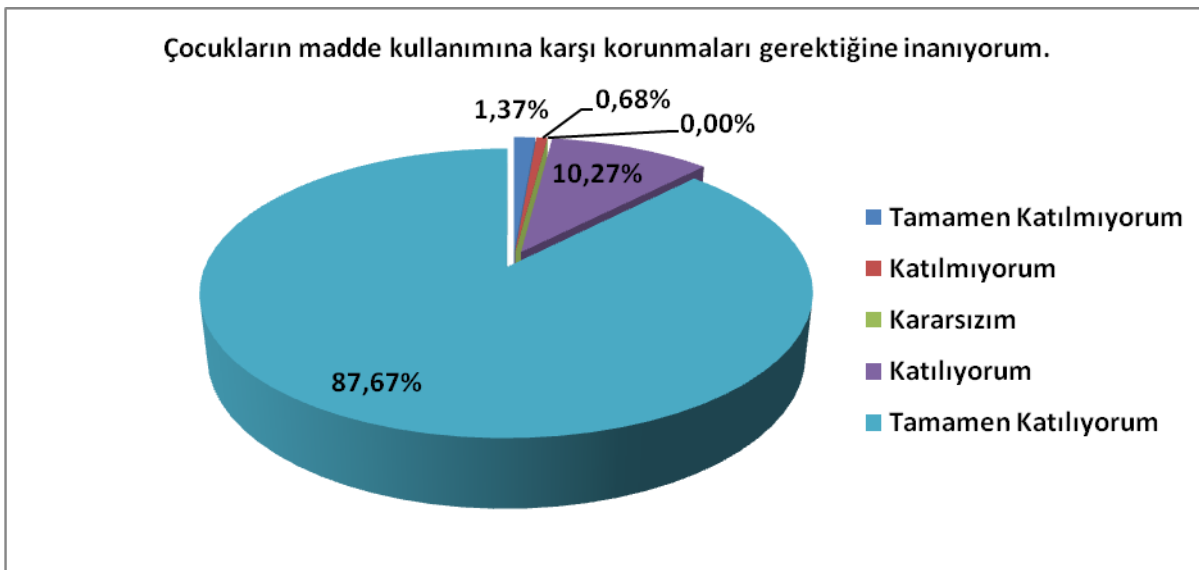

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum.” Görüşüne , %82,19’u tamamen katılıyorum, %16,44’ü katılıyorum, %0,68’i kararsızım, %0,68’i katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %98’lik bir bölüm oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünmektedir.

Soru 18: Çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanıyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	2	1,4	1,4
Katılmıyorum	1	,7	2,1
Kararsızım	0	0	0
Katılıyorum	15	10,3	12,3
Tamamen Katılıyorum	128	87,7	100,0
Toplam	146	100,0	

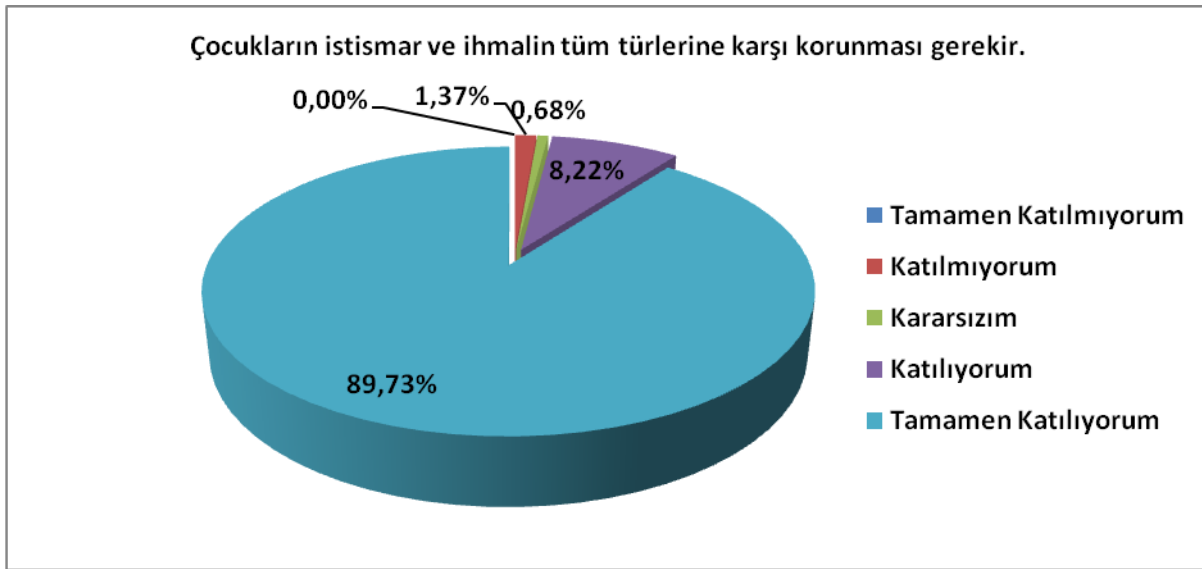

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanıyorum.” görüşüne; %87,67’si tamamen katılıyorum, %10,27’si katılıyorum, %0,68’i katılmıyorum, %1,37 tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %98’lik bir bölüm çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanmaktadır.

Soru 19: çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	2	1,4	1,4
Kararsızım	1	,7	2,1
Katılıyorum	12	8,2	10,3
Tamamen Katılıyorum	131	89,7	100,0
Toplam	146	100,0	

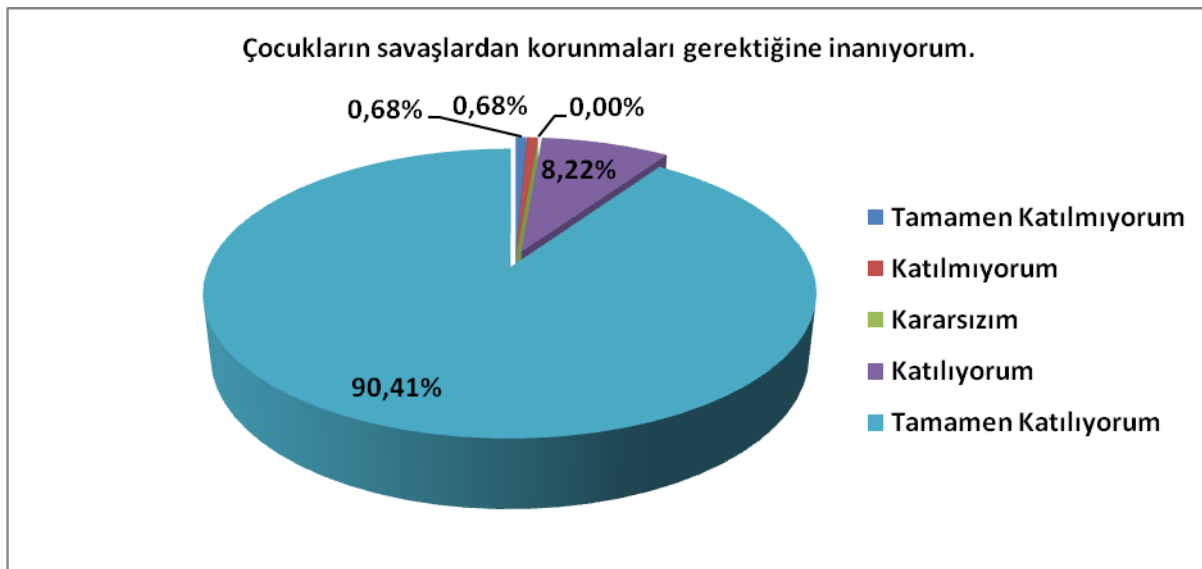

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.” görüşüne, %89,73’ü tamamen katılıyorum, %8,22’si katılıyorum, %0,68’i kararsızım, %1,37’si katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak; araştırmaya katılan %98’lik bir bölüm çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerektiğine inanmaktadır.

Soru 20: Çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanıyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	,7	,7
Katılmıyorum	1	,7	1,4
Kararsızım	0	0	0
Katılıyorum	12	8,2	9,6
Tamamen Katılıyorum	132	90,4	100,0
Toplam	146	100,0	

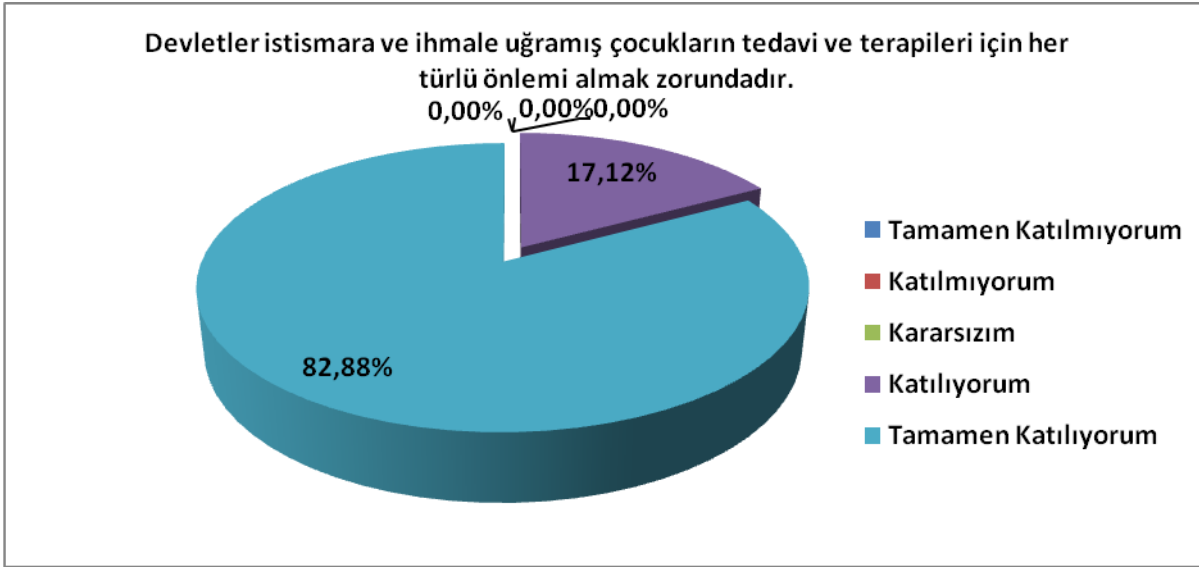

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanıyorum.” Görüşüne %90,41’i tamamen katılıyorum, %8,22’si katılıyorum, %0,68’ i katılmıyorum, %0,68’i tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %98’ lik bir bölüm çocukların savaşlardan korunmaları gerektiğine inanmaktadır.

Soru 21: Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorundadır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	0	0	0
Kararsızım	0	0	0
Katılıyorum	25	17,1	17,1
Tamamen Katılıyorum	121	82,9	100,0
Toplam	146	100,0	

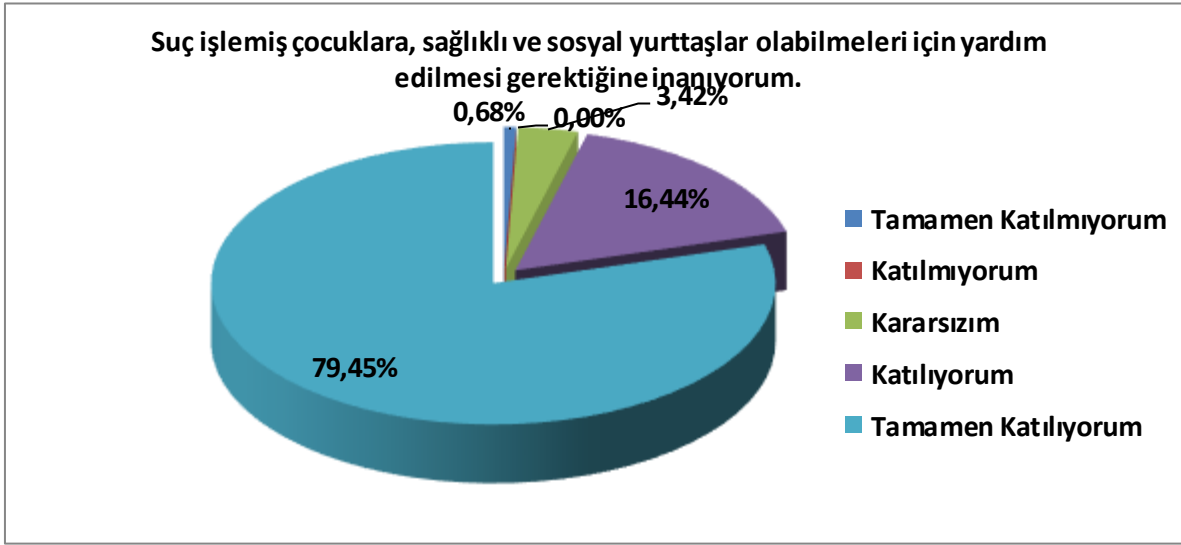

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorundadır.” Görüşüne , %82,88’i tamamen katılıyorum, %17,12’si katılıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %99’luk bir bölüm devletlerin istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorunda olduğuna inanmaktadır.

Soru 22: Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	,7	,7
Katılmıyorum	0	0	0
Kararsızım	5	3,4	4,1
Katılıyorum	24	16,4	20,5
Tamamen Katılıyorum	116	79,5	100,0
Toplam	146	100,0	

Yukarıdaki tablo ve grafikten de anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan kişilerin “Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum.” Görüşüne %79,45’i tamamen katılıyorum, %16,44’ü katılıyorum, %3,4’ü kararsızım, %0,68’i tamamen katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ortalama olarak araştırmaya katılan %95’lik bir bölüm Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanmaktadır.

BÖLÜM 5: SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Türkiye'nin altında imzasının bulunduğu çocuğa yönelik uluslararası sözleşme sayısı 19'dur. Bu sözleşmeler, çocuğa yönelik her türlü ihlali engellemeyi, çocuğun yararına olan her türlü uygulamayı da yaygınlaştırıp kalıcılaştırmayı öngörmektedir. Ne yazık ki bu sözleşmelere imza atmak çözüm getirmemekte, uygulamada her türlü ihmal ve ihlal gerçekleşmektedir. Yukarıda aktardığımız veriler, ülke nüfusunun yüzde 30'unu oluşturan çocukların sorunlarının sadece bir kısmına işaret etmektedir. Buz dağının esas kısmı hâlâ görünür değildir.

Türkiye'de çocukların cinsel istismar ve sömürüsü, eğitim, sağlık, adalet gibi temel haklardan mahrum kalacak şekilde ekonomik olanaklardan yoksun bırakılması rakamlara, istatistiklere sığdırılmayacak kadar karmaşık ve derindir.

Çocuk hakları evrenseldir ve bazı maddeleri toplumumuzun gelenek görenek ve yaşam biçimine uyumlu değildir. Yine bazı maddeler toplumumuzun siyasal yapısıyla örtüşmemektedir. Buna etnik farklılıklar, bölgesel farklılıklar, inançlar, kültürel farklılıklar vb. örnek verilebilir.

Çocuk hakları alanında iki temel yaklaşım vardır. Bunlardan birincisi çocukların ilgi ve korunmaya ihtiyaçları olduğunu düşünen "korumacı yaklaşım", diğeri ise çocukların yetişkinlerle aynı haklara sahip olduğunu düşünen "özgürleştirici yaklaşım"dır. İşte Çocuk Hakları Sözleşmesi bu iki yaklaşımı ele alarak, temel çocuk haklarını belirlemektedir. Çocuk hakları üzerinde "korumacı yaklaşım" ve "özgürleştirici yaklaşım" anlayışları bakımından düşünülürse toplumumuz için "korumacı yaklaşım" öne çıkmaktadır.

"Çocuklarımız yarınlarımız" demek yeterli değildir. Çocukların beslenme, barınma, eğitim, giyinme gibi temel ihtiyaçlarının yanında güven, hoşgörü gibi gereksinimlerini de karşılamak, çocukların toplumsal yaşama eşit ve özgür bireyler olarak katılımlarını sağlamak, çocuklara yönelik her türlü istismarın ve ihmalin önüne geçmek ve bu amaçla hukuki düzenlemeleri yapmak ve, en önemlisi, çocuğa bakış açımızı değiştirmek, yarınlarımız olan çocuklarımızı sağlıklı kılacaktır.

Araştırma gösteriyor ki; çocuk hakları hususunda ileri derecede bilgi sahibi olması gereken ve bu hususlara profesyonel olarak mesleki yaşamlarında dikkat etmesi gereken meslek grupları ve ihtisas alanları mensupları bile beklenen mükemmellikte bu bilgilere sahip değildir. Çocukların kendi haklarını kendileri güvence altına alamayacağı öngörüldüğünde, onların haklarının yetişkinler tarafından koruma ve güvence altına alınması gerektiği sonucu ortaya çıkar.

Öneriler kısmında çocuk haklarının ihlalleri durumunda ve bu ihlallerin önlenmesi amacıyla ne gibi tedbirler alınması gerektiği vurgulanmıştır. Gelişen ve globalleşen dünya, çocuk hakları ile ilgili hususların statik olarak ele alınmasının eksik olacağını, bu hakların ilerleyen zaman ile eşgüdümlü halde geliştirilmesi ve genişletilmesi gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Okul Öncesi Öğretmenlerin ve Okul Öncesi Öğretmen adaylarının Çocuk Hakları Sözleşmesinde bulunan çocuk haklarıyla ilgili maddeleri kabul ediş ve bilinç düzeyleri, bu ilerleme ve gelişim için ihtiyaç duyulan esas altyapıyı oluşturmaktadır. Öncelikle çocuk haklarının farkındalık ve kabulleniş düzeyleri en üst düzeye ulaşmalı, daha sonra ihtiyaç duyulan alanlarda bu

hak ve özgürlükler revize edilmelidir. Sadece profesyonel olarak değil, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının diğer toplumsal rolleri açısından da; birer birey, birer aile ferdi olarak, topluma karşı bu hususta sosyal görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Çocuk hakları açısından toplumu aydınlatması gereken kandiller, işte bu toplumsal roller olacaktır. Aksi takdirde bu durum, çocukların yetiştirilmesi ve gelişimlerinde muhtelif sosyal dezavantajları beraberinde getirecektir.

Bu araştırma; Ankara ili içerisinde, birbirinden bağımsız, Çankaya, Yenimahalle, Keçiören, Etimesgut ve Kızılcahamam ilçelerinde mevcut olan anaokullarında görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve ODTÜ' de eğitim gören okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk hakları konusunda ne düşündükleri ve bilgi birikimlerini göz önüne sermiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin ve okul öncesi öğretmenlik eğitimi alan adayların birbirinden farklı demografik özelliklere sahip zikredilen ilçelerden seçilmesinin sebebi, seçilen örneklemin genelleyci özelliğini artırmak, bu şekilde örneklemden elde edilen verilerin ülkenin tamamı için doğru kabul edilebilip, uygulanabilir özelliğini artırmaktır.

Araştırmaya katılanlar, kişisel yaşamlarında ve hâlihazırda çalışıyor oldukları veya staj yaptıkları eğitim kurumlarında Çocuk Haklarının varlığını ne dereceye kadar kabul edip etmedikleri, uygulamada ise aynı haklara ne derece yer verdikleri konusunda sorular sorulmuştur. Ayrıca; uygulamada yaşanan aksaklıkların nedenleri, uygulamada karşılaşılan imkân kısıtlılıkları ve karşılaşılan güçlükler hakkında sorular sorulara cevaplar verilmiş, verilen yanıtlar doğrultusunda çocuk haklarının farkındalık seviyesinin ne yazık ki beklenildiği düzeyde olmadığı sonucuna varılmıştır. Araştırma, bu yönüyle, ülkemizde çokça bahsedilen fakat içeriği ve uygulanabilirliği pek bilinmezde kalan Çocuk Haklarına yönelik bilgi, riayet ve uygulama düzeyini gözler önüne serdiğinden büyük önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda ve bu amaçlarla yapılan araştırma neticesinde elde edilen veriler çocuk haklarının, öncelikle sunulan eğitimin kalitesinin hangi alanlarda artırılarak, vatandaşlık bilinçlerinin çocuk haklarına yönelik yükseltilmesini belirlemede yardımcı olacaktır. İkincil olarak, Çocuk Hakları hususunda, katılımcıların bilgide ve bilinçte eksiklik ve uygulamada aksaklıkların tespit edilmesiyle, bu durumun iyileştirilmesinin hangi yollarla mümkün olduğu ve bu alanların tanımlanmasında araştırma bir yol gösterici olarak kullanılabilir.

Üçüncü olarak, yine bu bilinçliliğin artırılmasında izlenecek yol hakkında bilgi verecek olması yönüyle, adeta bir iyileştirme projesi haritası olarak faydalı olabilecektir. Son olarak, eğitim kurumlarında ve sosyal yaşamda çocuk haklarının muhafazasına, desteklenmesine, doğru ve eksiksiz tatbik edilmesine, çağa ayak uydurarak, zamanın gereksinimleri paralelinde geliştirilmesine katkı sağlayacağı ve konu üzerinde yapılabilecek yeni araştırmalar için bir kaynak hükmünde yararlı olabileceği düşünülmektedir.

ODTÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin OÖÖ Bölümü öğrencilerinin ve Ankara ilinde görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarına yönelik elde edilen veriler ile sınırlı olan bu araştırmada, OÖÖ programına kayıtlı öğrencilerin ve okul öncesi öğretmenlerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının cinsiyet değişkeninden etkilenmediği belirlenmiştir. OÖÖ programına kayıtlı olan öğrenci grubunun çocuk haklarına ilişkin tutumlarının, okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarına göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Konuyla ilgili araştırma yapan ve ölçeğini kullandığımız Karaman-Kepenekçi'nin 2006 yılına ait "Türkiye'de Üniversite Öğrencilerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları" isimli çalışması ile, yine Karaman-Kepenekçi'nin "Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği"ni kullanan Yaşar-Ekici'nin 2014 yılına ait "Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" isimli çalışması, kadın öğretmen adaylarının sorulara erkek öğretmen adaylarından daha olumlu yanıtlar verdiğini ileri sürmüştür. Yine Değirmenci'nin "Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi" isimli 2011 yılına ait çalışması da aynı sonuca ulaşmıştır. Hâlbuki çalışmamıza göre, cinsiyet değişkenlerinin sorulara verilen yanıtlara herhangi büyük bir etkisi gözlemlenmemiştir. Hatta önemsenmeyecek kadar az bir farkla olsa da 3, 4, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20 ve 21 numaralı sorularda erkek OÖÖ öğrencileri ve okul öncesi öğretmenleri, kadın katılımcılardan daha iyi puanlar almışlardır. Verilen yanıtlar arasında gözle görülür bir fark bulunmadığı için cinsiyet değişkeninin Çocuk Hakları'na yönelik duyarlılığa herhangi bir etkisi olmadığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda, yine Karaman-Kepenekçi'nin ölçeğini kullanan Saadet Kuru Çetin ve Pelin Taşkın'ın 2017 yılına ait "Sınıf Öğretmenliği ve Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları" isimli çalışmaları, Çocuk Hakları'na yönelik duyarlılığın cinsiyet değişkeni doğrultusunda farklılaşmadığını söyleyerek araştırmamızı destekler nitelikte bir sonuca varmıştır. Araştırmamızın Çetin ve Taşkın'ın sonuçlarıyla paralel, fakat önceki tarihli çalışmalara göre farklı neticelenmesinin sebebinin, son yıllarda akademik ve toplumsal çerçevede konu ile ilgili yapılan çalışmaların olumlu etkiler yaratmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Diğer yandan, OÖÖ öğrencileri, okul öncesi öğretmenlerine göre, 22 sorunun tamamında daha olumlu yanıtlar vermişlerdir. Bu durumun, öğrencilerin öğrenim sürelerince Çocuk Hakları'na yönelik duyarlılık artırıcı uyarıcılara daha fazla maruz kaldıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Mesleğe başladıktan sonra okul öncesi öğretmenlerinin Çocuk Haklarına yönelik yaklaşımlarının hangi sebeplerle olumsuz yönde bir gerilemeye maruz kaldığı bir başka çalışmanın konusu olabilecektir. Ayrıca, yine konu ile ilgili son yıllarda yaratılmaya çalışılan farkındalığın, bugünün OÖÖ öğrencilerine daha fazla etki ettiğinden, geçmiş yılların mezunları olan bugünün öğretmenleri ile OÖÖ öğrencileri aralarında böyle bir fark oluşmuş olması ihtimal dâhilindedir.

5.2.Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak araştırmanın önerileri şunlardır,

Öğretmenler ve öğretmen adayları açısından;

1. Öğretmenlerin ve yöneticilerin, Çocuk Hakları Sözleşmesini okuyup öğrenmeleri, çocukların hangi konularda muhtelif haklara sahip olduklarını öğrenmeleri açısından evrensel bir çerçeve sunacaktır. Böylelikle Çocuk Hakları söyleminde nelerin dâhil edilip edilmediği bilinecek, Çocuk Hakları ile vasilerin çocuklara yönelik sorumlulukları karıştırılmayacaktır.

2. Çocukların, çocuk hakları konusunda bilgilendirilmesi, topluma haklarının bilincinde olan yeni bireyler kazandırılarak, zaman içerisinde hakları açısından farkında çocuk, ergen ve gençlerin yetiştirilmesi yolunda önemli bir hamle olacaktır.

3. Çocukların okul ortamında katılım haklarını kullanabilmesi ve demokratik bir eğitim görmesi için gerekli çalışmaların yapılması, demokratik haklar kültürünü aileden sonra ikincil derecede önemli eğitim yuvası olan okullarda, çocukların haklarının bilincine varmaları ve bu

bilinci pratiğe dökerek aktif olarak kullanmaya başlamaları amaçlanmalıdır. Bu doğrultuda okullardaki klasik konuşan öğretmen-dinleyen öğrenci modeli bir an önce aşılmalı ve çok yönlü, interaktif bir eğitim kültürüyle çocuklara, birey oldukları ve haklarının buldukları öğretilmelidir.

4. Bu alanda eğitim veren Üniversitelerde İnsan Hakları ve Çocuk Hakları üzerine verilen derslerin içeriğinin zenginleştirilmesi de, Çocuk Hakları farkındalığının artmasında önemli bir basamak olacaktır. Zira Çocuk Hakları'nın, ezbere ve var olanı tekrarlayan bir metotla aktarılması, güncel gelişmelerin takip edilmeden ve zamana uyarlanmadan uygulanmaya çalışılması, toplumda Çocuk Haklarının doğru ve eksiksiz tatbikinde sorunlar oluşturmaktadır. Bu şekilde, şuurda güncellemelerle, günümüzde Çocuk Haklarının neleri kapsadığı tespit ve tayin edilmeli ve üniversitelerde ilgili kaynaklar bu tespit ve tayinleri içermelidir.

Yasal düzenlemeleri yapacaklar açısından;

1. Çocuk haklarıyla ilgili güncel yasal düzenlemelerin yapılması, devletlerin konuyla ilgili sorumluluklarının başında gelmektedir. Diğer hakların yanında Çocuk Hakları öncelikli derecede incelenmeli ve eksiklikler giderilmelidir.

2. Okul Öncesi öğretmenlerinin, OÖÖ öğrencilerine göre, Çocuk Haklarına yönelik bilgilerinin yetersiz olmasından mütevellit, öğretmenlere konu ile ilgili güncel bilgiler vermek adına seminerler düzenlenmeli ve bu seminerler belirli tarihlerle tekrar edilmelidir.

3. Çocuklarla ilgili kurum ve meslek gruplarının Çocuk Hakları konusunda bilgilendirilmesi ile konunun toplumsal ölçekte yeniden ele alınması sağlanabilir ve bu bilgilendirmeler yazılı veya sözlü olarak belirli aralıklarla tekrarlanarak, ilgili kurum ve meslek gruplarının güncel bilgilere sahip olması amaçlanmalıdır.

4. İlköğretimde, orta öğretimde ve üniversitelerde çocuk haklarıyla ilgili derslerin okutulması ve bu şekilde temelden lisans eğitimine kadar Çocuk Hakları bilincinin yetişen genç nüfusta kemikleşmesi hedeflenebilir.

5. Çocuk Hakları Sözleşmesinin gerçek yaşamda eksiksiz uygulanabilirliğinin sağlanması ve kontrolü amacıyla, sözleşmenin ihlali durumunda caydırıcı yasalar bulunmalı, ihlal edenler, ihlalin derecesi önemsenmeksizin, belli formlarda cezalandırılmalıdır. Sözleşme ihlaline dair konularda herhangi bir istisna söz konusu edilmemelidir.

6. Ulusal basın ve medyanın Çocuk Hakları konusunda halkı bilinçlendirmek için yayın yapması konusunda yasal düzenlemelerin yapılması, konuyla ilgili kamu bilincini artırması hedefiyle kullanılabilir. Son yıllarda hemen herkesin dâhil olduğu muhtelif sosyal medya aygıtları, bu doğrultuda araçsallaştırılabilir.

7. Korunması gereken özel eğitime muhtaç çocuklar, engelli ve çalışan çocuklarla ilgili yasa ve uygulamalar daha belirgin hale getirilmeli, çocuk işçiliğinin ve özel eğitime muhtaç ve engelli çocukların haklarının ihlallerinin önüne geçilmeli, bu doğrultuda verilen cezalar caydırıcı nitelik kazandırılmalıdır.

SONNOT

i

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 6. Madde 1: “Taraflar Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.”

ii

Çocuk Hakları Sözleşmesi, 19. Madde: Bu Sözleşme için taraf olan devletler, çocukların ebeveynlerinin veya herhangi birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında fiziksel ya da zihinsel şiddet ya da suiistimale, ihmâl ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil bütün istismar ve kötü muameleye yönelik korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitimsel bütün önlemler alırlar.

iii

Çocuk Hakları Sözleşmesi, 12. Madde: Her çocuk, kendini ilgilendiren herhangi bir konu veya işlem esnasında görüşlerini ifade etme, görüşlerinin dikkate alınmasını isteme ve katılma hakkına sahiptir.

iv

“Yoksulluk korkusu ile evlatlarınızı öldürmeyin! Onları ve sizleri yalnız biz rızıklandırırız!”

KAYNAKÇA

- Akkoç, A. (2014). Yunan Demokrasisinin Kavramsal Yönü Ve Toplumsal Arka Planı. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 16(1), Afyon.
- Akyol, E. D. (2013). Sultan II. Abdülhamid Döneminde Sosyal Politika Uygulamaları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(31).
- Akyüz, E. (2001). Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(1), Ankara.
- Akyüz, E. (2010). Çocuk hukuku. Çocukların Hakları ve Korunması. Pegem Yayınları, Ankara.
- Akyüz, Y. (2008). Türk Eğitim Tarihi. Pegem Yayınları, Ankara.
- Altuntek, S. (2012). Türkiye Üzerine Yapılmış Evlilik ve Akrabalık Araştırmalarının Bir Değerlendirmesi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Altunya, N. (1999). Eğitim Hakkı 75 Yılda Eğitim. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ankara.
- Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5), Ankara.
- Aral, V. (2012). Toplum ve Adaletli Yaşam. Legal Yayınevi, İstanbul.
- Arat, R. R. (1979). Kutadgu Bilig. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Archard, D. (2014). *Children: Rights and Childhood*. Routledge, Oxford.
- Aries, P. (1962). *Centuries of Childhood: Social History of Family Life*. Vintage Books, New York.
- Ataman, H. (2008). Eğitim hakkı ve insan hakları eğitimi. İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara.
- Bal, M. A. (2003). *Modern Devlet ve Güvenlik*. IQ Kültür Sanat, İstanbul.
- Beriş, H. E. (2014). Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(1), Ankara.
- Boucher, D. (1998). *Political Theories of International Relations*. Oxford University Press, Oxford.
- Centel, T. (1997). Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çalışan Çocuklar ve Türkiye. İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi, Ankara.

Çakmak, D. (2009). Türkiye’de Çocuk Gelinler. Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu Hukuk Devletinde Kişisel Güvenlik, Bildiri Tam Metinler E-kitabı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 20-1.

Çetin, H. (2002). Liberalizmin Tarihsel Kökenleri. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(1), Sivas.

Çetin, H. (2002). Modern Devletin Egemenlik (Kurucu İktidar) Döngüsü. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(5), İstanbul.

Çotuksöken, B., & Babür, S. (1993). Orta Çağ’ da Felsefe. Kabalcı Yayınevi, İstanbul

Değirmenci, T, (2011), Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, XX. Eğitim Bilimleri Kurultayı, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur

Doğan, İ. (2001). Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları. Pegem Yayınları, Ankara.

Duncan, G. J., & Brooks- Gunn, J. (2000). Family, Poverty, Welfare Reform, and Child Development. Child Development, 71(1), 188-196.

Durgun, Ö. (2011). Türkiye’de Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 6(1).

Erdem, A. R. (1997). İçerik Kuramları ve Eğitim Yönetimine Katkıları. AH, İstanbul.

Erdoğan, M. (2000). Din İstismarı, Hukuk ve Temel Haklar. İslamiyat Jurnalı, Ankara.

Erkal, M. (1981). Atatürk ve Gençlik. Sosyoloji Konferansları. Türkiye.

Fassbender, B. (1998). The United Nations Charter as Constitution of the International Community. Colum. J. Transnat'l L., 36, 529.

Feyzioğlu, M. (1995). Anglo Sakson ve Anglo Amerikan Hukuk Düzenlerinde Habeas Corpus Kurumu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 44(1-4), Ankara.

Franklin, B. (1993). Çocuk Hakları. (Çev: Alev Türker). Ayrıntı Yayınları. İstanbul.

Freud, A. (2000). Çocuklukta Normallik ve Patoloji. Metis-Ötekini Dinlemek Yayınları, İstanbul.

Göze, A. (2000). Siyasal Düşünceler ve Yönetimler. Beta Yayınları, İstanbul.

Gözübüyük, A. Ş. (2006). Anayasa hukuku. Turhan kitabevi, Ankara.

Gürdal, A.D., (2013). Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk Sosyolojisine ve Sosyolojiye Bakmak. *The Journal of Industrial*

Relations & Human Resources, 15(4).

Güriz, A. (1996). Hukuk felsefesi. Siyasal Kitabevi, Ankara.

Hobbes, T. (1999). *The Elements of Law, Natural and Politics*. Oxford University Press, Oxford.

Hobbes, T. (2006). *Leviathan*. A&C Black, London.

Ishay, M. (2008). *The History of Human Rights: From Ancient Times to the Globalization Era*. University of California Press, California.

İlal, E. (2011). Magna Carta. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 34(1-4), İstanbul

İnan, A. N. (1968). Çocuk Hakları Beyannamesi İlkelerinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.*, Ankara.

Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*.

Karaman-Kepekci, Y. (2006). A Study of University Students' Attitudes Towards Children's Rights in Turkey. *The International Journal of Children's Rights*, 14(3), 307-318.

Kılıç, A. (2012). Çocuk gelin sorunu. *Eğitim Dergisi*, Ankara.

Kızılyel, S. (2014). Yaşam Hakkı: AİHM Kararları ve İdari Yargı Uygulaması. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara.

Koç, I., Eryurt, M. A., Adallı, T., & Seçkiner, P. (2010). Türkiye'nin Demografik Dönüşümü Doğurganlık, Aile Planlaması, Anne-Çocuk Sağlığı ve Beş Yaş Altı Ölümlerdeki Değişimler: 1968–2008. *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü*. Ankara.

Kolendo, J. (2008). The Embassy of Masyos, King of Semnonnes and the Description of Suebia in Tacitus' *Germania*. *Palamedes: A Journal of Ancient History*, (3).

Konaç, E. (1987). Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismarı ve İhmali. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Eskişehir.

Kuru-Çetin, S. & Taşkın, P. (2017). Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları. Muğla: Sıtkı Koçman Üniversitesi

Mumcu, A. (1994). İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri. Savaş Yayınevi, Ankara

Olgun, H. (2005). Protestan Ahlakılığı Sorunu ve Philip Melanchthon. Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 2(1).

Onur, B. (2005). Türkiye’de Çocukluğun Tarihi. İmge Yayınları, Ankara.

Onur, B. (2007). Çocuk, Tarih ve Toplum. İmge Kitabevi, İstanbul.

Öktem, D. (2012). Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi Literatür Taraması. Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi, Ankara.

Örün, E., & Tatlı, M. M. (2012). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne Göre Türk Çocuklarının Sağlık ve Sosyal Hakları Açısından Durumu. Yeni Tıp Dergisi, 29(3).

Özbey, Ö. (2004). İnsan Hakları Evrensel İlkelerinin Avrupa Mahkemesinde Uygulaması. Adalet Yayınevi, Ankara.

Pelton, L. H. (1994). The role of material factors in child abuse and neglect. Guilford Press, New York

Perry, R. L. (Ed.). (1964). Sources of our Liberties. McGraw-Hill, New York.

Polat, O. (2002). Çocuk Hakları Nedir. Analiz Yayınları, İstanbul.

Poulter, S. (1998). Ethnicity, Law and Human Rights: The English Experience. Clarendon Press, Oxford.

Sarı, İ. (2016). Kuranda Çocuk. Nokta Yayınları, İstanbul.

Sartre, J. P. (2005). Varoluşçuluk. Nostalji, İstanbul.

Savcı, B. (1980). Yaşam Hakkı ve Boyutları. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Schoeman, F. (1980). Rights of Children, Rights of Parents, and the Moral Basis of the Family Ethics. University of Chicago Journals, Chicago.

Soydan, A. (2003). Darüşşafaka Tarihinden Kesitler. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, (3).

Sözlük, T. (2012). TDK Yayınları, Ankara.

Stephens, S. (1995). *Children and the Politics of Culture*. Princeton University Press, Princeton.

Sutherland, N. M. (1988). *The Crown, the Huguenots, and the Edict of Nantes*. In *The Huguenot Connection: The Edict of Nantes, Its Revocation, and Early French Migration to South Carolina*, Springer, Paris.

Tacir, H. (2013). *Yaşama Hakkı Kapsamında Yaşamın Başlangıcı*. *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, İstanbul.

Tornacı, N. (2008). *SHÇEK'in Çocuklara Yönelik Hizmetinin Yeni Yüzü, Koğuş Yerine Ev Ortamı Çocuk Evleri-Sevgi Evleri*. *Koruyucu Aile Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı*. *Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler Jurnalı*, Ankara.

Tosun, M. (1973). *Sümer, Babil ve Asurlularda Hukuk, Kanun ve Adalet Kavramları ve Bunlarla İlgili Terimler*. *Belleten*, Cilt: XXXVII, Sayı: 14.

Ankara.

Turhan, M. (2007). *Anayasanın Hak Temelli Yorumu ve Anayasa Yargısı*. *Başkent Üniversitesi*, Ankara

Uyar, L. (2006). *Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları-İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi*. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, İstanbul.

Uzak, A., & Altuntaş, M. (2007). *İnsan Hakları Nedir?* *Başbakanlık Yayınları*,

Ankara.

Ünal, Ş. (1997). *Temel Hak ve Özgürlükler ve İnsan Hakları Hukuku*. *Yetkin Yayınevi*, İstanbul.

Ünal, V. (2012). *Osmanlının Son Dönemlerinde Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurulan Sosyal Hizmet Kuruluşları*. *Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü*, Sivas.

Van Bueren, G. (1998). *The International Law on the Rights of the Child*. *Martinus Nijhoff Publishers*. Boston.

Yalçın, S. K., & Şengül, M. (2004). *Dede Korkut Hikâyelerinin Çocuk Eğitimi Açısından Öne Sürdüğü Değerler ve Ortaya Çıkarmak İstedığı Tip Üzerine Bir Değerlendirme*. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 209-223.

Yaşar-Ekici, F. (2014). Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. ASOS Journal, Akademik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8, 66-77

Yüksel-Kaptanoğlu, İ., & Ergöçmen, B. A. (2012). Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 15(2).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı: AYDAN
Soyadı: AYDINLIK
Uyruğu: T.C
Doğum yeri: Niğde
Doğum Tarihi: 1.10.1980

EĞİTİM DURUMU

İlkokul: 23 Nisan Havacılar İlkokulu -Niğde (1987-1991)
Ortaokul: Atatürk Ortaokulu -Niğde (1992-1994)
Lise: Niğde Lisesi (Süper Lise) -Niğde (1995-1998)
Üniversite: Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği (1999-2003)
Yüksek Lisans: N.Ü. Sos. Bil. Enstitüsü Sosyoloji (2012-.....)

İLETİŞİM BİLGİLERİ

İçişleri Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı A/Blok
Kızılay Bakanlıklar ANKARA
E-mail: aydinlikaydans@hotmail.com

İŞ DENEYİMİ

- Muş – 75.Yıl Anaokulu – Kadrolu Öğretmenlik
- İstanbul- Akşemsettin Anaokulu- Kadrolu Öğretmenlik
- İstanbul- Akşemsettin Anaokulu Müdür Yardımcılığı
- Niğde- Sevgi Anaokulu- Müdür Vekilliği
- Niğde- Sevgi Anaokulu kadrolu Öğretmenlik
- İçişleri Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

YABANCI DİL

- İngilizce:

ÖDÜLLER

- Muş Valiliği Taktirname (Türkiye’de ilk ISO 9001 Kalite Belgesi Alan Anaokulu)
- Muş-Jandarma Alay Komutanlığı Teşekkür Belgesi(Kardeş Kanı adlı Tiyatro oyunu)
- Muş-Anadolu Üniv. Dekanlığı Teşekkür Belgesi (Açıköğretim koordinatörlüğü)
- İstanbul Anadolu Üniv. Dekanlığı Teşekkür Belgesi (Açıköğretim koordinatörlüğü)
- İstanbul- İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Teşekkür Belgesi
- Niğde-Okul Öncesi Eğitimi Güçlendirme Projesi Yaratıcı Drama Sertifikası
- Özel Sungurbey İlköğretim Okulu Başarı Belgesi

